

Skötsel- och användningsplan för Mustfinnträskets Natura 2000 -område

Mustfinnträsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket

MARJO PERKONOJA | PASI SALMI

Skötsel- och användningsplan för Mustfinnträskets Natura 2000 -område

Mustfinnträsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket

MARJO PERKONOJA

PASI SALMI

RAPPORTER 116 | 2013

**SKÖTSEL- OCH ANVÄNDNINGSPPLAN FÖR
MUSTFINNTRÄSKETS NATURA 2000 -OMRÅDE
MUSTFINNTRÄSKET, GRÄGGBÖLETRÄSKET, LAMPISTRÄSKET**

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland

Ombrytning: Päivi Lehtinen
Pärmbild: Allmän smaragdflickslända, foto: Terhi Sulonen
Kartor: © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Varsinais-Suomen ELY-keskus
Tryckeri: Kopijyvä Oy

ISBN 978-952-257-915-7 (tryckt)

ISBN 978-952-257-916-4 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846(tryckt)

ISSN 2242-2854 (webbpublikation)

URN:ISBN:978-952-257-916-4

www.ely-centralen.fi/publikationer | www.doria.fi/ely-keskus

Innehåll

Inledning	3
Beskrivning av planeringsprojektet	3
Områdets natur och historia	5
Läge.....	5
Genomförda utredningar och planer	5
Utvecklingshistoria	9
Skyddstillstånd och markägande.....	11
Naturförhållanden	13
Arter och naturtyper som kräver skydd	28
Nuvarande markanvändning	33
Sammandrag av de viktigaste värdena i skyddet och användningen av området.....	35
Faktorer förknippade med bevarandet av natur- och användnings- värdena – uppskattning av markanvändningen.....	36
Mål för skötseln och användningen.....	37
Iståndsättning, skötsel och artskydd.....	38
Bevarande av naturtillståndet.....	38
Iståndsättning och skötsel av strandområdena	39
Iståndsättning och skötsel av vattenområdet.....	39
Övriga iståndsättnings- och skötselåtgärder	42
Föreslagna skötselmetoder.....	42
Artskydd	50
Skydd av kulturvärden.....	52
Användningen av naturen.....	53
Friluftsliv.....	53
Fiske, vistelse på sjöarna och jakt	53
Mustfinnträskets Natura-område som mål för naturturism och undervisning	54
Övrig användning av området.....	54
Uppföljning och forskning.....	57
Skötsel- och åtgärdsplaner samt behövliga lov.....	59
Bedömning av skyddsläget	60
Sätt att förverkliga skyddet av Natura-området	60
Fridlysningsbestämmelser för inrättade skyddsområden	60
Skötsel och styrning av användningen	61
Iståndsättning och skötsel	61
Uppföljning och forskning.....	62
Kostnader och resurser	62

Effekter av de planerade åtgärderna	63
Uppskattning av effekterna, behov och grunder	63
Effekter på naturen.....	63
Ekonomiskt-sociala konsekvenser	69
Bedömning och uppdatering av planens verkställande	71
Källor.....	72
Bilagor:	
Bilaga 1. Allmän beskrivning av de områden som ska iståndsättas, syften med skötseln och föreslagna skötselåtgärder figurvis	74
Bilaga 2. Position och gränser för sköselfigurerna vid Mustfinträsket, Gräggböleträsket och Lampisträsket.....	81
Bilaga 3. Position för Natura-naturtyperna vid Mustfinträsket, Gräggböle- träsket och Lampisträsket.....	83
Bilaga 4. Fåglarnas viktigaste häcknings- och rastplatser samt observa- tionsplatser för åkergoda vid sjöarna 2011.....	86
Bilaga 5. Sammandrag av utlåtandena om förslaget till skötsel- och användningsplan för Mustfinträsket (21.6.2013).....	87
Presentationsblad	89

Inledning

Mustfinnträskets Natura-område (113 ha) finns på Ålön i nordöstra delen av Pargas stad. Det består av tre små sjöar som ligger nära varandra: Lampisträsket, Gräggböleträsket och Mustfinnträsket. Sjöarna hör också till det riksomfattande programmet för skydd av fågelvatten.

Man har tidigare ingripit i sjöarnas naturtillstånd genom att sänka vattennivån. Eutrofiering (övergödning) har lett till att de öppna vattenområdena i sjöarna under de senaste årtiondena småningom har krympt och att vassruggarna har brett ut sig under tilltagande igenväxning. Därför har sjöarna förlorat sina tidigare fågelbestånds- och rekreativvärden. Växtligheten i alla tre sjöar är frodig och sjöarna är mycket grunda. Gemensamt för sjöarna är också strändernas sumplika madkaraktär. Mustfinnträsket omges av klubbals- och björkkärr och av frodiga klubbalslundar med en mångsidig växtlighet. Tack vare de frodiga strandängarna har Mustfinnträsket det mest representativa fågelbeståndet av de tre sjöarna. Trots den obetydliga arealen är också Lampisträsket fortfarande en relativt god fågelsjö.

År 2010 inleddes ett ca treårigt projekt (VELHO) för regional och lokal vatten- och naturvård i vattenområdena i sydvästra Finland. Projektet genomförs under ledning av ansvarsområdet miljö och naturresurser vid närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland (ELY-centralen) och stöds av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. En viktig avsikt har varit att lägga upp en skötsel- och användningsplan för valda projektobjekt. Mustfinnträskets Natura-område är ett av de utvalda objekten. För detta tillsattes en planeringsgrupp, som bildades av representanter för dels markägarna, dels användargrupper bestående av personer som fiskar och strövar på området och dels myndighetsinstanser. Planeringsgruppens syfte var att identifiera alla möjligheter, problem och kon-

flikter i anslutning till skyddet och annat utnyttjande av området, finna en lösning och presentera en plan med ett så brett godkännande som möjligt för att bevara och förena områdets naturvärden och annat utnyttjande av området.

Skötsel- och användningsplanens giltighet är 15 år. Syftet med planen är att styra skötseln och användningen av området så att områdets naturvärden tryggas. Planen har tagits fram inom projektet VELHO som ett arbete inom ansvarsområdet miljö och naturresurser vid ELY-centralen i Egentliga Finland. De kartläggningar av Natura-naturtyper som saknas har gjorts av Arto Kalpa. Kartorna har ritats av Leena Korte. Övervakningen av skyddsbestämmelserna i skyddsområden som befinner sig på privat mark hör enligt lagen till ELY-centralerna och för skyddsområden som inrättas på statlig mark svarar vanligen Forststyrelsen.

Beskrivning av planeringsprojektet

För att komma igång med skötsel- och användningsplanen för Mustfinnträsket ordnades ett möte för allmänheten i Västra Åbolands (numera Pargas) stad den 7 december 2011. Man informerade om mötet via inbjudningar till markägarna, på projektets webbplats, på stadens anslagstavla och med en annons i tidningen. Under mötet fick deltagarna råd om hur representanterna skulle väljas till planeringsgruppen. Som lämplig storlek på planeringsgruppen uppskattades 10–15 personer. Varje användargrupp valde sin egen representant eller föreslog personer som känner området och dess användning till medlemmar av gruppen.

I planeringsgruppen för Mustfinnträsket har följande personer verkat:

- Leena Lehtomaa, ELY-centralen i Egentliga Finland (gruppens ordf.)
- Pasi Salmi, ELY-centralen i Egentliga Finland, projektkoordinator (gruppens sekreterare)
- Marjo Perkonoja, ELY-centralen i Egentliga Finland/projektet VELHO
- Sanna Tikander, ELY-centralen i Egentliga Finland/projektet VELHO
- Mikael Nordström, Forststyrelsen
- Carl-Sture Österman, Pargas stad
- Petri Huovila, Pargas stad
- Bernt Engström, Pargas naturskyddsförening
- Carl-Johan Backman, markägare
- Stefan Friman, markägare
- Sebastian Johansson, markägare
- Jörgen Hermansson, Pargas fiskeområde
- Arto Köpilä, markägare/Pargas jaktvårdsförening
- Christer Isaksson, markägare
- Bertil Blomqvist, Åbo Ornitologiska Förening r.f.
- Knut-Olof Lerche, Pargas jaktvårdsförening
- Pekka Hernejärvi, Yrkesinstitutet Livia, Fiskeri- och miljöinstitutet i Pargas

Dessutom har följande personer medverkat:

- Marcus Duncker som ersättare för Bertil Blomqvist
- Janne Lehto som ersättare för Stefan Friman

Planeringsgruppen sammanträdde sammanlagt tre gånger. Dessutom kommunicerade man brevledes, per telefon och per e-post. Planen presenterades vid ett möte för allmänheten den 21.5.2013 i Pargas. Två instanser gav utlåtande om förslaget till skötsel- och användningsplan. Utlåtandena och ställningstagandena till förslaget och de eventuella ändringar i planen som de föranledde har sammanställts i bilaga 5.

Områdets natur och historia

Läge

Mustfinnträskets Natura-område (FI0200108) ligger i västra delen av Ålön i Pargas stad i Egentliga Finland (karta 1). Ålön är den tionde största ön inom det finska havsområdet, med en areal på omkring 70 km². Av den totala arealen på 113 hektar i Mustfinnträskets Natura-område är omkring 77 hektar vatten. Sjöarnas tillrinningsområde är litet, omkring 400 hektar (karta 3).

Mustfinnträskets Natura-område består av tre närliggande små sjöar; Mustfinnträsket, Gräggböleträsket och Lampisträsket. Natura-området med de viktigaste ortnamnen presenteras på karta 2.

Genomförda utredningar och planer

Beskrivningen av området och uppgifterna om naturen baserar sig på nedanstående informationskällor om annat inte nämns. Hotklassificeringen av växt- och djurarterna baserar sig på den nationella hotklassificeringen av arter (Rassi m.fl. 2010). I planeringen har dessutom datablanketten för Natura 2000 (Sydvästra Finlands miljöcentral 1998, Natura-databasen) och de myndighetsbeslut som fattats för Mustfinnträskets Natura-område använts. De art- och naturutredningar av området som är kända har samlats i källförteckningen.

Naturutredningar

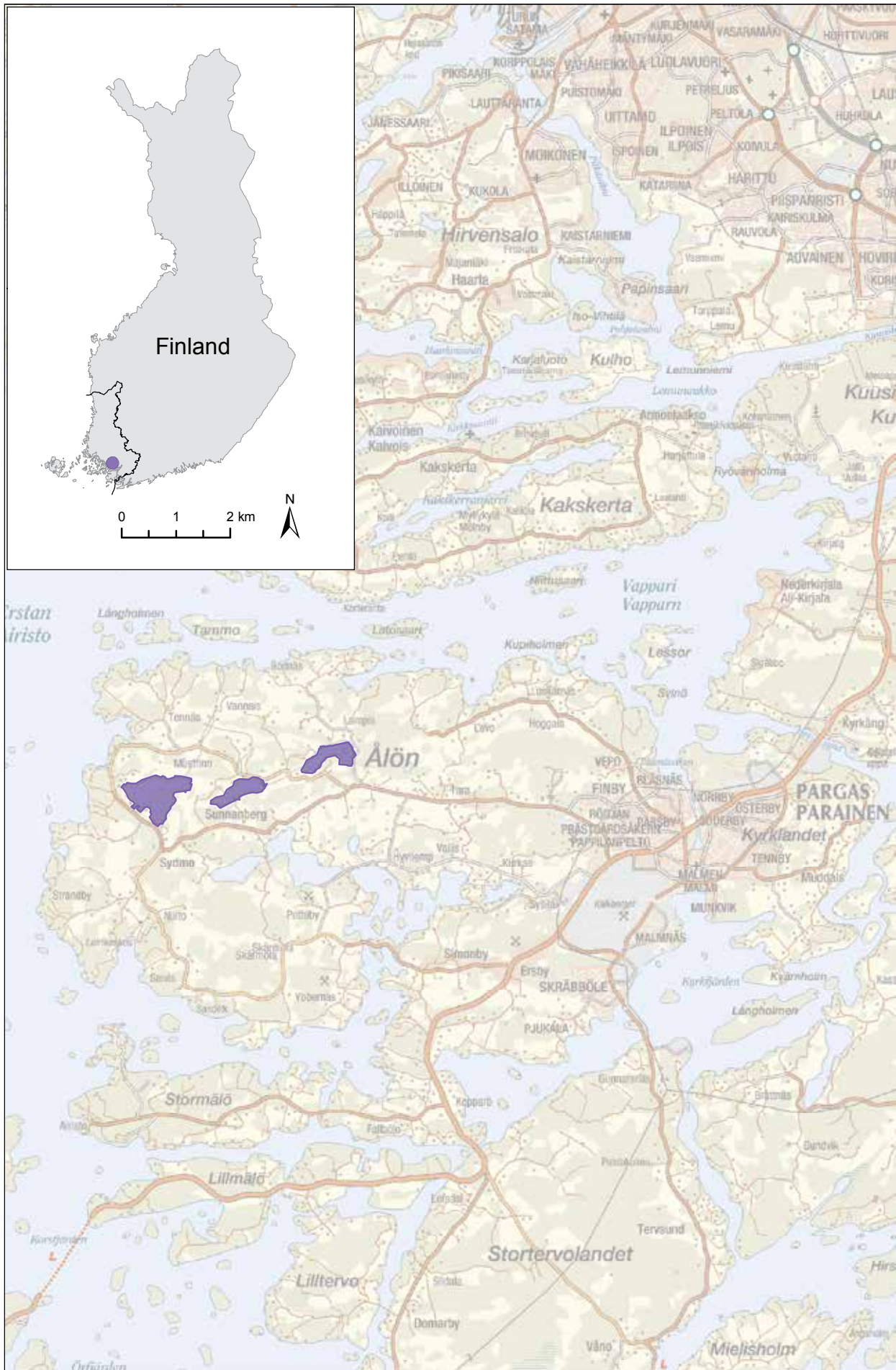
Åren 1976–1977 genomfördes ett omfattande naturinventeringsprojekt i Pargas (Finska Hushållningssällskapet 1978). Det omfattade florans och faunan, särdragen i berg- och markgrunden, de historiskt vär-

defulla byggnaderna och minnesmärkena samt de fysiska förutsättningar för basnäringar, friluftsliv, idrott, jakt, fiske och turism som kommunområdet erbjuder. År 1990 justerades nästan alla objekt för inventeringen 1978 (Lampolahti & Lampolahti 1990).

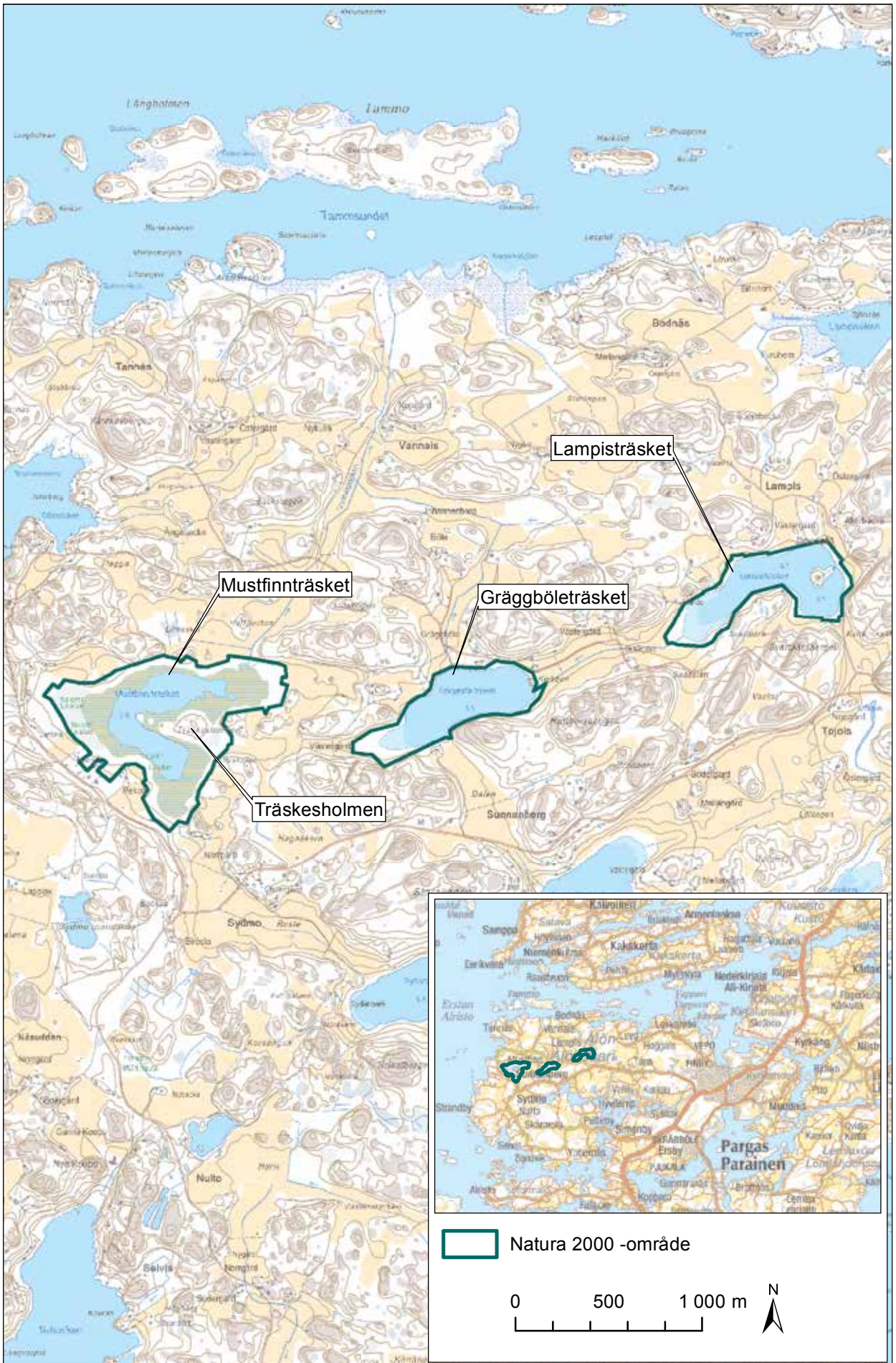
I samband med delgeneralplanen för Ålön gjordes en naturutredning 2000 (Mustonen 2000). Den naturinventering av Ålön (Pettersson 1999) som gjordes ett par år tidigare omfattade skogsområdena, men inte holmarna och Natura-områdena.

Utredningar av växtligheten

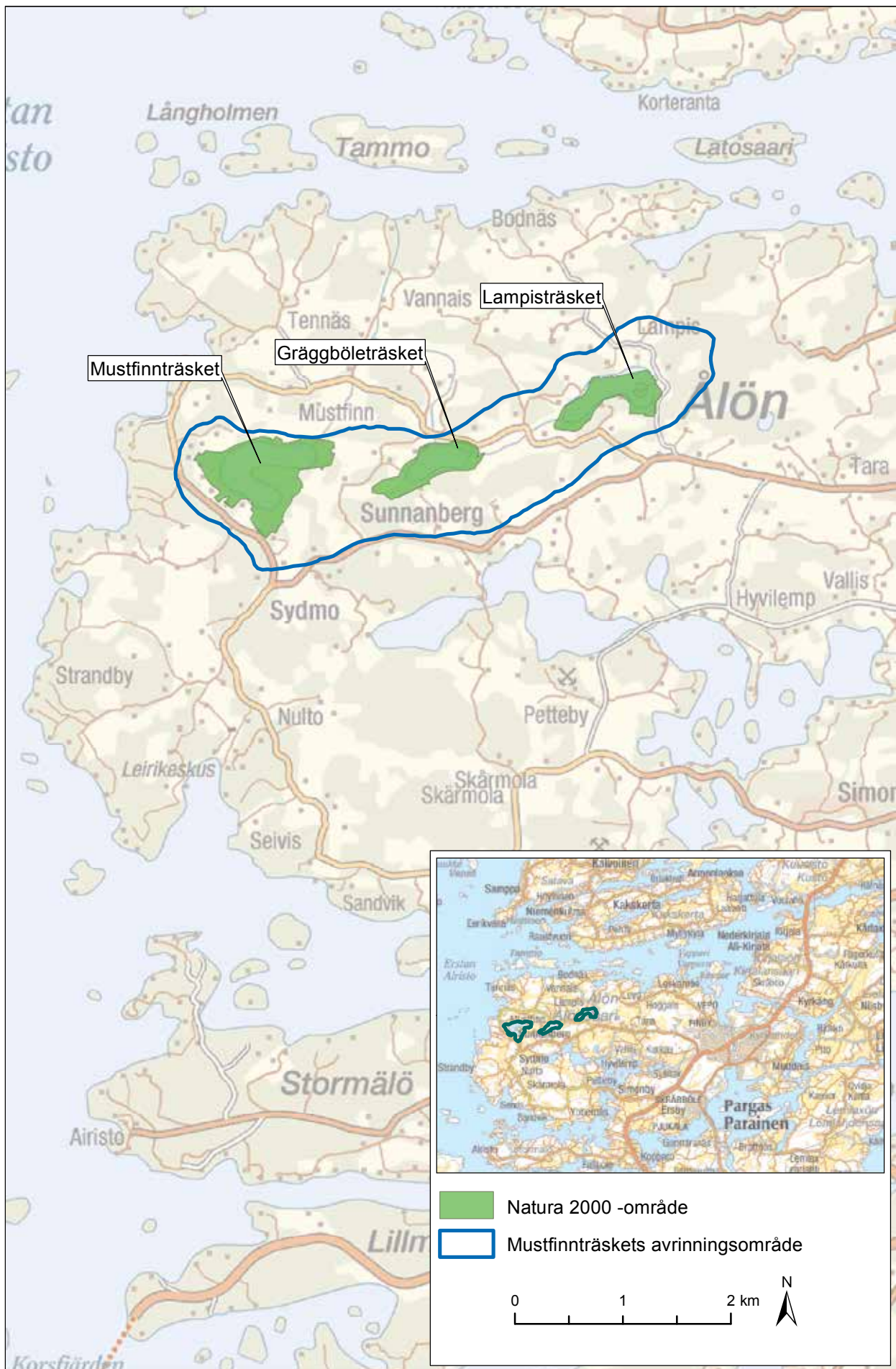
Växtligheten i Mustfinnträsket undersöktes första gången redan 1911 av Linkola. Pääkkönen har beskrivit växtligheten i Gräggböleträsket i sin pro gradu-avhandling 1978. Växtligheten i alla tre sjöar utreddes 1937 och 1992 (Maristo 1941, Kotiluoto 1992). Kotiluoto undersökte i sin pro gradu-avhandling växtligheten i sjöarna och försökte jämföra den med de tidigare inventeringarna. Avhandlingen innehåller också kartor över sjöarnas växtlighet, huvudvegetationstyperna och en artförteckning över alla kärlväxter som hon 1991 fann i öppet vatten och på sank ängsmark (mader) samt de vanligaste arterna i klibbalsdungarna. Sjöarnas växtlighet har också beskrivits kort i samband med naturinventeringsprojektet i Pargas (Finska Hushållningssällskapet 1978). Den inventeringen innehåller också kartor över den zonvisa växtligheten. Uppgifterna om växtligheten och Natura-naturtyperna justerades och kompletterades dessutom hösten 2011 och sommaren 2012 inom projektet VELHO. Sommaren 2013 utreddes inom projektet ytterligare förekomsten av styvnate i sjöarna kring Mustfinnträsket.

Karta 1. Natura-område på Mustfinnträsket.

Karta 2. Mustfinträskets planeringsområde med ortnamn.

Karta 3. Mustfinnträskets avrinningsområde.

Utredningar av fågelbeståndet

Fågelbeståndet vid sjöarna räknades 1968, 1977 (Finska Hushållningssällskapet 1978), 1990 (Lampolahti & Lampolahti 1990) och 1991 (Järvi 1995). Blomqvist, Duncker och Pettersson (1994) gjorde en förteckning över fågelobservationer i Pargas. Den innehåller observationer av sammanlagt 245 fågelarter. Observationerna är också gjorda vid de tre sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område. En inventering av fågelvattnen i Egentliga Finland, Lintuvesi-inventoinnit (Suoranta & Rautanen 1980), ger också information om häckande fågelbestånd under tiden 1970–77. Järvi (1995) har i sin avhandling utifrån beräkningar utrett förändringarna i fågelbestånden vid sjöarna 1968, 1977, 1990 och 1991 och diskuterat orsakerna. Beståndet av våtmarksfåglar utreddes också på uppdrag av VELHO (Lampinen & Alho 2011). Då utreddes de häckande arterna bland vatten- och våtmarksfåglaorna och de värdefulla arterna bland de så kallade landfåglaorna. Dessutom räknades antalet vår- respektive höstrastande fåglar.

Utredning av åkergrödorna

I samband med utredningarna av fågelbestånden för projektet VELHO kartlades också förekomsten av åkergröda vid alla tre sjöar (Lampinen och Alho 2011).

Utredning av trollsländorna

Trollsländearterna på sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område undersöktes sommaren 2012 inom ramen för VELHO (Sulonen 2012). I arbetet utreddes de trollsländearter och hotade arter som nämns i habitatdirektivet. I samband med räkningen utreddes också de övriga trollsländearterna och deras förekomst.

Utredning av fiskbeståndet och bottendjuren

Hösten 2012 utförde elever på Fiskeri- och miljöinstitutet vid yrkesinstitutet Livia provfiske på Mustfinnträsket och Lampisträsket. I det sammanhanget gjordes inga undersökningar av bottendjur. Fiskbeståndet i Gräggböleträsket har utretts redan förut (muntlig information Hernejärvi), men den informationen fanns inte till hands när planen skrevs.

Hydrologin och uppföljning av vattenkvaliteten

Miljöförvaltningens vattenanalyser för Gräggböle- och Lampisträsket 1973, 1977, 1988–1991 och 2013 finns tillgängliga. Uppgifter om vattenkvaliteten i Mustfinnträsket finns för 1989, 1990, 2000–2003 och 2013 (Miljöförvaltningens datasystem Hertta).

På alla tre sjöar inleddes en uppföljning av vattenståndet sommaren 2013, med bidrag av Pargas stad. Uppföljningen av vattenståndet görs av de lokala invånarna. Traditionella vattenståndsmätare har placerats ut i sjöarna.

Programmet för utveckling av Skärgårdshavets hela vattenområde

Inom ramen för samarbetsprogrammet för vattenvården i Egentliga Finland, Pro Skärgårdshavet, har ett program för utveckling av Skärgårdshavets vattenområden skapats. I utvecklingsprogrammet har man samlat alla åtgärder beträffande vattenskydd och -vård i och användning av området samt intressesfärernas behov och önskemål. Utvecklingsprogrammet uppdateras under möten som hålls två gånger per år av en vattenområdesgrupp bestående av aktörer på organisationsnivå inom vattenområdet. Vattenområdesgruppen för Skärgårdshavet har som mål att främja programmet och dess genomförande med sin egen verksamhet och i samarbete med andra instanser, med hjälp av bland annat lokala vattenvårdsprojekt.

Utvecklingshistoria

Pargas frigjordes från inlandsisen ca 7 900 f.Kr. Efter att istäcket hade smält täcktes den nuvarande sydvästra skärgården av ett öppet hav. När ismassornas tyngd gav efter började landet långsamt stiga och de första bara skären stack upp ur vågorna. Finfördelad materia avlagrades på botten av de dåvarande vikarna, sunden och fjärdarna, som idag bildar lerslätter och sänkor i låglänta trakter.

Under stenåldern (8 000–1 300 f.Kr.) låg största delen av Pargas fortfarande under vatten och någon fast bosättning i området fanns inte. Endast enstaka fiskare och säljägare strövade omkring bland labyrintherna av öar och holmar. De synligaste spåren från stenåldern finns i form av forntida stränder på sluttningarna av höga kullar. Den äldsta forntida stranden i Pargas

befinner sig i Lielax, som bildades för ca 7 500 år sedan. De forntida stränderna på Ålön blottades under tiden för Litorinahavet för ca 2 700–1 300 år sedan. Till följd av den senaste istiden höjer sig landet fortfarande 4–5 mm per år i Egentliga Finlands skärgård. Landhöjningen leder bland annat till att landytan ökar och vattenområdena växer igen (Suistoranta 1985).

Under bronsåldern (ca 1 400–500 f.Kr.) hörde Pargas till den yttre skärgården, för i början av bronsåldern låg havsytan nästan 22 meter högre än idag. Bosättningen var koncentrerad på en smal kustzon och kring de stora åarnas mynningar. På andra ställen var bosättningen ännu mycket gles. Det är osäkert om det på den tiden alls fanns någon fast bosättning på Pargas. Under järnåldern (500 f.Kr.–1 150 e.Kr.) torde bosättningen i skärgården ha varit spridd. Uppgifterna om järnåldern på Pargas är emellertid närmast obefintliga. Däremot var fastlandet i Egentliga Finland redan bebott kring kustområdena och åstränderna. Befolkningen där idkade fångst och jakt bland annat i skärgården, där det fanns rikligt med fisk, säl och sjöfågel (Suistoranta 1985).

Det var först i slutet av 1100-talet och början av 1200-talet som en betydande bosättning uppkom på Pargas öar och holmar. Först befolkades Ålön, där nykomlingarna byggde sina hus, svedjade skogarna och röjde åkrar på bördiga lermarker (Suistoranta 1985).

De näringsrika (eutrofa) sjöarna, av samma slag som sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område, utvecklades naturligt genom en långsam process till madkärr. Men också människan har påverkat sjöarnas tillstånd och utveckling i betydlig grad. Vattenståndet i sjöarna sänktes under 1930–1940-talen och till följd av detta är sjöarna numera grunda och eutrofa. Lampis- och Gräggböleträsket är i förbindelse med varandra via ett huvuddike, där vattnet flödar från Lampisträsket till Gräggböleträsket. Från Mustfinnträsket rinner vattnet via ett utloppsdike ut i havet. På många ställen sträcker sig odlingsmarken ända till stranden, vilket via avrinningen ökar belastningen av näringsämnen i sjöarna. Avloppsvattnet från bebyggelsen har också eutrofierat sjöarna. Sjövattnet har använts dels som dricksvatten för korna och dels för bevattning av åkrar och trädgårdar. Kring 1960 och 1970 rensade man Mustfinnträskets utloppsdike på nytt, vilket ytterligare minskade vattenmängden i sjön. Vattenståndet i sjöarna sjönk till en lägre nivå än vad tillståndsvillkoren medgav på grund av att utloppsdiket gjordes för djupt (uppgift av planeringsgruppen). Därför byggde man dammar vid utloppsdikenas mynningar i Lampisträsket, Gräggböleträsket och Must-

finnträsket 1972 för att hindra sjöarna att helt torka ut. Dammarna i Lampisträsket och Gräggböleträsket reparerades 1988 på uppdrag av Åbo vatten- och miljödistrikt. Dammen i Lampisträsket är en så kallad reglerbar damm och den i Mustfinnträsket en enkel plankdamm. I Gräggböleträsket byggdes en grunddamm och fisktrappa i betong i början av 1990-talet. Arealutvecklingen av områdena med öppet vatten i sjöarna från 1930-talet till idag visas i tabell 1.

Sjöstränderna var ännu på 1960-talet betydligt öppnare än idag (uppgift av planeringsgruppen). Ännu i slutet av 1970-talet betade boskap på Gräggböleträskets och Mustfinnträskets stränder. Idag används bara 1,3 hektar av Mustfinnträskets stränder som betesmark. Naturlillståndet störs också av en ellinje som går genom Mustfinnträskets nordvästra del och stympar det i övrigt enhetliga landområdet.

Sjöarnas nuvarande grunda tillstånd, de utgrävda dikena, dammarna, betet som upphört och den allmänna eutrofieringen av miljön har förändrat sjöarnas strandkärr och vattenområden i Mustfinnträskets Natura-område. De tilltagande vassruggarna och utbredningen av övrig stor växtlighet mot sjöarnas mitt minskar det öppna vattnet i sjöarna år för år. I takt med igenväxningen har sjöarnas betydelse som fågelvatten och som rekreationsmål minskat.

Tabell 1. Arealutvecklingen av områdena med öppet vatten i sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område från 1930-talets slut till idag.

Sjö	1937, ha	1977, år	1991, år	2012, år
Gräggböleträsket	25	14	14	16
Lampisträsket	31	13	15	15
Mustfinnträsket	55	14	13	9

Arealerna 1937, 1977 och 1991 baserar sig på ett utlåtande om sjöarnas värde som fågelvatten som getts till miljövårdsnämnden vid Pargas stad (Lampolahti 1991). Bedömningen 2012 av arealen öppet vatten baserar sig på flygfoton tagna samma år.

Skyddstillstånd och markägande

Nätverket Natura 2000

Mustfinnträsket hör till Europeiska gemenskapens nätverk Natura 2000 på basis av både EU:s fågeldirektiv och habitatdirektivet. Mustfinnträsket har därför anmälts till EU-kommissionen som ett särskilt skyddsområde för fåglar, eller SPA (Special Protection Area), och som ett SCI-område (Sites of Community Importance, område av gemenskapsintresse) på grundval av att det inom området förekommer naturtyper (habitattyper) i behov av skydd.

Natura-områdets totalareal är 113 ha. Mustfinnträsket omfattar ca 63 ha, Lampisträsket ca 26 ha och Gräggböleträsket ca 24 ha. Natura-området skyddas med naturvårdslagen – områdena inrättas alltså som naturskyddsområden.

Ramdirektivet för vatten

Europeiska unionens ramdirektiv för vattenpolitiken syftar till att hindra att vattenekosystemen försämrats och till att skydda och förbättra deras tillstånd. Vattenvårdslagen och de förordningar som getts utifrån den styr verkställandet av direktivet. Ett av vattendirektivets metoder för att trygga vattenekosystemen är att registrera och i planeringen av vattenvården beakta de viktigaste skyddsområdena med tanke på vattenlivsmiljöerna och skyddet av arterna. Mustfinnträskets Natura-område ingår i registret enligt artikel 6 i vattendirektivet, det så kallade skyddsområdesregistret, som en naturligt eutrof sjö.

De Natura-områden som väljs ut till skyddsområdesregistret ska ha stor betydelse naturvårdsmässigt med tanke på de naturtyper och arter som förekommer där och som är direkt beroende av vatten. Införande i registret för inte med sig nya juridiska förpliktelser att utöka skyddet i Natura-områdena. Att Mustfinnträskets Natura-område tas med i registret betonar dock sjöarnas betydelse och att de ska beaktas i planeringen av vattenvården och i tillståndprocesserna. Tillståndet i sjöar inom ett område som enligt vattenvårdslagen ska skyddas ska vara på en sådan nivå som skyddet förutsätter senast år 2015 (Leikola m.fl. 2006).

Mustfinnträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket är varken typbestämda eller klassificerade i planeringen av vattenvården. För typbestämning är närmast sjöar över 50 ha lämpliga. Beträktandet av mindre sjöar eller träsk som ytvattenförekomster kan komma på fråga närmast för behandling av lokala tillstånd eller tillstånd typiska för små sjöar. Grunden för hur deras ytvattentyp ska fastställas kommer att utvecklas i framtiden, men typbestämningsinstruktionerna innehåller också synpunkter på dem. Under nästa planeringsomgång 2015–2021 ska sjöar med ett tillrinningsområde på över 1 km² behandlas.

Mustfinnträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket hör till Skärgårdshavets delområde och i det tillrinningsområdet för kustvattenförekomsten Vappari i den sydvästra inre skärgården (karta 3., s. 8), vars ekologiska status för närvarande är måttlig.

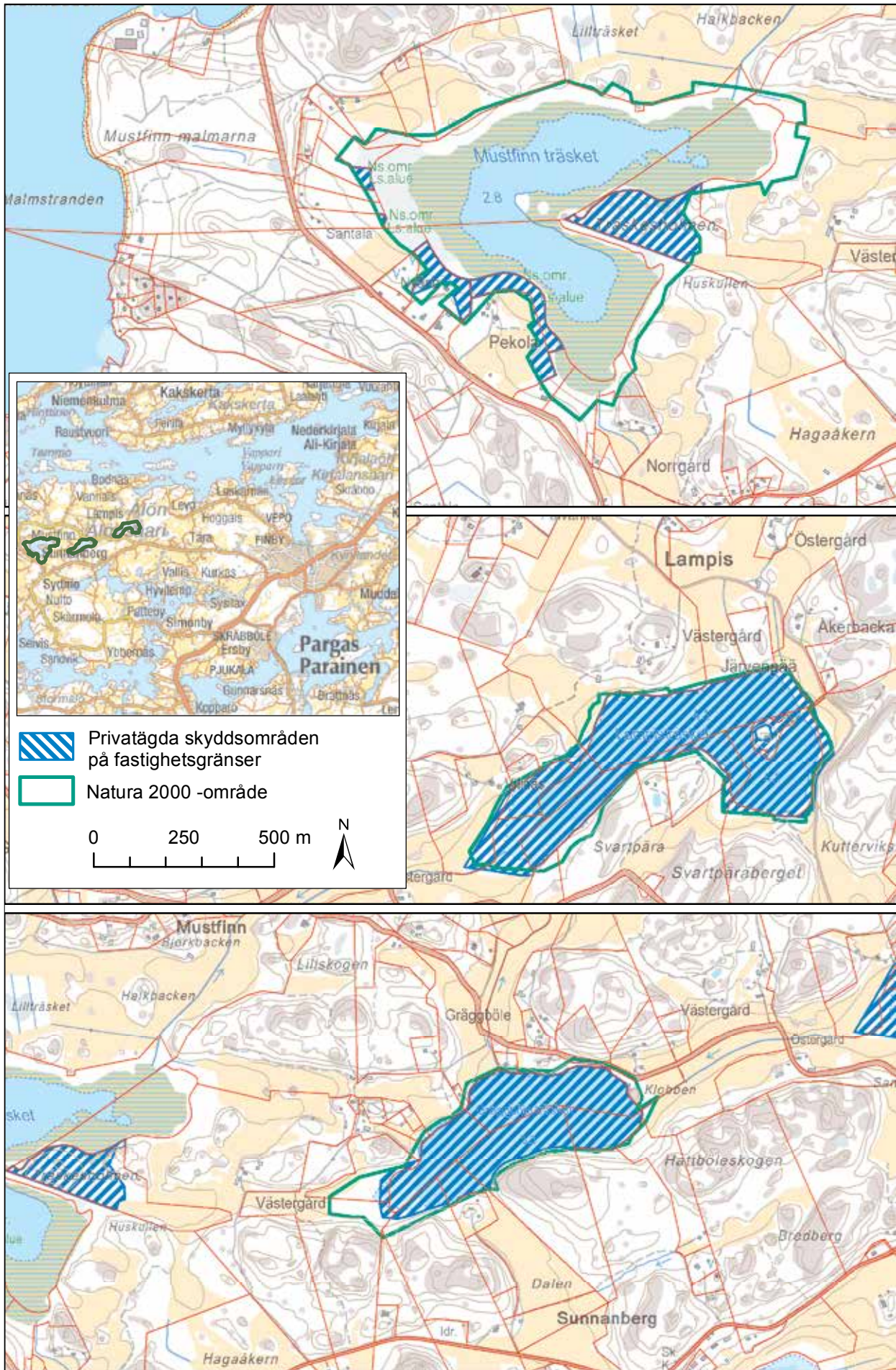
Övriga skyddsprogram

Gräggböleträsket, Lampisträsket och Mustfinnträsket hör till det riksomfattande programmet för skydd av fågelvatten. Till nätverket Natura 2000 hör området som en del av en större avgränsning än programmet för skydd av fågelvatten.

Markägande och inrättade naturskyddsområden

Mustfinnträskets 113 hektar stora Natura-område är i privat ägo. Omkring 77 ha är gemensamma vattenområden, vars förvaltning hör till delägarlag. I området har 6 privata naturskyddsområden på sammanlagt ca 52 hektar inrättats (läge den 24 juni 2013). Gränserna för Mustfinnträskets Natura-område och för naturskyddsområdena finns utsatta på karta 4 (se s. 12).

Gräggböleträskets och Lampisträskets naturskyddsområde är med sina 43 hektar det största av naturskyddsområdena i Mustfinnträskets Natura-område och det omfattar såväl Gräggböleträsket och Lampisträsket som strandskogarna kring dem. Skyddsområdet har inrättats med stöd av programmet för skydd av fågelvatten. Vid tre fastigheter i den sydvästra delen av Gräggböleträsket är Natura-området betydligt större än vad gränserna för det inrättade skyddsområdet anger. Skyddet beträffande dessa lägenheter är inte avslutat. Inrättandet av skyddsområdena i vattenområdet och i de kringliggande strandskogarna i Mustfinnträsket är också delvis avslutat. I Mustfinnträsket har fem skyddsområden på sammanlagt ca 7,7 hektar inrättats.

Karta 4. Privatägda skyddsområden belägna på Mustfinnträsket.

Naturförhållanden

Ålö har en varierande berggrund. Bergarten kring Mustfinnträsket är mikroklinggranit med glimmergnejs som mellanskikt och inneslutningar. Markgrunden på Ålön är typisk för sydvästra Finland – de låglänta markerna är lertäckta och högre upp finns kala klippor. Stränderna vid Mustfinnträsket består främst av dy men delvis också av berggrund och kalhällar. I den västra kanten består jordarten av lera. Stränderna kring både Gräggböleträsket och Lampisträsket består av berggrund och kalhällar. Lera täcker bara markgrunden mellan de här två sjöarna och en liten del av Gräggböleträskets södra strand. De lertäckta markområdena har på grund av sin bördighet tagits i bruk för odling. Vid kanterna av de odlade leråkrarna förekommer ställvis lundartade skogsdungar.

Mustfinnträskets Natura-område hör växtgeografiskt till den hemiboreala zonen, vars nordliga gräns följer nordgränsen för ekens utbredning i Finland. Sjöarna hör till Åbo kustområdes vattensystem och till norra Skärgårdshavets huvudvattensystem. Klimatet i den inre skärgården är havsnära och på många sätt gynnsam i våra förhållanden. Bland annat klimatafaktorerna och det geografiska läget i övergångszonen mellan fastland och hav berikar arterna i området. Av Mustfinnträskets Natura-område är ca 40 ha vatten, ca 8,5 ha lövsumpskog (skogsmad), ca 22 ha skog och mineraljord, ca 0,4 ha fuktig strandäng och ca 40 ha olika slags svämängar (strandmader) och upplandad mark.

MUSTFINNTRÄSKET

Mustfinnträsket är en mycket grund och eutrof sjö. Dess vattenareal består idag av två smala och grunda vikar som har avsnörts från varandra, av vilka den norra, igenväxta viken är mycket grund, bara ca 0,3 meter djup. Den sydöstra viken är något djupare, i medeltal omkring en meter djup. Sjön har en total areal på ca 63 hektar, av vilka 9 ha är öppet vatten. Strandlinjen är vanligtvis närmare 3 km lång. Sjön omges av frodiga klubbalslundar och av klubbals- och björkkärr. Kärrkanterna är gungflyartade och svärge-
nomträngliga. Särskilt på sjöns norra och västra sida har klubbalslundarna en mångsidig växtlighet. I de björkdominerade kärren finns det ställvis rikligt med död ved i olika stadier av nedbrytning. Särskilt sjöns västra strand påverkas av en källa (E. Gustafsson, muntlig information).

När vattenståndet sjönk på 1940-talet uppstod det relativt omfattande tillandningar kring sjön, strändernas nuvarande aldungar. Sjön blev allt grundare och det bildades en myrkant och ett flytande mosstäck, som ytterligare försnabbar humifieringen av stränderna. Den här kanten kan anses vara en slags myrtyp, en torvmyr i växande. Utloppsdiket rensades på nytt kring 1960 och 1970, vilket minskade vattenmängden i sjön. Enligt ortsborna gick boskapen ”torrskodda” över den norra viken under den torra sommaren 1975. Då erövrade också kaveldunen en stor del av det tidigare öppna vattenområdet. Plankdammen som byggdes på 1970-talet är i dåligt skick och fyller inte mer sitt ändamål. Sjöns utlopp är igenväxt, vilket leder till att vattnet i sjön däms upp.

Sedan 2007 har man med hjälp av miljöstödet specialstöd för jordbruk låtit hästar beta på det hagar-tade skogsområdet på Mustfinnträskets östra strand. Av betesområdet hör ca 0,8 ha till Mustfinnträskets Natura-område. Området var fortfarande boskapsbete i skiftet 1970–80. Den lundartade mofiguren i sjöns sydvästra del betas också av får.

GRÄGGBÖLETRÄSKET

Gräggböleträsket är en starkt eutrofierad, ca 1,0 m djup sjö med igenväxande madäng i båda ändar. Den har en total areal på 24 hektar, med ca 16 ha öppet vatten. Strandlinjen är ca 1,7 km lång. Särskilt i sjöns östra ända förekommer det rikligt med vattenväxter med flytblad, gäddnate och gul näckros (uppgift av planeringsgruppen). Sjöns yta sänktes i slutet av 1930-talet, vilket ledde till att sjön blev grundare och eutrofierades avsevärt. Fiskbestånden har minskat betydligt sedan 1950–1960-talen (uppgift av planeringsgruppen), och idag hålls bestånden fortfarande små på grund av syrebristen under vintern (se kapitel Vattnets kvalitet och status på s. 26).

En livligt trafikerad landsväg löper längs med sjöns nordöstra kant och odlingsmarkerna sträcker sig ställvis ända till stranden på den norra och östra sidan. I slutet av 1970-talet betade boskap ännu på den norra strandängen. Svämängarna betades av får i mitten av 1990-talet. Idag ingår den lundartade och steniga kullen på sjöns östra strand i ett större fårbeta, som fortsätter utanför Natura-områdets gräns. Dessutom betades åkern i figurens nordvästra del bara för en tid sedan av får. Också åkern på den västra stranden betas numera av hästar. Vatten från sjön användes i tiderna som dricksvatten för boskapen och för bevattning av odlingarna.

Den norra stranden kantas av smala svämängar och lundar av klibbal och glasbjörk. Den södra stranden är ganska brant och har en lundartad växtlighet och frisk moskog. Foto: Marjo Perkonoja

Natura-området gränsar i söder till ett lokalt värdefullt inventerat bergsområde (Pettersson 1999), där det förekommer tjockbarkade gammeltallar med sköldmönster och torrfuror samt träd i olika stadier av murknande.

LAMPISTRÄSKET

Lampisträsket är en mycket grund och eutrof sjö (ca 26 ha) med ca 15 ha öppet vatten. Medeldjupet är under 0,8 m, men längst inne i den sydvästra ändan är djupet bara 0,4 meter. Till och med på det djupaste stället är sjön bara ca 2 meter djup (uppgift av planeringsgruppen). Strandlinjen är sammanlagt ca 2,5 km lång. Största delen av stränderna är täckta av starr och vassruggar. I sjöns sydvästra ända breder bredkaveldunen ut sig. På östra stranden finns bergiga talldungar och nere vid stranden klibbalsdungar. Det förekommer rikligt med vattenväxter med flytblad och undervattensvegetation i sjön, vilket gör det svårt att färdas med båt på den. Flytbladsvegetationen bildar i slutet av sommaren en bred zon som täcker hela den sydvästra ändan av sjön och de övriga stränderna. Vattenståndet sänktes på 1930-talet, vilket har förorsakat eutrofieringsprocessen i sjön. För att sjön inte skulle torka ut helt byggdes en damm i utloppsdiket på 19970-talet. På grund av att det finns så lite vatten kan vinterns syrebrist orsaka fiskdöd. Ungefär en gång per tio år har fiskdöd observerats i sjön (uppgift av planeringsgruppen).

På den skogiga holmen i sjöns östra ända byggdes ett hus och en vägbank på 1970-talet. Både på sjöns norra strand och i den sydvästra ändan sträcker sig odlingarna ända till strandängens kant. På östra sidan om sjön löper en landsväg. Fram till mitten av 1990-talet betade får på svämängarna. Före det betade också kor och annan boskap på stränderna. Idag betas det inte i Natura-området utan hästbetena ligger på åkerskiftena i sjöns sydöstra hörn, som gränsar till Natura-området. Vatten från Lampisträsket användes tidigare som dricksvatten för boskapen och för bevattning av odlingarna.

Växtlighet

Maristo beskrev 1937 Mustfinnträsket, Gräggböleträsket och Lampisträsket som sjöar av natetyp på basis av de allmänna dragen i vattenvegetationen. Senare har sänkningen av vattenståndet i sjöarna på 1930- och 1970-talen, eutrofieringen och igenväxningen starkt påverkat växtligheten i sjöarna och på stränderna. Idag är sjöarna mycket grunda och eutrofa (närringsrika). Alla sjöarnas Natura-naturtyper kartlades under hösten 2011. Kartorna över naturtyp finns i bilaga 3 till skötsel- och användningsplanen.

Växtligheten har förändrats under åren allt efter att arter som gynnas av tillgången på näringsämnen har ökat och bestånden av nateväxter minskat. Höga växter som bildar luftskott, såsom vass (*Phragmites australis*) och kaveldun (*Typha*) har brett ut sig på sjöarna, medan floran av elodeider eller långskottsväxter har blivit klart ensidigare. Ett undantag till ökningen av luftskottsväxter utgör sjöfräken (*Equisetum fluviatile*), som har minskat kraftigt i sjöarna. Bland flytbladsväxterna har endast den nordnäckrosen (*Nymphae candida*) minskat. Allt efter att växtligheten har ökat har stränderna blivit mer skyddade, och då har särskilt fritt flytande växter som andmat (*Lemna minor*) och svävande växter som hornsärv (*Ceratophyllum demersum*) ökat. Växtligheten har också delvis förblivit oförändrad. Kråklöver (*Potentilla palustris*), flaskstarr (*Carex rostrata*) och gropnate (*Potamogeton bertholdii*), som förekom allmänt i sjöarna under 1930-talet, samt svalting (*Alisma plantago-aquatica*) och dvärg- och vattenblåsört (*Utricularia minor* och *U. vulgaris*), som då var sällsynta, är fortfarande nästan lika allmänna respektive sällsynta. Enligt naturinventeringen i Pargas (Finska Hushållningssällskapet 1978) hörde bland annat hårmöja/hårranunkel (*Ranunculus confervoides*) till floran i Mustfinnträsket och Gräggbö-

leträsket. Vid inventeringarna 1991 (Kotiluoto 1992) påträffades arten inte mera.

Kring sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område förekommer översvämningspåverkade kärr eller mader, vars existens baserar sig på en yttre, permanent ytvattenreserv. Trädbeklädda lövsumpskogar (skogsmader) och öppna mader finns kring alla tre sjöar. Däremot saknas buskmader bland madtyperna kring Gräggböleträsket. Buskmader förekommer både kring Lampisträsket och på en liten yta kring Mustfinnträsket. Alldeles vid stranden finns öppna mader som domineras av starr, kaveldun och vass och som via klibbals- och glasbjörksmader övergår i strandskogar. Eutrofieringen och förändringarna i floran från 1970-talet och fram till våra dagar har varit större vid Mustfinnträsket. Däremot har förändringarna vid Gräggböleträsket varit ganska små under de senaste 40 åren.

Beskrivningen av sjöarnas vattenvegetation och delvis av förändringarna i växtlighet baserar sig i huvudsak på uppgifter av Kotiluoto (1992). Till övriga delar baserar sig undersökningen av växtligheten både på Kotiluotos utredning och på kartläggningen av Natura-naturtyper 2011 inom projektet VELHO.

MUSTFINNTRÄSKET

Strandmaderna (svämängarna) kring Mustfinnträsket är betydligt bredare än vid de två andra sjöarna, Gräggböleträsket och Lampisträsket. Sjöns grundhet har bidragit till att vass och kaveldun har brett ut sig. Svämängarna och lövsumpskogarna täcker numera nästan 60 procent av Mustfinnträskets areal. Vassruggarna utgör ca 20 hektar. Utöver vassmaderna påträffar man också en liten figur av starrmad samt buskmad med videsnår på ett område av ca 1,3 hektar. Maderna övergår i lövsumpskogar (6,3 hektar) och lundartade strandskogar (15 ha), vars huvudsakliga trädslag är klibbal (*Alnus glutinosa*) och glas- och vårtbjörk (*Betula pubescens* ja *B. pendula*).

Öppna mader och buskmader

De öppna maderna kring Mustfinnträsket består huvudsakligen av vassmad, där den dominerande arten är vass. En liten fläck av starrmad, på vilken det delvis växer låga videsnår, förekommer på Träskesholmens sydöstra sida. I trakten av sjön förekommer här och där också små områden av buskmad, där videbuskaget ställvis överstiger 5 meter.

Vassmader omger hela sjön, och de är i regel mycket täta och breda. Sjön omges faktiskt ställvis av en 100 meter bred zon av vass. Den löper mellan kaveldunsmaderna som omges av öppet vatten och strändernas klibbalsdungar och lundar. Foto: Marjo Perkonaja

Lövsumpskogar

Floran på klibbals- och glasbjörksmaderna vid Mustfinnträsket kan ställvis vara mosaikartad på grund av omväxlande tuvor och mellanrum. Typiska växter i fältskiktet är kärrbräken (*Thelypteris palustris*), älggräs (*Filipendula ulmaria*), sjöfräken, majbräken (*Atthyrium filix-femina*), svärdslija (*Iris pseudacorus*) och strandlysing (*Lysimachia vulgaris*) samt ställvis kabeleka (*Caltha palustris*), kärrviol (*Viola palustris*), besksöta (*Solanum dulcamara*) och fackelblomster (*Lythrum salicaria*). På klibbalsmaden i sjöns södra ända finns en växtplatsobservation av knottblomster (*Malaxis monophyllos*) från början av 1990-talet (Miljöförvaltningens datasystem Hertta). Under inventeringarna 2011 observerades arten dock inte. Det är möjligt att växtplatsen har förändrats såtillvida att arten inte längre klarar sig på den.

Skogbevuxna områden

Mustfinnträskets lövträdsdominerade strandskogar är till störst delen lundar som domineras av både klibbal och glasbjörk, och av vilka en del är representativa vad arterna beträffar. Dessutom finns det talldominerade (*Pinus sylvestris*) små och friska lundartade mofigurer, av vilka de största finns på den skogiga Träskesholmen. Holmen kantas av lundar som där terrängen höjer sig övergår från lundartad mo (OMT) till frisk mo (MT). Gräsväxter är bland annat brudbröd (*Filipendula vulgaris*), skelört (*Chelidonium majus*),

Den trädbevuxna Träskesholmen omges av öppna mader där det växer kaveldun och vass. Foto: Marjo Perkonjoja

I toppen av trollbärsplantorna mognar blåsvarta, giftiga bär. Foto: Marjo Perkonjoja

skogssallat (*Mycelis muralis*), skogs- och nordbräken (*Dryopteris carthusiana* och *D. expansa*). I busk-skiktet förekommer måbär (*Ribes alpinum*) och ros (*Rosa*). Det finns också lite murkna träd på figuren. Den senaste tidens stormar har särskilt ökat antalet fallna träd i figurens nordvästra del. Vanliga växter i fältskiktet på en frisk mo (MT) är blåbär (*Vaccinium myrtillus*) och lingon (*Vaccinium vitis-idae*). Dessutom finns det en liten gräsöverbuxen ängsplätt på figurens sydsluttning, där det växer smultron (*Fragaria vesca*) och bockrot (*Pimpinella saxifraga*).

Lundarna består främst av näringsrika eller medelnäringsrika lövträdsdominerade friska moar. Huvudträdsdrag är klibbal och glasbjörk; bland dem också hägg (*Prunus padus*), rönn (*Sorbus aucuparia*) och ställvis gran (*Picea abies*), tall och asp (*Populus tremula*), av vilka en del är grova. De vanligaste buskarna är måbär, vinbär (*Ribes*) och hägg samt ställvis också hasselbuske (*Corylus avellana*), en (*Juniperus communis*), skogstry (*Lonicera xylosteum*) lind (*Tilia cordata*), ros och hallon (*Rubus idaeus*). Bland lundväxterna förekommer bland annat blå-, vit- och gulsippa (*Hepatica nobilis*, *Anemone nemorosa* och *A. ranunculoides*), harsyra (*Oxalis acetosella*), orm- eller trollbär (*Paris quadrifolia*), skogssallat, flenört (*Scrophularia nodosa*) och kirskål (*Aegopodium podagraria*). Mad- eller svämängskaraktären manifesteras av nordbräken och majbräken bland bräkenväxterna, av

grenrör (*Calamagrostis canescens*) bland gräsväxterna och av svärdsliilja, fackelblomster och kråklöver bland örtväxterna. Murkna träd förekommer i lundfigurerna på sjöns norra och sydvästra stränder, och i lunden av blåsipps-harsyretyp i det sydvästra hörnet.

Vattenvegetation

Stor och vanlig igelknopp (*Sparganium erectum* ja *S. emersum*) förekommer mycket rikligare här än i Gräggböleträsket och Lampisträsket. Växtligheten i öppet vatten är å andra sidan knappare än i de två övriga sjöarna. Bland elodeiderna är knoppslinga (*Myriophyllum sibiricum*), gropnate och trubbnate (*Potamogeton obtusifolius*) de vanligaste. Flytbladsväxter förekommer i ringa mån och vattenmossa växer inte alls i området med öppet vatten.

Förändringar i växtligheten

Vattenvegetationen i Mustfinnträsket har förändrats mest och blivit mest ensidig bland de tre sjöarna, och bland annat har området med öppet vatten minskat sedan 1970-talet. Igenväxningen som är kraftigare än i de två andra sjöarna förklaras av att vattenståndet har sjunkit kraftigt sedan 1970-talet. Då var medeldjupet i den lilla viken i norr ca 0,5 meter och i nordost ca 1 meter. År 1991 var medeldjupet i sjön bara 30–40 cm (Kotiluoto 1992).

När man jämför utvecklingen i sjömaderna från 1970-talet till 1990-talet märker man att kaveldunen både i den västra ändan och mitt i sjön har ökat. Den här utvecklingen ser ut att fortsätta eftersom kaveldunen och vassruggarna bara har brett ut sig och blivit tätare efter 1990-talet och det öppna vattnet i sjön fortfarande minskar. Endast kaveldunszonen i västra ändan kan ha förlorat lite växtyta i konkurrensen med vassen. Vassen har sannolikt också trängt ut sjöfråken i egenskap av den starkare konkurrenten. En bidragande orsak till att sjöfråken har försvunnit kan också ha varit bisamrättan, som gärna äter av den. Sjöfråken påträffades på 1990-talet bara på ett litet område i björkmaden i det sydöstra hörnet och i lövsumpskogarna på den södra stranden. Glasbjörksmaderna och buskmaderna i sjöns södra ända ser ut att ha brett ut sig en aning mot norr och samtidigt trängt undan vassmaden.

Växtlighetszonerna i sjön har förändrats totalt och det har inträffat stora förändringar i artsammansättningen när man jämför med 1910-talet. Då växte flaskstarran längst ut, följd av en fråkenzon och vid vattenbrynet vassrugg. Kaveldun saknades då nästan helt. Idag har fråken, som ännu på 1940-talet bildade en enhetlig zon i sjön, helt försvunnit. Flaskstarr växer nu bara på små ytor, och den har ersatts av rörväxter (*Calamagrostis*), majbråken och lysing (*Lysimachia*) samt delvis av vass. Bredkaveldun växer som en bred zon närmast det öppna vattnet och den yttersta zonen utgörs idag av vass. De tidigare starrbestånden har under successionen ersatts av träd och trädstarr (*Carex lasiocarpa*) har försvunnit. Tidigare ingick också daggört eller sileshår (*Drosera*), dystarr (*Carex limosa*), vitag (*Rhynchospora alba*), kärrsälting (*Triglochin palustris*) och myggblomster (*Hammarbya paludosa*) i floran. De här påträffas man inte mer i området. Andra strand- och vattenväxter som har försvunnit är löktåg, myrtåg och vägtåg (*Juncus bulbosus*, *J. alpinoarticulatus* och *J. bufonius*) samt tretalig slamkrypa (*Elatine triandra*) och grodranunkel (*Ranunculus aquatilis* var. *diffusus*).

Efter 1941 har ytterligare en stor del av vattenvegetationen i Mustfinnträsket försvunnit. Tidigare var botten täckt av vattenvegetation, men på 1990-talet var växtligheten mycket fläckartad. Av kärlväxterna har säven (*Schoenoplectus lacustris*), flotagräset (*Sparganium gramineum*), ålnaten (*Potamogeton perfoliatus*), långnaten (*Potamogeton praelongus*) och korsandmaten (*Lenina trisulca*) försvunnit. Många arter har också ökat i sjön. I det öppna vattnet har andmaten blivit vanligare och i klubbaldungen den gula svärdsliiljan. Bland madarterna har nickskära (*Bidens cernua*), slokstarr (*Carex pseudocyperus*), veksäv (*Eleocharis mamillata*), hästsvans (*Hippuris vulgaris*), strandklo (*Lycopus europaeus*), fackelblomster och topplösa (*Lysimachia thyrsiflora*) ökat. Som en ny art kan man betrakta smalkaveldun, som har ökat kraftigt. Knoppslinga och besksöta har uppenbarligen dykt upp bland floran genom att vattenståndet har sjunkit. (Kotiluoto 1991).

I östra delen av Lampisträsket finns buskmad som präglas av videarter, gråvide, bindvide och grönvide (*Salix cinerea*, *S. aurita* ja *S. phylicifolia*) samt av en korsning av dessa tre. Undervegetationen består av bland annat kärrbräken, missne (*Calla palustris*), topplösa och rörväxter. Foto: Marjo Perkonja

LAMPISTRÄSKET

Det öppna vattnet i Lampisträsket omges också av svämängar, av vilka den största ligger i den sydvästra ändan av sjön. Svämängarna täcker ett område på knappa 6 hektar, där vassruggarna utgör en tredjedel. Utöver vassen förekommer det kaveldunsmader (ca 0,5 ha) och lågvuxna svämängar (ca 2,5 ha), där svärdslija och flaskstarr dominerar. I motsats till Mustfinnträsket förekommer det kring Lampisträsket också små områden av fuktig älggräsäng (sammanlagt ca 0,3 ha). Maderna övergår i smala figurer av lövsumpskogar (ca 0,9 ha) och strandlundar med mineraljord (ca 2,8 ha) i strandens riktning.

Öppna mader och buskmader

De mest omfattande öppna maderna finns i den västra och sydvästra ändan. Madvegetationen består av vass, kråklöver, flaskstarr och kaveldun. På sjöns södra strand finns en liten öppen mad där missne och kärrbräken är de dominerande arterna. Vassmad finns i den norra och södra kanten av den sydvästra vikbotten och på västra stranden av den nordöstra vikbotten. På andra ställen av sjön är vassruggarna mindre. Utöver vass växer det också bland annat kråklöver i vassruggen. Kråklövermad förekommer som en smal zon längs med stranden i norr. Den största enhetliga madvegetationen vid sjön består av kråklöver och flaskstarr (ca 2 ha), som sträcker sig från mineraljorden till vattenbrynet. Följearter på kråklöverma-

derna är bland annat ängsull (*Eriophorum angustifolium*), brunven (*Agrostis canina*), vattenmåra (*Galium palustre*), topplösa, gråstarr (*Carex canescens*) och kaveldun.

Mellan det öppna vattnet och det omfattande kråklöver-flaskstarrbeståndet finns också sjöns mest vidsträckt vegetation av bredkaveldun (ca 0,3 ha). Kaveldun förekommer också på andra ställen kring sjön, men den bildar som regel bara en smal kant runt strändernas kråklövermader alldeles vid vattenbrynet.

Lövsumpskogar

Enstaka små figurer av lövsumpskog med klibbal och glasbjörk påträffas på stränderna i sydväst, norr, öster och söder mellan de öppna maderna och mineraljorden. Undervegetationen består av rörväxter, topplösa och strandlysing, strandklo, kärrbräken, kärrsilja (*Peucedanum palustre*) och sjöfräken. Andra typiska arter är bland annat missne, älggräs, vattenmåra, kråklöver, fackelblomster, besksöta och svärdslija. Gräsvegetationen på den lilla björkmaden på den sydvästra vikbottens södra strand består av bland annat tuvftäl (*Deschampsia cespitosa*).

Skogbevuxna områden

Lampisträskets stränder kantas av lundar med för det mesta klibbal som dominerande trädslag. En lund med glasbjörk som dominerande trädslag påträffas bara i östra ändan av sjön. Typiska arter i fältskiktet är nordbräken, älggräs och rörväxter. Övriga strandväxter som anpassat sig till sporadisk fuktighet är bland andra kabbeleka, strandlysing och topplösa, kärrsilja, kärrviol, revranunkel och besksöta. I blandträdslunden i sydöstra kanten av den sydvästra vikbotten växer backglim (*Silene nutans*), en beaktansvärd art på vårdbiotoper, som kan tyda på att lunden tidigare har använts som betesmark. Vanliga arter i buskskiktet är måbär och vinbär. Det finns knappt om murken ved i lundarna.

Strandängar

På Lampisträskets norra strand, bakom kråklöver- och vassmaden finns en liten fuktig älggräsäng. Vid sidan av älggräs växer där också strandlysing och

kärnsilja samt brunven, trådtåg (*Juncus filiformis*) och gåsört (*Potentilla anserina*). På figurerna växer dessutom någon enstaka klibbal.

Vattenvegetation

Lampisträsket har en riklig vattenvegetation. Dominerande flytbladsarter är igelknoppsväxter och gul näckros (*Nuphar lutea*), som nästan helt täcker den grunda sydvästra vikbotten. På den nordöstra vikbottens västra strand förekom det också rikligt med gäddnate under 1990-talet. Numera har gäddnatebestånden (*Potamogeton natans*) ersatts av igelknoppsbestånd (*Sparganium spp.*) (Salmi & Kalpa, muntlig information). Bland elodeiderna förekommer grop- och styvnate (*Potamogeton berchtoldii* ja *P. rutilus*) rikligast. Lampolahti och Lampolahti (1990) berättar att Gräggböleträsket är den enda växtplatsen för styvnate i Egentliga Finland. Däremot förekom styvnate allmänt och ganska rikligt i Lampisträsket i Kotiluo- tos (1992) inventeringar. Vid styvnateinventeringarna 2013 hittade man några avbrutna styvnateexemplar i den lilla viken i sjöns sydöstra hörn. De rikligast förekommande bottenväxterna i den lilla viken var hornsärv, som hade erövrat hela botten i viken (Salmi & Kalpa, muntlig information). I sjöns mittområde dominerar hornsärv och knoppslinga och i den nordostliga vikbotten knoppslinga och ålnate.

Förändringar i växtligheten

En jämförelse av växtligheten i Lampisträsket i början av 1990-talet med situationen på 1970-talet visar att området med öppet vatten i den sydvästra vikbotten har brett ut sig och vassruggarnas andel minskat. Ännu på 1970-talet täcktes vikbotten av en stor mad med kaveldun och flaskstarr, och den ser ut att ha minskat i omfattning. Idag ser kaveldunen ut att ha försvunnit nästan helt på norra sidan om utloppsdi- ket. Däremot finns det fortfarande en kaveldunsmad på den södra och sydöstra sidan av diket, men den har också minskat och växtligheten är gles. Kaveldunsmaden som tydligen har en våtare vattenhushållning har blivit tätare och förvandlats till en kräklöver- flaskstarrmad.

Liksom vid Mustfinträsket har det också inträffat stora förändringar i växtligheten efter 1930-talet vid Lampisträsket. Nordnäckrosen har försvunnit från sjön. Kraftigt minskade arter är trubbnate och sjöfrä-

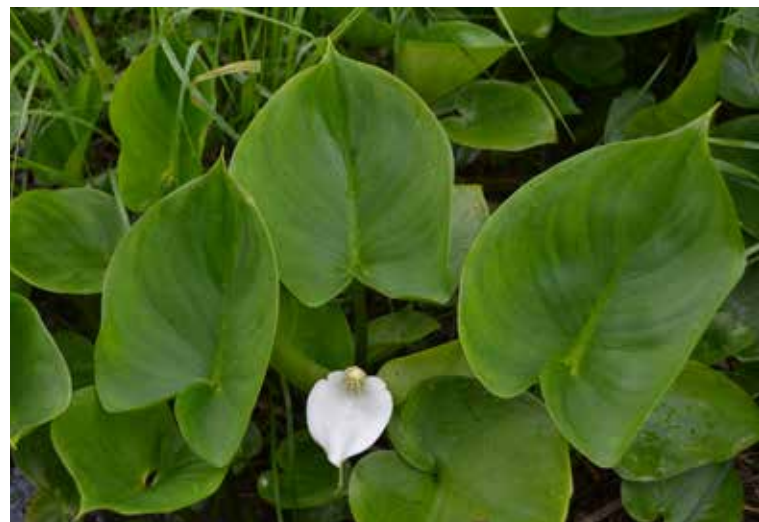
ken. Bredkaveldun var då ännu en mycket sällsynt art vid sjön, medan den numera förekommer rikligt. Arter som blivit allmännare är nickskära, strandklo, topplösa, fackelblomster, slokstarr och bland vattenväxterna gul näckros, ålnate samt stor och liten andmat. Arter som klart har ökat är också flotagräs och hästsvans.

GRÄGGBÖLETRÄSKET

Gräggböleträskets södra kant består av en brant klippstrand, där det mellan klippan och det öppna vattnet finns en smal zon av lundartad frisk mo med klibbal och björk. Också på den norra stranden gränsar det öppna vattnet ställvis direkt till mineraljord. I övrigt omges sjön av en nästan enhetlig madkant. I den sydvästra och sydöstra vikbotten förekommer det mer omfattande vassmad och resten av sjön kantas av kavelduns-, kräklöver- och flaskstarrsmader.

Öppna mader

Liksom kring Mustfinträsket och Lampisträsket är de öppna maderna kring Gräggböleträsket också vassmader med vass som dominerande art. Den omfattande vassruggen (ca 2 ha) i sydvästra hörnet är mycket tät. En smal zon av kaveldun omger nästan hela det öppna vattenområdet, med undantag av sjöns södra strand. Bara i den sydöstra vikbotten bildar kaveldunen en flera meter bred madzon (ca 1,3 ha). Flaskstarrmaderna (sammanlagt ca 0,8 ha) ligger bakom kaveldunsmaden och den stora vassmaden i sydväst. Starrbeståndet i sydvästra ändan är torrare än andra områden och där finns låga videbuskar. På de öppna maderna vid norra stranden växer det missne el-

Missne växer bland annat på madkärr och stränder.
Foto: Marjo Perkonaja

ler kråklöver. Andra madväxter är brunven, kärnsilja, madrör, ängsull, strandklo, gråstarr, fackelblomster, besksöta och strandlysing.

Lövsumpskogar

De öppna moderna kring Gräggböleträsket övergår i lövsumpskogar och lundar ju närmare mineraljorden de befinner sig. Ungefär hälften av lövsumpskogsarealen domineras av klibbal. Resten är blandträdsmed med klibbal och glasbjörk. Modernas undervegetation består bland annat av besksöta, topplösa, strandlysing och missne. Som regel förekommer det måttligt med murken ved på moderna. Endast på glasbjörksklibbalsmeden i den sydvästra vikbotten finns det rikligt med både liggande och stående döda murkna tr.

Skogbevuxna områden

På Gräggböleträskets södra strand mellan det öppna vattnet och klippan löper en smal figur av lundartad frisk mo med klibbal och björk, där man bland buskarna påträffar måbär. Undervegetationen på den friska mon består av blåbär och lingon. Vid vattenbrynet växer bräkne, revranunkel och slokstarr. På sjöns östra strand finns en lundartad och stenig kulle med tall och björk. I undervegetationen växer bland annat gröe.

Det finns ganska lite lundmark kring Gräggböleträsket. Den största klibbalslunden ligger i det sydvästra hörnet. Små lundfigurer finns också på sjöns norra strand. De dominerande trädslagen i lundarna är klibbal och glasbjörk. Andra trädslag är hägg, rön och ställvis gran. Bland buskarna växer allmänt måbär och vinbär. Typarter i fältskiktet är bland andra vit-sippa, skogssallat, harsyra och nordbräken. I en del av lundområdet förekommer också murkna träd.

Strandängar

På den norra stranden av Gräggböleträskets östra ända finns en liten högörtäng som domineras av älggräs. Vad arterna beträffar är ängen inte representativ eftersom där vid sidan av högväxt älggräs också växer ängskavle och brännässla. Omkring 130 meter från älggräsängen österut finns en liten strandäng med tuvåtäl, som torde ha betats en gång i tiden.

Vattenvegetation

Stränderna omges också av breda zoner av gropnate och flotagräs. Undervattensvegetationen i sjön är riklig. Mitt i sjön växer hornsärv, typisk för eutrofa vatten, elodeiderna knoppslinga och något sparsammare ålnate samt på en mindre yta flytbladsväxten vit näckros (*Nymphaea alba*). I östra och västra vikbotten förekommer gul näckros och vanlig igelknopp rikligast av flytbladsväxterna.

Förändringar i växtligheten

I Gräggböleträsket har det knappast förekommit någon igenväxning efter 1970-talet och endast små förändringar skedde i växtligheten fram till 1990-talet (Kotiluoto 1992). Kaveldunsbeståndet i sjöns sydvästra hörn var vassbevuxet på 1970-talet och flotagräset hade ökat betydligt. På 1970-talet växte det ännu blåsäv (*Schoenoplectus tabernaemontani*) på södra stranden. Den ingår inte mera i sjöns flora. Av växterna har numera också gädd-, lång- och borstnate, tretalig slamkrypa, myrtåg, bäckbräsa (*Cardamine amara*) och sprängört (*Cicuta virosa*) försvunnit. Däremot förekom styvnate allmänt och ganska rikligt ännu på 1990-talet, men idag hittar man den knappast längre i sjön (muntl. inf. Salmi & Kalpa 2013).

Det har skett stora förändringar i växtligheten om vi jämför med 1930-talet. Ännu på 1930-talet växte det också rikligt med sjöfräken i sjön. Denna har emellertid försvunnit, sannolikt på grund av dels den eutrofiering som följde på sänkningen av vattenståndet och dels bisamrättorna. Andra arter som kraftigt gått tillbaka är trubbnate, kabbeleka, vit näckros och blåsstarr. Däremot har andmat, topplösa, fackelblomster, kråklöver och gul näckros blivit klart allmänare. Vassruggarna har också brett ut sig. Arter som kommit efter 1930-talet är sannolikt nickskära, norrlandsstarr (*Carex aquatilis*), missne, flotagräs och knoppslinga.

Fågelfauna

Beskrivningen av fågelfaunan i Mustfinträskets Natura-område baserar sig främst på utredningar gjorda av Järvi (1995) samt Lampinen och Alho (2011). Bland sjöfåglarna hittar man arter som är typiska för eutrofa insjöar. Mustfinträsket och Lampisträsket har en ganska rik fauna av häckande fåglar och de arter som rastar vid sjön ökar deras värde. Den fågelmäs-

sigt anspråkslösaste av sjöarna är Gräggböleträsket. År 2011 ingick 51 fågelarter i den häckande fågelfaunan vid sjöarna.

Bland de rovfåglar som regelbundet söker föda kring sjöarna ser man bland annat brun kärrhök och lärkfalk (*Circus aeruginosus* och *Falco subbuteo*). Även gråhäger (*Ardea cinerea*) och skrântärna (*Hydroprogne caspia*) jagar i området. Dessutom jagar back-, ladu- och hussvalor (*Riparia riparia*, *Hirundo rustica* och *Delichon urbicum*) myggor vid Mustfinträsket.

Enligt en utredning av fågelfaunan 2011 häckar arter som kräver särskilt skydd enligt fågeldirektivets bilaga I, samt tre hotade och fem nära hotade arter inom Natura-området. Dessutom har den hotade trastsångaren (*Acrocephalus arundinaceus*) sedan 2011 hört till de häckande arterna i området (uppgift av planeringsgruppen). Under flyttperioderna rastar också nationellt hotade arter och arter i fågeldirektivets bilaga I vid sjöarna. Se kapitel Arter i fågeldirektivet på s. 28 och Hotade fåglar på s. 31.

Häckningsfaunan och förändringar i den

De häckande fåglarna vid sjöarna har gått klart tillbaka under de senaste årtiondena till följd av förändringar i markanvändningen och växtligheten. Återkommande syrebrist har sannolikt också påverkat bottendjursfaunan i sjöarna, vilket i sin tur har påverkat de djurgrupper, såsom fåglarna, som livnär sig på bottendjuren. Sjöfågelbestånden har försvagats under de senaste åren i hela Finland och en motsvarande utveckling kan man också se vid sjöarna i Mustfinträskets Natura-område. Antalet sjöfågelpar minskade med ca 60 procent i Mustfinträsket och med ca 40 procent i Lampisträsket mellan 1968 och 2011. På grund av bristfälligt material från tidigare år går det inte att göra motsvarande jämförelse i Gräggböleträsket. En jämförelse av antalet par i Gräggböleträsket med resultatet av räkningen 1990 visar att de minskat med ca 35 procent. Tabell 2 (på s. 23) visar antalet par av häckande fåglar i sjöarna 1968, 1977, 1990–91 och 2011.

Sjöfågelnas artsammansättning har blivit ensidigare bara i Gräggböleträsket, där antalet arter minskade från sju i början av 1990-talet till nuvarande fyra. Däremot sjönk antalet arter i Mustfinträsket och Lampisträsket från 1968 till 1991, men steg igen fram till utredningen 2011. Det är emellertid anmärkningsvärt att dykänderna har gått kraftigt tillbaka och att doppingarna helt har försvunnit från sjöarna. Skrattmåsk-

kolonierna som fanns i Lampis- och Mustfinträsket på 1960–70-talen och i Mustfinträsket ännu 1990 har också helt försvunnit från sjöarna. År 2011 observerades några individer enbart sökande efter föda. Dessutom hör sothönan (*Fulica atra*), som häckar i eutrofa vatten och gärna i skrattmåskolonier, till de arter som gått tillbaka. Den har helt försvunnit från faunan av häckande fågelarter i Gräggböle- och Lampisträsket.

Vassruggens utbredning särskilt i Mustfinträsket har varit kraftig. Den som har dragit mest nytta av de förändrade naturförhållandena i sjöarna är framför allt sävsångaren (*Acrocephalus schoenobaenus*), som är den rikligast förekommande tättingarten i vassruggarna vid alla sjöar. Efter utredningen 1991 har sångsvan (*Cygnus cygnus*), snatterand (*Anas strepera*), skedand (*Anas clypeata*) och trana (*Grus grus*) anlänt som nya arter i den häckande sjöfågelfaunan. Tranan har efter att häckningsmyrarna minskat börjat häcka också i sjöar och vikar.

År 2011 räknades 62 par av häckande sjöfågelpar i Mustfinträskets Natura-område. Det fanns 57 andpar och 5 sothönspar. Dessutom häckade ett knölsvanpar (*Cygnus olor*) i Lampisträsket, och i Mustfinträsket ett sångsvanpar. De rikligast förekommande sjöfågeln var knipa (*Bucephala clangula*), gräsand (*Anas platyrhynchos*) och kricka (*Anas crecca*). Däremot fanns det knappt om fågelsjöarnas krävande änder. Ett skedandpar häckade i Lampis- respektive Mustfinträsket. Av viggarna (*Aythya fuligula*) häckade 1–2 par i varje sjö, men brunanden (*Aythya ferina*) häckade bara i Lampis- och Mustfinträsket. Vadarfåglar har det uppenbarligen alltid förekommit sparsamt av vid sjöarna, genom att de saknar öppnare stränder och ängar.

GRÄGGBÖLETRÄSKET

Bland de tre sjöarna finns det sämst med uppgifter om den häckande fågelfaunan i Gräggböleträsket under 1960- och 1970-talen. Man vet att skäggdoppingen (*Podiceps cristatus*) häckade i sjön 1968 och 1977, men svarthakedoppingen (*Podiceps auritus*) har uppenbarligen aldrig hört till den häckande faunan i Gräggböleträsket. Bland de häckande sjöfågelparterna ser också sothönan ut att ha försvunnit. Dessutom har brunand och bläsand (*Anas penelope*) uppenbarligen åtminstone minskat. De saknades bland de häckande arterna i utredningen 2011.

År 2011 häckade 15 arter i Gräggböleträsket, med ett sammanlagt antal par på 39 (+ sädesärta (*Motacilla alba*), för vilken antalet par inte räknades). Av

andfågeln häckade knipa, gräsand, kricka och av de mest krävande fågelvattenänderna endast vigg. Tre arter av häckande vadare konstaterades, sammanlagt 4 par. Av måsfågeln häckade endast fiskmå (Larus canus), och bara två par. Ett par av fisktärna (Sterna hirundo) påträffades. De rikligast förekommande tättingarna i vassruggarna var sävsångare och sävsparv (Emberiza schoeniclus). Av de fåglar i strandbuskagen som räknas till våtmarksfågeln observerades ett mindre antal törnsångare (Sylvia communis), kärrsångare (Acrocephalus palustris) och rosenfink (Carpodacus erythrinus).

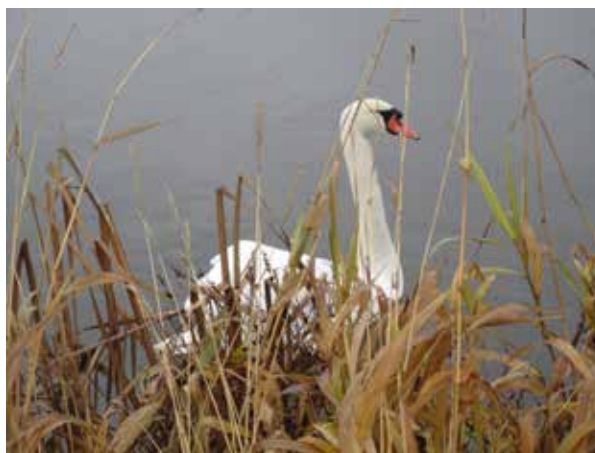
LAMPISTRÄSKET

Fågelbeståndet i sjön har sedan 1968 räknats med samma metod. Den mest betydande förändringen bland fåglarna är att svarthakedoppingen minskat från 8 par till ett. År 1968 påträffades 2 skäggdoppingpar i sjön, men 1977 och under de påföljande räkningsåren gjordes inga observationer av skäggdopping längre. Lampisträskets häckande fågelfauna bestod 2011 av 19 arter, sammanlagt 50 par (+ sädesärla, för vilken antalet par inte räknades). Liksom i Gräggböleträsket var knipa och gräsand de rikligast förekommande sjöfågeln. I sjön häckade också fem krickpar. Det fanns däremot sparsamt med krävande fågelvattensänder, eftersom endast 1–2 par av skedand, vigg och brunand påträffades. Av de häckande arterna ser också sothönan ut att ha försvunnit. I räkningarna 1977 häckade upp till 10 par.

Det bästa fågelområdet i slutet av 1970-talet var sjöns sydvästra hörn, där också ca 80 skrattmåspar häckade. Idag häckar bara fiskmåsen av alla måsararter, och endast ett par, i sjön. Likaså observerades bara ett häckande par av fisktärna. Vadarbeståndet utgörs av enkelbeckasin (Gallinago gallinago), drillsnäppa (Actitis hypoleucos) och rödbena (Tringa totanus) som häckar i sjön, men endast ett par av respektive art sågs häcka. Liksom i de två andra sjöarna förekommer sävsångare och sävsparv rikligast bland vassruggarnas tättingar. I strandlunden upptäcktes ett häckande par av mindre hackspett (Dendrocopos minor).

MUSTFINNTRÄSKET

Det finns uppgifter om fågelfaunan i sjön från 1930-talet framåt tack vare en lokal fågelskådare. Eutrofieringen och sänkningen av vattennivån har lett till att antalet fåglar har minskat och att många arter har för-

År 2011 häckade knölsvan på Lampisträsket. Foto: Marjo Perkonoja

svunnit helt från sjön, som tidigare ansetts vara en bra fågelsjö. När man jämför fågelräkningarna kan man se att andfågeln tydligt minskat samt att skäggdoppingen och svarthakedoppingen helt försvunnit till följd av den ökade igenväxningen av sjön under 1970-talet. Svarthakedoppingen var en tämligen allmän art ännu på 1960-talet. Till exempel 1960 påträffades 13 individer i Mustfinträsket. Gråhakedoppingen (Podiceps grisegena) hade försvunnit redan tidigare från sjön.

Innan vattennivån sänktes hörde också tranan till de häckande fåglarna, men 1968 och 1977 häckade den inte längre i sjön. Enligt utredningarna 1990, 1991 och 2011 hade tranan återvänt som häckande art. Skrattmåsen sällade sig till de häckande fåglarna i mitten av 1940-talet, då fisktärnan försvann från området. År 1990 fanns det fortfarande en skrattmåskoloni med 120 par, men redan följande år häckade ingen skrattmå i sjön.

I slutet av 1940-talet kom brun kärrhök, rörsångare (Acrocephalus scirpaceus) och rosenfink för att häcka i sjön. De var då mycket sällsynta häckfåglar i Finland. Näktergalen (Luscinia luscinia) anlände vid decennieskiftet 1950–60. Sångarfåglar och näktergal har ökat betydligt under årens lopp. Trastsångare och busksångare (Acrocephalus dumetorum) har hört till arterna i Mustfinträsket sedan 2011 (uppgift av planeringsgruppen). Däremot har den bruna kärrhöken endast sporadiskt häckat där efter 1960-talets slut.

År 2011 häckade 24 arter vid Mustfinträsket, med ett sammanlagt antal par på 92 (+ sädesärla, för vilken antalet par inte räknades). Majoriteten av de häckande arterna var strand- och våtmarksfåglar. Det fanns endast 14 par av andfågel i sjön. Mest fanns det gräsand, sothöna och knipa. Av de krävande fågelvattenänderna häckade skedand, snatterand,

Tabell 2. Häckande arter i Mustfinnträskets Natura-område 1968, 1977, 1990, 1991 (Järvi 1995) och 2011 (Lampinen och Alho 2011) samt strandfåglar 1977, 1990, 1991 (Järvi 1995) och 2011 (Lampinen och Alho 2011).

+ = häckar, ingen uppgift om antal par

? = ingen uppgift om eventuell förekomst

Art	Mustfinnträsket					Lampisträsket					Gräggböleträsket				
	År					År					År				
	-68	-77	-90	-91	-11	-68	-77	-90	-91	-11	-68	-77	-90	-91	-11
Knölsvan	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
Sångsvan	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skäggdopping	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	+	-	-	-
Svarthakedopping	1	-	1	-	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gräsand	5	3	1	5	5	7	6	12	5	6	+	+	7	7	5
Snatterand	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skedand	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kricka	-	2	2	2	2	-	1	1	-	5	-	-	2	1	1
Bläsand	-	-	-	-	-	1-2	-	1	2	1	1	-	2	1	-
Brunand	> 5	1	-	1	1	5-10	5	1	2	2	+	+	6	1	-
Vigg	1	3	-	1	1	10	6	1	1	2	-	+	-	1	1
Knipa	10	3	1	3	3	10	8	9	1	10	2	+	4	8	9
Sothöna	10	4	5	5	5	4	10	-	1	-	3	+	2	2	-
Havsörn	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ARTANTAL	7	6	6	5	10	8	7	6	6	8	6	6	7	8	4
ANTAL PAR	> 34	16	11	14	21	47-53	37	25	12	28	+	+	24	22	16
Vattenrall	+	2	2	3	1	-	-	?	-	-	-	?	?	1	-
Småfläckig sumphöna	-	-	-	-	1	-	-	?	-	-	-	?	?	-	-
Trana	-	-	1	1	1	-	-	?	-	-	-	?	?	-	-
Enkelbeckasin	+	5	4	5	2	-	1	?	3	1	-	?	?	2	1
Drillsnäppa	-	-	-	-	1	-	1	?	1	1	-	?	?	1	2
Rödbena	-	1	1	-	-	+	2	?	-	1	-	?	?	-	-
Skogssnäppa	1	1	1	-	1	-	-	?	-	-	1	?	?	-	1
Skrattmås	100	50	120	-	-	50	80	?	-	-	-	?	?	-	-
Fiskmås	-	-	-	-	-	-	-	?	-	1	-	?	?	-	2
Fisktärna	-	-	-	-	-	-	-	?	-	1	-	?	?	-	1
Mindre hackspett	-	-	-	-	2	-	-	?	-	1	-	?	?	-	-
Gulärta	+	?	?	-	-	-	?	?	-	-	-	?	?	-	-
Sädesärta	-	?	?	3	+	+	?	?	2	+	+	?	?	4	+
Näktergal	-	6	?	6	12	1	-	?	3	4	-	?	?	2	1
Buskskvätta	-	1	?	-	-	-	-	?	-	-	-	?	?	-	-
Törnsångare	?	?	?	5	-	?	?	?	5	-	?	?	?	2	2
Sävsångare	+	8	?	20	25	+	-	?	2	5	+	?	?	1	5
Rörsångare	+	3	?	4	3	+	2	?	-	-	-	?	?	-	-
Kärrsångare	-	-	?	-	-	-	-	?	1	-	-	?	?	-	2
Busksångare	-	-	-	-	1	-	-	?	-	-	-	?	?	-	-
Rosenfink	?	8	?	9	6	?	2	?	2	4	?	?	?	1	1
Sävsparv	+	19	?	12	15	-	3	?	2	3	-	?	?	1	5
Törnskata	?	?	?	?	-	?	?	?	?	-	?	?	?	?	1
ARTANTAL SAMMANLAGT	15	17	12	15	24	14	15	6	15	19	8	6	7	17	17

brunand och vigg i sjön. Dessutom häckade ett sångsvanpar. Tre arter av häckande vadare konstaterades, sammanlagt bara 4 par. Av rallar observerades förutom sothöna också vattenrall (*Rallus aquaticus*) ja småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), som alla hör till sjöfåglarna. Bland vassruggarnas tättingar förekom sävsångaren klart rikligast. Antalet sävsångarpar räknades till 25. Den näst rikligaste vassruggsfågeln var sävsparven med 15 par. Två par av mindre hackspett, som trivs i lövträdsdominerad skog, häckade i området. Av de övriga krävande strandlunds fåglarna observerades näktergal.

Rastande fåglar

Sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område kan inte anses vara särskilt viktiga som rastplatser under vår- och höstflyttningen. Endast andfåglarna rastar i lite större mängder. Vid hösträkningarna 2011 observerades som mest ca 300 individer av andfåglar. De vanligaste rastande arterna var bläsand och kricka. På våren räknades som mest drygt 100 rastande arter. De viktigaste rastplasterna för sjöfåglar enligt utredning-

en 2011 var de västra och östra vikbottnarna i både Gräggböleträsket och Lampisträsket. I Lampisträsket rastade sjöfåglar om våren också på den norra stranden. I Mustfinnträsket fanns det vårrastande fåglar på den sydvästra stranden och i området med kaveldun mellan de öppna vattenområdena. (se bilaga 4)

Däggdjur

Bisamrättan (*Ondatra zibethicus*) var ännu på 1970-talet en mycket vanlig däggdjursart kring sjöarna. Arten påträffas idag åtminstone i Gräggböleträsket. Hösten 2011 observerades också tecken på grävling (*Meles meles*) i lunden på Träskesholmens västra sida i Mustfinnträsket. Andra däggdjursarter i området är räv (*Vulpes vulpes*), fälthare (*Lepus europaeus*), mårdhund (*Nyctereutes procyonoides*) och mink (*Neovison vison*). Vitsvanshjortar (*Odocoileus virginianus*), rådjur (*Capreolus capreolus*) och älgar (*Alces alces*) rör sig också på sjöstränderna i Mustfinnträskets Natura-område.

Vikbotten i Gräggböleträsket är ett uppsamlingsområde för rastande fåglar. Foto: Marjo Perkonaja

Mårdhunden hör inte till ursprungsfaunan i Finland utan är en så kallad främmande art, eller nykomling, som en gång i tiden spridde sig till Finland från Ryssland. Också minken lever som främmande art hos oss – den vilda stammen har bildats av djur som rymt från pälsfarmer. Likaså är vitsvanshjorten en främmande art, som har importerats av människan.

Trollsländor

Trollsländearterna och deras förekomst kring sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område undersöktes sommaren 2012 (Sulonen 2012). Undersökningen koncentrerades i första hand på direktivarter och hotade arter. Enligt utredningen finns det sparsamt med trollsländor i området. Alla de trollsländearter som påträffades kring sjöarna var typiska och allmänna i sydvästra Finland och inga observationer av hotade arter eller direktivarter gjordes. Sammanlagt påträffades tretton arter, vilket utgör 22 procent av alla som påträffats i Finland. De observerade trollsländearterna visas i tabell 3 för varje sjö.

Kring Mustfinnträsket observerades nio arter av trollslända. Kring Gräggböleträsket och Lampisträsket med deras öppnare växtlighet påträffades tio arter. Individerna observerades som regel på sjöarnas soliga strandängar och -mader och i de närmaste omgivningarna. I de omfattande och täta vassruggarna och på klippstränderna fanns det sparsamt med arter och individer av trollslända. På Mustfinnträsket påträffades den enda representanten för segeltrollsländorna, en ung stor sjötrollslända (*Orthetrum cancellatum*). De rikligast förekommande trollsländearterna var mörk U-flickslända (*Coenagrion pulchellum*), allmän smaragdflickslända (*Lestes sponsa*), större rödögonflickslända (*Erthythromma najas*), sjöflickslända (*Enallagma cyathigerum*) och T-tecknad flickslända (*Coenagrion hastulatum*). De bästa områdena på Mustfinnträsket med tanke på artmängden fanns i sjöns norra del, på Lampisträsket i den sydvästra vikbotten och på den östra delens södra strand. Arterna kring Gräggböleträsket var jämnare spridda längs svämängarna. Den bästa av de tre sjöarna med tanke på individrikedomen inom arterna visade sig vara Lampisträsket.

Tabell 3. Arter av trollslända på sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område 2012 (Sulonen 2012)

Art	Mustfinnträsket	Lampisträsket	Gräggböleträsket
Allmän smaragdflickslända (<i>Lestes sponsa</i>)	x	x	x
T-tecknad flickslända (<i>Coenagrion hastulatum</i>)	x	x	x
Mörk U-flickslända (<i>C. pulchellum</i>)	x	x	x
Rödögonflickslända (<i>Erthythromma najas</i>)	x	x	x
Sjöflickslända (<i>Enallagma cyathigerum</i>)	x	x	
Brun mosaikslända (<i>Aeshna grandis</i>)		x	x
Starrmosaikslända (<i>A. juncea</i>)	x		x
Guldtrollslända (<i>Cordulia aenea</i>)		x	
Fyrfläckad trollslända (<i>Libellula quadrimaculata</i>)		x	x
Stor sjötrollslända (<i>Orthetrum cancellatum</i>)	x		
Svart ängstrollslända (<i>Sympetrum danae</i>)	x	x	x
Allmän ängstrollslända (<i>S. vulgatum</i>)	x	x	x
Nordisk kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia rubicunda</i>)			x

Fyrfläckad trollslända på Lampisträsket. Foto: Terhi Sulonen

Fiskar, kräftor och blötdjur

På vintern orsakar det dåliga syretillståndet problem i sjöarna. Sjöarna har en gång i tiden haft betydelse som fiskesjöar, när gäddor (*Esox lucius*) steg upp från havet för att leka. På 1980-talet fanns det ännu flodkräftor (*Astacus astacus*) i sjöarna. För fiskproduktion var sjöarna emellertid för små (uppgift av planeringsgruppen). Provfiske hösten 2012 visade att karpfiskar dominerade.

Ett problem särskilt i Mustfinnträsket är att sjön bottenfryser, vilket försämrar livsmöjligheterna för fisk och mångåriga vattenväxter. I slutet av 1970-talet levde där sannolikt bara rudor (*Carassius carassius*) samt gäddor som stigit upp för att leka i sjön. Gäddorna dog troligen under vintern på grund av syrebrist. Också i Lampisträsket observerades fiskdöd våren 1983 och 1988. Orsaken till fiskdöden 1983 ansågs vara syrebristen under vårvintern, som var en följd av att dammen läckte och vattenvolymen minskade. Däremot var syretillståndet bra 1988 och orsaken till fiskdöden bedömdes vara den höga pH-nivån. Idag finns det gädda, ruda, abborre (*Perca fluviatilis*) och karpfiskar (*Cyprinidae*) i Gräggböleträsket. Fiskköttet har emellertid dålig kvalitet och smakar gytta (uppgift av planeringsgruppen).

Vid provnätfisket 2012 (Ahtosaari 2012) bestod fiskarna i Mustfinnträsket och Lampisträsket av abborre, mört, ruda och gädda. Hela fångsten i Mustfinnträsket var ca 11,5 kg. Den största andelen i antal utgjordes av mört (55 %), abborre (32 %) och ruda (11 %). I Lampisträsket var hela fångsten ca 11 kg, där den största andelen i antal utgjordes av mört (82 %), ruda (11 %) och abborre (4 %). Utifrån provfisket avviker de här två sjöarna från varandra särskilt i fråga om abborre. I det djupare, klarare och rikligare bevuxna Lampisträsket fick man bara fyra abborrar jämfört med 32 i Mustfinnträsket. Abborrarna i Lampisträsket var stora, medelvikt 364 gram, medan medelvikten hos abborrarna i Mustfinnträsket bara var 110 gram.

Man vet att av blötdjuren förekom allmän dammussla (*Anodonta cygnaea*) i Mustfinnträsket ännu i slutet av 1970-talet. Den är Finlands största sötvattensmussla (Finska Hushållningssällskapet 1978). Skalet blir vanligen 12–16 centimeter, men det kan bli över 20 centimeter. Arten är relativt allmän i de eutrofa småsjöarna och i åarnas lugnvatten (sel) i södra Finland. Idag hittar man bara musselskal kring sjön (uppgift av planeringsgruppen).

Groddjur

Vid alla tre sjöar observerades ganska rikligt med lekande åkergrödor (*Rana arvalis*) våren 2011. Observationen baserade sig enbart på avlyssnandet av spellåten – man letade inte efter specifika fortplantningsplatser. Uppskattningen av antal baserade sig på en uppskattning av minimiantalet spelande individer eftersom det var svårt att räkna de synliga individerna och särskilja dem från vanliga grodor (*Rana temporaria*). I våtmarken i Gräggböleträskets östra ända spelade över 10 individer. De spelande individerna i Lampisträsket hade sökt sig till den sydvästra vikbotten och till den östra stranden. I den sydvästra vikbotten hördes 5–10 spelande individer och på östra stranden 10 individer. I Mustfinnträskets nordöstra vikbotten och på Träskesholmens södra sida hörde man över tio spelande individer. Det finns också en observation från 1980 av flera spelande åkergrödor i Lampisträsket (Sirkiä 2007).

Kring Mustfinnträsket påträffades också vanliga paddor (*Bufo bufo*), som accepterar många olika slags livsmiljöer, från skogar till trädgårdar och ängar (uppgift av planeringsgruppen).

Svampar

Alldeles intill Mustfinnträsket har lite ovanligare svamparter hittats, eldsopp (*Boletus chrysenteron*), grynsopp (*Suillus granulatus*) och slemsopp (*Suillus flavidus*) (Finska Hushållningssällskapet 1978).

Vattnets kvalitet och status

Det finns uppgifter om vattenkvaliteten i Gräggböleträsket och Lampisträsket från 1973, 1977, 1988–1991 och 2013. Motsvarande uppgifter från Mustfinnträsket finns från 1989, 1990, 2000–2003 och 2013. Nyckeltal för vattenkvaliteten i alla tre sjöar under ovan nämnda perioder visas i tabell 4. Sjöarna är eutrofierade och igenvuxna till följd av att näringsämnen sköljts ut i dem och vattenståndet sänkts. Belastningen av näringsämnen och fasta partiklar har pågått länge och ett näringsrikt sediment har ackumulerats på sjöarnas botten. När syretillståndet försämras leder det till en inre belastning. Den allmänna eutrofieringen ökar växtligheten och samtidigt ökar mängden förmultnande växtmassa i sjöns bottenmateria. Nedbrytningen av växtmassan förbrukar syret i sjöns bot-

Tabell 4. Nyckeltal för vattenkvaliteten i Mustfinträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket 1970–1990, 2000–2003 och 2013. Halterna är angivna som medianer av respektive observationsperiod (om annat inte nämns) eller som medianer av medianerna, om flera observationsplatser har använts.

n = Antal observationer, ¹⁾ Växtperiod (1.6–30.9) ²⁾ Vinter (1.1–15.4) ³⁾ Vattenskiktet nära botten.
 Provtagningsplatser: Mustfinträsket, Lampisträsket, Gräggböleträsket

Sjö	Kok-P ¹ µg/l (n)	Kok-N ¹ µg/l (n)	Färg mg Pt/l (n)	Grumlighet ² FNU (n)	a-klorof. ¹ µg/l (n)	Syremättnad ³		
						% (n)	mini-mum	maxi-mum
Mustfinträsket								
1989–1991	99 (2)	2300 (2)	200 (3)	31 (2)	8,5 (1)	17 (3)	3	19
2000–2003	170 (3)	1600 (3)	315 (6)	70 (4)	5,7 (3)	70 (6)	0,8	123
2013	140 (1)	2000 (1)	220 (1)	58 (1)
Lampisträsket								
1973–1991	54 (5)	955 (5)	120 (10)	40 (4)	20 (3)	28 (11)	0	123
2013	100 (1)	1800 (1)	240 (1)	38 (1)	.	27 (1)	.	.
Gräggböleträsket								
1973–1991	56 (5)	1095 (5)	70 (8)	42 (5)	16 (3)	17 (10)	4	116
2013	150 (1)	1500 (1)	200 (1)	200 (1)	.	27 (1)	.	.

tenvatten. Det rikliga beståndet av karpfiskar rotar i bottenmassan och luckrar upp den mjuka botten. Den kalkhaltiga berggrunden har också sin betydelse för sjöarnas särdrag. Fenomenet syns i sjöarnas höga alkalinitet, det vill säga vattnets förmåga att motstå pH-förändringar. År 2013 var sjöarnas alkalinitetsvärde 10 gånger högre än i de finländska sjöarna i allmänhet. Sjöarna befinner sig på ett område med lerbotten, där jordbruk är vanligt. På många ställen sträcker sig åkrarna fram till vattenbrynet. Gemensamma för alla sjöarna är de höga fosfor- och kvävehalterna. Näringsämnen förekommer i regel i löst form (som fosfater och ammoniumkväve), vilket är en följd av syrebristen i sjöarna.

Om somrarna har man nästan årligen observerat en övermättnad av syre, vilket tyder på en riklig produktion av planktonalger och växter i sjön. Under vintern är vattnet i sjöarna syrefattigt när den organiska materien bryts ned under isen. Vattnet anses ha en betydande syrebrist när syrehalten sjunker under 5 mg/l. I alla tre sjöar har man konstaterat syrebrist under vintrarna – syrehalten har i allmänhet varit 0-2 mg/l. Åren 2001 och 2002 observerades lukt av svavelväte i Mustfinträskets utlopp, vilket är ett tecken

på begynnande förruttelse av den organiska materien när syret tar slut. Förruttelsen producerar svavelväte. För fiskarna har syrehalterna varit för låga och de kan ha lett till fiskdöd.

Normalt har sjöarna i vårt land lite lägre pH om vintern än om sommaren. I sjöarna i Mustfinträskets Natura-område har vattnets pH om vintrarna legat något på den sura sidan, varierande mellan 5,0 och 7,0. Om somrarna har sjöarnas pH tidvis varit högt, i Mustfinträsket 6,3–8,5, i Lampisträsket 7,8–9,4 och Gräggböleträsket 7,7–9,1. De högsta pH-värdena uppmättes 1973 och 1990. Ytvattnets höga pH om somrarna är ett tecken på livlig alg tillväxt och hög syremättnad.

Sjöarnas halter av näringsämnen varierar betydligt års- och årstidsvis. På grund av näringsämneshalten har målsjöarna eutrofierats i hög grad. Halterna är typiska för eutrofierade och starkt eutrofierade, övergödda, sjöar. Målsjöarna har inte typbestämts ekologiskt och därför kan vi inte placera dem i någon ekologisk klass. Men fosfor- och kvävehalterna i alla tre sjöar överskrider de klassgränser för god ekologisk status som angetts för alla sjötyper.

Bottens kvalitet och status

Av de tre sjöarna har bara Gräggböleträsket små områden med sandbotten, i övrigt består botten i sjöarna av gytta (uppgift av planeringsgruppen). Det finns inte forskningsdata om bottenfaunan i sjöarna. Sommaren 2012 utreddes trollsländearterna kring sjöarna (Sulonen 2012). Antalet individer och arter av trollslända vittnar om sjöarnas lämplighet som livsmiljö för trollsländelarver, och samtidigt också för många andra vattenorganismer. Enligt utredningen 2012 levde endast få trollsländor kring sjöarna (se kapitel Trollsländor på s. 25). De återkommande syrebriststillstånden har sannolikt också påverkat sjöarnas bottenfauna.

Arter och naturtyper som kräver skydd

Arter i fågeldirektivet

I det här kapitlet tar vi upp de viktiga fågelarter enligt Europeiska unionen (bilaga I i fågeldirektivet) som förekommer i Mustfinnträskets Natura-område och för vilka särskilda skyddsområden ska anvisas. De här arterna utgör alltså en av grunderna för att området ska anslutas till nätverket Natura 2000 som ett särskilt skyddsområde för fåglar. Dessutom utgör områdets karaktär som regelbunden samlingsplats för fåglar också under flyttningsperioderna en grund, eftersom fågeldirektivet kräver skyddsåtgärder också för regelbundet förekommande flyttfågelarter med avseende på deras häcknings-, ruggnings-, och övervintrings-områden samt på rastplatser i deras färdväg.

Enligt utredningen 2011 häckade sammanlagt fem arter i bilaga I på Mustfinnträsket: sångsvan, fisktärna, trana, småfläckig sumphöna och törnskata. En rovfågelart som ska hemlighållas (se kapitel Hotade arter på s. 31) och som hör till bilaga I i fågeldirektivet häckar utanför Natura-gränsen, men ändå så nära att den kan räknas till de häckande arterna kring Mustfinnträsket. Enligt utredningarna häckar utöver arterna i databasen numera också sångsvanen i området.

Dessutom finns även andra arter från bilaga I i fågeldirektivet i Natura-databasen: gråspett, fiskgjuse, silvertärna, svarthakedopping, spillkråka, mindre flugsnappare och brun kärrhök. Av de här arterna häckade gråspetten på södra sidan av Mustfinnträsket. Spillkråkan häckar uppenbarligen inte längre i området eftersom endast en observation gjordes av arten

Tabell 5. Arter enligt bilaga I i fågeldirektivet samt nationellt hotade arter (= Hotbedömning) som årligen regelbundet rastar i Mustfinnträskets Natura-område. Nationella hotklasser (Rassi m.fl. 2010): EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = nära hotad. VA = Internationell ansvarsart i Finland.

Art	Direktivart	Hotklass	VA
Sångsvan	X		X
Snatterand *			
Stjärtand		VU	
Blåsand			X
Kricka			X
Brunand		VU	
Vigg		VU	X
Knipa			X
Storskrake		NT	X
Rovfågel	X	VU	
Rovfågel	X	VU	
Småfläckig sumphöna	X	NT	
Grönben	X		X
Drillsnäppa		NT	X
Gluttsnäppa			X
Svartsnäppa *			X
Rödbena *		NT	
Brushane	X	EN	
Skrattmås		NT	
Fisktärna	X		X
Skräntärna	X	NT	
Skogsduva *			
Spillkråka	X		
Gråspett	X		
Backsvala		VU	
Gulärta		VU	
Törnskata	X		
Rosenfink		NT	
Trastsångare		VU	

* = flyttfåglar som regelbundet påträffas i Finland, men som saknas i fågeldirektivets bilaga I. Uppgifterna är baserade på fågelutredningen 2011 (Lampinen och Alho 2011) och på uppgifter av planeringsgruppen i fråga om trastsångaren.

på hösten vid Mustfinnträsket. Våren 2011 gjordes observationer av brun kärrhök och silvertärna. Ännu i början av 1990-talet fiskade också fiskgjuse i Mustfinnträsket (Järvi 1995), men under räkningarna 2011 gjordes endast en observation av arten på hösten vid Gräggböleträsket. Svarthakedopping och mindre flugsnappare hör veterligen inte längre till de häckande fåglarna i området.

Kring sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område påträffas årligen 11 direktivarter regelbundet rastande eller ätande (Tabell 5). Antalet individer är dock litet. De rikligast förekommande flyttgästerna är kricka, bläsand, knipa och gräsand. Av de rastande arterna hör sångsvan, snatterand, rödbena, småfläckig sumphöna, fisktärna, törnskata, rosenfink och en hemligstämplad rovfågel också till de häckande arterna i området. I Natura-databasen anges också tornfalk, gråhäger och skogsduva som regelbundet förekommande flyttfåglar. Tornfalken påträffades emellertid inte alls under räkningarna 2011. Skogsduvan häckar troligen inte i det egentliga Natura-området, utan i dess närhet. Gråhägern hör inte heller till de häckande arterna, men arten fiskar i sjöarna.

Naturtyper och arter i habitatdirektivet

I det här kapitlet tar vi upp de naturtyper (habitatdirektivets bilaga I) samt djur- och växtarter (habitatdirektivets bilaga II och IV) som förekommer i Mustfinnträskets Natura-område och som anses viktiga av Europeiska gemenskapen. För att skydda de här naturtyperna och arterna måste man anvisa områden för specifika skyddsåtgärder. De är alltså grunden till att Mustfinnträsket hör till nätverket Natura 2000 också som ett objekt enligt habitatdirektivet (SCI-område).

Naturtyper

Enligt den färskaste utredningen finns det 5 naturtyper som ska skyddas enligt habitatdirektivet i Mustfinnträskets Natura-område. De finns uppräknade i tabell 6 och deras läge anges i bilaga 2. Uppgifterna om naturtyp på Natura-datablanketten avviker lite från uppgifterna i utredningarna 2011 och 2012. Enligt Natura-databasen förekommer det tre Natura-naturtyper i området (se tabell 5). I samband med inventeringarna 2011 och 2012 hittades Övergångsmyrar och strandmyrar samt Fuktiga högörtängar som nya naturtyper enligt Natura-naturtypsklassningen (Airaksinen & Karttunen 2001). Skillnaderna kan delvis bero på att de öppna maderna tidigare har räknats till naturtypen Naturligt eutrofa sjöar och de har inte särskiljts som en egen naturtyp. Andelen Lundar är betydligt större än i Natura-databasen, vilket torde bero på att uppgifterna preciserats som resultat av inventeringarna.

Tabell 6. Naturtyper med arealer som förekommer i Mustfinnträskets Natura-område.

Kod	Naturtypens namn	MF ha	LM ha	GB ha	tot. ha	Natura ha
3150	Naturligt eutrofa sjöar	8,9	14,8	15,8	39,5	102
6430	Fuktiga högörtängar	-	0,3	0,1	0,4	-
7140	Övergångsmyrar och strandmyrar	29,5	5,8	3,8	39,1	-
9050	Lundar	15,2	2,8	1,4	19,4	1,1
9080	*Skogsmader, lövsumpskogar	6,4	0,9	1,3	8,6	8

Naturtyper som primärt ska skyddas är utmärkta med en asterisk (*). Kolumnen Natura = naturtyper med arealer i Natura-databasen. MF = Mustfinnträsket, LM = Lampisträsket, GB = Gräggböleträsket

Naturtypen Övergångsmyrar och strandmyrar omfattar många slags växtsamhällen på svämstränder, bland annat öppna mader, buskmader och vassmader. Till vassmaderna räknas alla vassruggar och kaveldunsbestånd som bildar torv. Största delen av övergångs- och strandmyrarna i Mustfinnträskets Natura-område är vassmader (sammanlagt 33 ha), av vilka de största ligger vid Mustfintäsket. Öppna mader (sammanlagt ca 4,3 ha) förekommer också vid alla tre sjöar. Däremot påträffas buskmader (sammanlagt ca 2 ha) endast vid Mustfinnträsket och Lampisträsket. Övergångs- och strandmyrarnas representativitet är nästan utan undantag god – på dem påträffas man de mest väsentliga arterna och särdragen som är karaktäristiska för naturtypen. Naturtypens representativitet kan vara lägre än utmärkt av naturliga skäl och/eller till följd av förändringar på grund av mänsklig aktivitet. Övergångs- och strandmyrarnas sammanlagda areal är ca 40 hektar.

Kräklöver-kaveldunsmad vid Gräggböleträskets norra strand. Foto: Marjo Perkonioja

Bland undervegetationen i klibbalsmeden växer bland annat fräken och lysing. Foto: Marjo Perkonoja

Myrar med tunt torvtäcke där det växer klibbal och glasbjörk och som räknas till naturtypen Skogsmoder eller lövsumpskogar förekommer vid alla tre sjöar. Typiskt för lövsumpskogarna är en permanent eller långvarig påverkan av ytvatten samt deras karaktär av mosaik-kombinationstyp med olika ytor. Närmare 60 procent av lövsumpskogarna i Mustfinnträskets Natura-område kan anses ha bara betydande representativitet. De har bara vissa arter och särdrag som är karaktäristiska för naturtypen. Endast vid Mustfinnträsket förekommer fortfarande lövsumpskogar med utmärkt representativitet på ett område av omkring en hektar. Lövsumpskogarna hör till de primärt viktiga, eller prioriterade naturtyperna, som riskerar att försvinna och för vilkas skydd gemenskapen har ett speciellt ansvar. Naturtypens areal är ca 8,5 hektar.

Naturtypen Naturligt eutrofa sjöar representeras av de öppna vattenområdena och de områden som täcks av vattenväxter i sjöarna. Naturligt eutrofa sjöar i naturtillstånd finns inte längre i Finland eftersom de förekommer i områden som kraftigt förändrats av mänsklig aktivitet (Raunio m. fl. 2008). Förändringen i naturtillståndet har framför allt påverkats av näringsämnesbelastningen och sänkningen av sjöarna. Naturtypens areal är ca 40 hektar.

Naturtypen Lundar omfattar skogar i närheten av stränderna som domineras av klibbal och glasbjörk. De mest representativa lundområdena finns vid Mustfinnträsket, där också huvuddelen av Natura-områdets lundar befinner sig. Omkring 40 procent av naturtypen har god representativitet. Omkring en tredjedel av lundarna i Natura-området är betydande, vilket innebär att vissa karaktäristiska arter och särdrag påträffas i dem. En halv hektar av naturtypen används för bete och 0,4 hektar är granlund som sköts som ekonomiskog.

Till naturtypen Fuktiga högörtängar hör de små fuktiga ängarna med älggräs vid Lampis- och Gräggböleträsket, vars sammanlagda areal är 0,4 hektar. Det förekommer inte några representativa högörtängar kring sjöarna.

Arter

Den relativt rikligt förekommande åkergrödan hör till arterna i bilaga IV i habitatdirektivet. Arterna i bilaga IV är sådana som Europeiska gemenskapen anser viktiga och som kräver noggrant skydd också utanför Natura-områdena. Det är bland annat förbjudet att

Höstlig klibbals-hassellund. Foto: Arto Kalpa

förstöra eller försämra deras fortplantnings- och rastplatser. Åkergrodan hör också enligt naturvårdslagen i Finland till de fridlysta groddjuren. Den groda som lever i området hör till arterna i habitatdirektivets bilaga V, det vill säga djur- och växtarter av gemenskapsintresse. Insamling och utnyttjande av dessa arter kan kräva en reglering av rätten att utnyttja dem.

Arter som bör skyddas enligt habitatdirektivets bilaga II förekommer inte i Mustfinnträskets Natura-område på grundval av nuvarande data.

Hotade arter

En del av de hotade djur- och växtarterna ska hemligstämplas ifall utlämnande av uppgifter om dem riskerar artens skydd. De regionala miljömyndigheterna beslutar om utlämnande av uppgifter som gäller deras egna områden. Närmare artuppgifter om dessa arter ges bara till markägarna och andra parter.

Hotade fåglar

Enligt utredningen 2011 häckar tre nationellt hotade arter (hotklasserna akut hotade = CR, starkt hotade = EN och sårbara = VU) i Mustfinnträskets Natura-område. De är vigg, brunand och en hemligstämplad rovfågel. Dessutom har trastsångaren hört till arterna vid Mustfinnträsket sedan 2011. Alla ovan nämnda arter klassas som sårbara. Rovfågeln häckar utanför Natura-området, men ändå så nära att den har räknats till de häckande arterna i området (Lampinen och Alho 2011). Av de nära hotade arterna (NT) häckar småfläckig sumphöna, rödbena, drillsnäppa, rosenfink och grönsångare i området.

Av de fågelarter som årligen rastar vid sjöarna i Mustfinnträsket är nio hotade (tabell 5 på s. 28): stjärtand (VU), brunand (VU), vigg (VU), en hemligstämplad art (VU), bivråk (VU), brushane (EN), backsvala (VU), gulärta (VU) och trastsångare. Det finns sammanlagt sju nära hotade arter som regelbundet rastar vid sjöarna (tabell 5).

I den nationella hotklassbestämningen har man fastställt arter för vars skydd Finland har ett betydande internationellt ansvar. Minst 15 procent av de här arternas europeiska bestånd häckar i Finland, men

Knottblomstret är en liten och låg orkidé med gröna blommor, som trivs på kalkhaltiga, fuktiga och näringsrika växtplatser. Foto: Miljöförvaltningens bildbank, Aarno Torvinen

en del av arterna kan också vara allmänna i Finland. Placeringen i förteckningen över ansvarsarter innebär närmast ett allmänt behov av att effektivare följa upp och undersöka arterna samt att beakta deras livsmiljöer när man planerar markanvändningen. Ansvarsarterna har inte någon fastställd status i lagstiftningen. I Mustfinnträskets Natura-område häckar och/eller rasar regelbundet 11 fågelarter som bedöms som ansvarsarter.

Hotade växter

Det finns en växtplatsobservation av knottblomster i klubbalslunden vid Mustfinnträsket i början av 1990-talet (Miljöförvaltningens datasystem Hertta). Vid inventeringarna 2011 gjordes däremot inga observationer

av växten. Knottblomster är klassad som en starkt hotad (EN) art. I naturvårdsförordningen definieras arten som en hotad art som kräver särskilt skydd. Man kan genom en förordning stadga att en art som uppenbart hotas av utrotning ska åtnjuta särskilt skydd. Det är förbjudet att förstöra eller försämra förekomstplatser som är viktiga för bevarandet av en art som kräver särskilt skydd.

Under inventeringarna 1991 påträffades i alla tre sjöar undervattensväxten styvnete, som är nationellt nära hotad (NT) men lokalt hotad. År 2013 påträffades styvnete bara i Lampisträsket. Bland arter som utmärker vårdbiotoper växer brudbröd och backglim i området.

Hotade naturtyper

Naturtyperna (habitattyper) i Finland hotbedömdes 2005–2007 (Raunio m.fl. 2008). Hotbedömningen baserade sig på förändringar i naturtypernas antal och kvalitet mellan 1950-talet och tidpunkten för bedömningen. Hotade naturtyper i Mustfinnträskets Natura-område är lövsumpskogar, lundar och eutrofa sjöar. De hotade naturtyperna har inte någon fastställd status i lagstiftningen. Däremot kräver bland andra habitatdirektivet, naturvårdslagen, skogslagen och vattenlagen att de här livsmiljöerna bevaras. Dessutom är Finland genom internationella avtal skyldig att skydda, följa upp och rapportera om naturtyperna.

Både björk- och klubbalsmaderna bedöms som sårbara (VU). Till de nära hotade (NT) öppna maderna räknas såväl vass- och sävruggar som starr- och gräsmader. Vassruggsmaderna har sannolikt till och med ökat i areal när vattnen vuxit igen och stränderna invaderats av vass. Deras kvalitet har också försämrats av att vassen bildar täta ruggar och minskar mångfalden bland de övriga arterna. Utöver de öppna maderna i Mustfinnträskets Natura-område finns det också videmader, som likaså klassas som nära hotade. De mest hotade skogsnaturtyperna är lundarna. I Mustfinnträskets Natura-område förekommer det lundar som hör till de sårbara (VU) naturtyperna.

Sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område är botaniskt typbestämda som natesjöar, som räknas till de starkt hotade (EN) eutrofa sjöarna. Den botaniska typen har senare förändrats till följd av eutrofiering och annan mänsklig aktivitet.

Nuvarande markanvändning

Planer och byggnader

Markanvändningen inom ett område styrs alltid på plannivå av den mest detaljerade laggilla planen. Egentliga Finlands landskapsplan gjordes som en helhetslandskapsplan, som bereddes regionvis (Loimaa, Nystadsregionen, Åboland och kranskommuner). Miljöministeriet fastställde landskapsplanen för Egentliga Finland den 20 mars 2013. Landskapsplanen ersätter den tidigare fastställda regionplanen för området. I landskapsplanen är Mustfinnträskets Natura-område utmärkt som skyddsområde (planmarkering S).

Åbo förvaltningsrätt hävde 2007 på grund av inlämnade besvär generalplanen för Ålö, som hade godkänts av stadsfullmäktige den 4 april 2006. Delgeneralplanen som omfattar alla landsbygdsområden på Ålö är nu under fortsatt beredning. Man har hört intressenterna på nytt vid beredningsskedet och planförslaget torde ställas ut till påseende i början av 2013. I utkastet till delgeneralplanen har Mustfinnträskets Natura-område anvisats som skyddsområde (SL-1) och som vattenområde (W).

Kring alla tre sjöar, utanför Natura-området, finns det sommarstugor eller villor som används året runt alldeles nära stranden. Endast ett bostadshus är beläget på den lilla skogbevuxna holmen i Lampisträsket.

Användning för rekreation

Fiske och vistelse på sjöarna

Människan har under årens lopp i betydlig grad påverkat sjöarnas tillstånd i området. Vattennivåerna har sänkts ganska kraftigt på 1930–1940-talen, med följden att det har uppstått tillandningsmark kring sjöarna. Redan i Pargas naturinventeringsrapport 1978 (Finska Hushållningssällskapet) berättas det att Mustfinnträsket knappast alls användes. Strändernas gungfly hindrade användningen av båt och veterligen idkades inte fiske heller. Det är svårt att röra sig på vattnet på grund av att sjöarna är så grunda och växtligheten så rik, och därför åker man knappast båt på sjön. Sjöarna duger inte ens längre för lokalt fritidsfiske på grund av den dåliga vattenkvaliteten, syrebristen och de små vattenmängderna. Det finns inte

Gräggböleträsket har de öppnaste stränderna och är kanske landskapsmässigt den vackraste sjön. Foto: Marjo Perkonoja

heller några gemensamma båtbyggor vid stränderna. Endast vid Mustfinnträsket finns det några privata båtbyggor. Dessutom finns det bara enstaka roddbåtar i förvar vid sjöarna.

Naturskådande och friluftsliv

Det finns inga friluftsleder eller fågeltorn på Mustfinnträskets Natura-område för människor som vill röra sig i naturen. Alla stränder och vattenområden är i privat ägo och bruk. Tidigare har grundskolorna i Pargas använt Gräggböleträsket och Mustfinnträsket i biologiundervisningen. Åbo universitet och Åbo Akademi har också då och då använt sjöarna som undervisningsobjekt. Numera används sjöarna knappast längre i undervisningssyfte (uppgift av planeringsgruppen). Som fågelsjöar är Mustfinnträsket och Lampisträsket de mest värdefulla. Av sjöarna passar Mustfinnträsket sämst för naturstudier eftersom dess stränder nästan utan undantag kantas av täta vassbevuxna svämängar, vilket också begränsar utsikten mot sjön.

Jakt

Den viktigaste rekreationsformen i området är jakt. Jakt bedrivs på nästan hela området eftersom jakt är tillåten också på inrättade naturskyddsområden. Utöver småvilt jagas också sjöfågel och hjortdjur. De flesta markägare har hyrt ut sin mark till lokala jaktsällskap. På Mustfinnträskets Natura-område verkar två av dem: Ålö jägare rf och Vepo jaktlag. Jaktlagen har

Åkerskiftet på Gräggböleträskets västra strand har också betats ganska nyligen eftersom det fortfarande finns stängsel på skiftet. Foto: Marjo Perkonioja

inte sålt jakttillstånd till utomstående. Många markägare jagar på sina egna marker.

Det finns inte några exakta uppgifter om fångstmängder i Mustfinnträskets Natura-område. Av de små rovdjuren fångades ca 300 individer av mårhund inom hela området för Pargas viltvårdsförening (22 000 ha) 2011. Liknande fångstmängder har rapporterats också andra år. Små rovdjur fångas mest i närheten av sjöfåglarnas häckningsområden, där mängderna små rovdjur också är störst. Drygt hälften av mårhundarna fångas med fällor och resten skjuts i samband med övrig jakt (uppgift av planeringsgruppen).

Övrig rekreation

Vid stränderna utanför Natura-området finns några semesterstugor och bastubyggnader. Det finns inga allmänna badstränder utan alla stränder är i privat ägo. De små områdena med sandbotten på norra stranden av Gräggböleträsket har muddrats för att underlätta badande, men numera används sjöarna knappast alls för badande.

Naturvård

Tills vidare har det bara gjorts lite naturvårdande arbete vid sjöarna. På östra stranden av Mustfinnträsket finns det ett hagmarksbete på omkring fyra hektar, som har betats sedan 2007 med miljöstödet specialstöd för jordbruk. Av betesområdet hör ca 0,8 ha till Mustfinnträskets Natura-område. Dessutom finns det ett fårbete på ca 0,5 ha på ett privat skyddsområde som inrättats på sjöns sydvästra strand. Ett åkerområde på västra stranden utanför Natura-området används också som fårbete (uppgift av planeringsgruppen). Fram till mitten av 2000-talet sköttes fortfarande ett omkring tre hektar stort strandområde på Lampisträskets norra strand med miljöstöd för jordbruket. Idag finns det inte längre betande boskap på Natura-området vid Lampisträsket utan hästbetena ligger på åkerskiftena i sjöns östra och sydöstra kant, som gränsar till Natura-området. Skogsfiguren på den lundartade mon på Gräggböleträskets östra strand ingår i ett mer omfattande fårbete. Åkern på betets norra del har också använts som bete.

Övrig användning

Naturtillståndet i Mustfinnträskets Natura-område påverkas negativt av de huvuddiken som grävdes en gång i tiden och av den ellinje som skär genom lundområdet i Mustfinnträskets nordvästra kant. På sina ställen gränsar odlingsmarkerna direkt till strandskogarna och -maderna (svämängarna) och skyndar därmed på eutrofieringen i sjöarna.

Tidigare användes sjövattnet också som dricksvatten för boskapen och för att bevattna odlingarna. Lampisträskets norra strand har också muddrats för att man lättare skulle komma åt vattnet för bevattning. I framtiden kan behovet av vattentäkt igen bli aktuellt när man eventuellt börjar odla specialväxter (uppgift av planeringsgruppen). Man har också muddrat på Gräggböleträsket – den senaste muddringen gjordes 2013. Den spridda belastningen på sjöarna har minskats med olika åtgärder i avrinningsområdet, bland annat genom utveckling av åkerodlingsmetoderna.

Skogarna på den sydvästra stranden av Mustfinnträsket och Träskesholmen har använts till att skaffa ved för husbehov. Den lilla granlundan i Mustfinnträskets sydspets har skötts som ekonomiskog. Skötselavverkningar har också gjorts i strandskogarna vid de andra sjöarna och ved har tagits ut.

På Gräggböleträsket klippte man flytbladsväxter under sensommaren 2013 med finansiering från projektet VELHO. Växtligheten avlägsnades från ett vattenområde på ca 1,2 hektar. Foto: Pasi Salmi

Sammandrag av de viktigaste värdena i skyddet och användningen av området

De viktigaste naturskyddsvärdena i Mustfinnträskets Natura-område baserar sig på de livsmiljö- och naturtyper samt de fåglar som påträffas i området. Utifrån dessa hör området till det nationella och det europeiska skydds nätet. De naturtyper som ska skyddas är lundartade och madartade livsmiljöer samt akvatiska livsmiljöer. I området förekommer hotade arter som är karaktäristiska för de här livsmiljöerna.

Områdets viktigaste värden kan sammanfattas på följande sätt:

- här förekommer häckande arter som ska skyddas enligt EU:s fågeldirektiv och regelbundet rastande och ätande fågelarter
- här förekommer regelbundet nationellt hotade fågelarter under häcknings- och flyttperioderna. Dessutom påträffas här nära hotade fågelarter. Här har tidigare också gjorts observationer av det starkt hotade knottblomstret. Till de nära hotade växtarterna hör styvnate
- här förekommer fågelarter, för vars skydd Finland har ett internationellt ansvar
- här förekommer fåtaliga livsmiljöer och Natura-naturtyper som ska skyddas och av vilka en är en primärt viktig, eller prioriterad, naturtyp europeiskt sett.
- här förekommer groddjur som ska skyddas enligt EU:s habitatdirektiv
- det erbjuder möjligheter till fågel- och naturskådning
- det är ett lokalt viktigt jaktområde
- de landskapsmässiga värdena

Faktorer förknippade med bevarandet av natur- och användningsvärdena – uppskattning av markanvändningen

De största problemen när det gäller att bevara Mustfinnträskets naturvärden är eutrofieringen och igenväxningen.

Ett sammandrag av de centrala utmaningarna för bevarandet av naturvärdena är:

- Igenväxningen
- Eutrofieringen
- Näringsämnesbelastningen
- De många faktorer som påverkar vattenkvaliteten och tillståndet i sjöarna på ett omfattande område utanför Natura-området. Man kan inte komma åt de här faktorerna enbart genom planering av Natura-området, utan det behövs mer omfattande planering och undersökning utifrån områdets naturvärden.

Hornsväx är en rotlös undervattensväxt som trivs i näringsrikt vattendrag och kan bilda där stora växtbestånd. Foto: Rami Laaksonen

Mål för skötseln och användningen

Inom Mustfinnträskets Natura-område finns det gränser mellan skyddsprogram eller riktlinjer på olika nivåer som delvis överlappar varandra. I den tidigare planeringen av markanvändningen har de här gränserna till största delen beaktats, och områden har reserverats för naturskyddsändamål i planläggningen. Förpliktelserna och målen beträffande skyddet av området har lagmässigt starkast kopplats till nätverket Natura 2000. Målen för de övriga skyddsprogrammen och förslagen till skyddsområden harmonierar med målen för nätverket Natura 2000. Förverkligandet av Natura-området uppfyller också de behov av skydd och de förpliktelser som har skisserats i de övriga skyddsprogrammen. Dessutom har Forststyrelsen, som i Finland svarar för skötseln av skyddsområdena, satt allmänna mål för sin verksamhet och för skötseln och användningen av skyddsområdena (Forststyrelsen 2010).

De allmänna målen för Finlands Natura 2000 är att garantera en gynnsam skyddsnivå för de naturtyper och livsmiljöer som nämns i habitatdirektivet och för de särskilda skyddsområden för fågelfaunan som avses i fågeldirektivet. Skyddsnivån för en naturtyp är gynnsam då dess naturliga utbredningsområde och totala areal räcker till för att trygga att naturtypen bevaras och att ekosystemets struktur och funktion bibehålls på lång sikt. Skyddsnivån för en art anses vara gynnsam då arten på lång sikt kan bibehålla sin livskraft i sin naturliga omgivning.

Utöver naturskydds målet förutsätter habitatdirektivet också att man beaktar de ekonomiska, sociala och kulturella kraven samt de regionala och lokala särdragen. Mustfinnträsket hör till nätverket Natura 2000 både som ett område av gemenskapsintresse i enlighet med habitatdirektivet (SCI) och som ett särskilt skyddsområde för fåglar (SPA).

På basis av vad som presenterats ovan är de allmänna målen för Mustfinnträskets skötsel och användning:

- att bevara och trygga de värdefulla naturtyperna i området och deras utvecklingsprocesser (främjande av gynnsam skyddsnivå)
- att trygga nivån på fågelbestånden i fågeldirektivet och deras livsmiljöer
- att vårda vattnen i området med beaktande av vattendirektivet så att skyddsmålen i Natura 2000-programmet inte försvagas
- att bevara och utveckla användningen av området (vandring, jakt, friluftsliv) utan att skada målen för naturskyddet

Målen kan preciseras på följande sätt:

- projekt som försämrar naturvärdena och som står i konflikt med skyddsmålen ska styras och/eller begränsas. Förbjudna projekt är till exempel åtgärder som torkar ut området och ökar igenväxningen
- områdets naturvärden ska bevaras och utökas genom naturvårdande arbeten och genom att värna om naturtillståndet i områden där bevarandet eller utökandet av mångfalden kräver det
- vattenskyddet och -värden ska främjas och genomföras enligt vattenvårdsplanen. Planerna ska granskas och kompletteras 2015, 2021 och 2027 i enlighet med målen för vattenvärden och Natura-värdena
- användningen av området ska styras så att naturvärdena beaktas: Möjligheterna till naturhobby och rekreation ska utvecklas med betoning på områdets unika naturvärden och deras särdrag
- skyddsområden ska inrättas och områdena utmärkas tydligt och ändamålsenligt
- naturen, dess utveckling samt användningen av området med konsekvenser ska studeras och följas upp regelbundet

Iståndsättning, skötsel och artskydd

Syftet med iståndsättningen och skötseln är att förbättra naturtyperna samt djur- och växtarternas livsbetingelser. Principen är att man inte ska påverka naturprocesserna utan naturskyddsmål. Balansen mellan skötta vatten- och strandområden och oskötta områden är viktig, likaså strävan att optimera den biologiska mångfalden och artmängderna.

Syftet är att förbättra livsmiljöerna för det minskade beståndet av häckfåglar samt möjligheterna för de rastande fåglarna att äta och vila, bland annat genom att minska den yttre belastningen, bromsa upp eutrofieringen och igenväxningen samt genom att förbättra vattenkvaliteten. Sjöfåglarnas ungtproduktion ska också hållas på åtminstone nuvarande nivå. Syftet är att bevara den strikt skyddade arten åkergrödans livsmiljöer på åtminstone nuvarande nivå. Dessutom ska skyddet av de naturtyper i habitatdirektivet som förekommer i området bibehållas på en gynnsam nivå (Dessutom ska man verka för att de naturtyper i habitatdirektivet som förekommer i området uppnår en gynnsam nivå). Iståndsättnings- och skötselarbetena förbättrar också rekreationsbruket och attraktionsvärdena i området utan att försämra naturvärdena.

Alla förslag på åtgärder för att styra skötseln och användningen av området som läggs fram behöver godkännande av vederbörande markägare eller av de delägarlag som förvaltar området för att åtgärderna ska kunna vidtas.

De föreslagna naturvårdsåtgärderna riktas främst mot vattenförekomsterna i Mustfinnträskets Natura-område. Syftet med vatteniståndsättningen är att förbättra vattenkvaliteten i sjöarna och vattnens ekologiska status. På markområdena består skötselåtgärderna främst av röjning av träd och buskage för att nya betes- och hagmarker ska bildas. Åtgärderna på av- och tillrinningsområdena omfattar också byggan-

de av våtmarker. De områden där naturvårdsarbeten är planerade finns utmärkta på kartorna i bilaga 2.

För att vattenskyddet, landskapet och strandängarnas öppna karaktär i Mustfinnträskets Natura-område ska kunna bevaras är det till fördel att man också sköter jordbruksområdena utanför Natura-området med hänsyn till landskapet och vattenskyddet. Belastningen från tillrinningsområdet minskas på hela området enligt de förslag som presenteras i planerna för vattenvården och åtgärdsprogrammen för yt- och grundvatten, så att en god ekologisk status kan tryggas och uppnås i vattnen. Också i denna plan presenteras möjliga skötselåtgärder och sätt att skydda vattnen i Mustfinnträskets Natura-områdes näravrinningsområde, med vilka man kan förbättra den biologiska mångfalden och vattenskyddet på bland annat jordbruksmarker.

Bevarande av naturtillståndet

Skogsområdena i Mustfinnträskets Natura-område bevaras till största delen i naturtillstånd och deras naturliga utveckling ska inte störas. I områdets skogar främjas bevarandet och ökandet av de strukturella drag som är viktiga för den biologiska mångfalden, såsom murkna träd och lövträd samt grova gamla träd genom att man låter objekten utvecklas i riktning mot ett mer naturligt tillstånd utan aktiv vård. Från lundarna och lövsumpskogarna avlägsnas inte träd, och vindfällena lämnas exempelvis kvar i skogen för att murkna som sådana, så att mängden murken ved ökar i området. I liten skala kan lundar i området emellertid vårdas i samband med vårdbiotoperna. Lövsumpskogor kan också tas i bruk för bete, men man måste låta bli att hantera träden i dem. Naturtillståndet

i hela området ska bevaras genom att man vid behov avlägsnar främmande växt- och djurarter.

Centrala egenskaper hos vass- och kaveldunsmaderna med tanke på deras naturtillstånd är bland annat att de är outdikade och öppna. Största delen av de öppna maderna bevaras i naturtillstånd för vassruggarnas fåglar, för insekter och fiskar. Åkergradans lekplatser och livsmiljöer med omgivning bevaras också orörda. De öppna maderna har i sitt nuvarande tillstånd knappast alls förbuskats och det finns inte heller behov av röjning. Eventuell kommande igenväxning av de öppna maderna ska emellertid följas upp, och om de börjar förbuskas ska man börja röja buskar och trädplantor inom några år. En höjning av vattennivån, som har föreslagits som vårdåtgärd, förändrar sannolikt också de öppna maderna så att de blir ogynnsammare som livsmiljö för buskar och bidrar till att naturtypens öppenhet bevaras (se kapitel Höjning av vattennivån på s. 40). För buskmaderna har inga vårdåtgärder föreslagits eftersom buskagen bildar en viktig häckningsmiljö för vissa tättingarter.

Istandsättning och skötsel av strandområdena

En faktor som mest påverkar fågelsjöarnas arter är strandängarnas förvandling i samband med bete, slåtter och sjunkande vattennivå. Tidigare hölls landskapen öppna och ängarna artrika och lågvuxna genom det traditionella utnyttjandet av naturängarna och vattenängarna. Strändernas uttorkning och igenväxning har också påverkats av de diken som grävts på svämängarna.

Naturvårdsåtgärder som gynnar fåglarna och växtligheten är att öka vattenmängden och bevara öppenheten på svämängarna samt att systematiskt skära vassen. De bästa vassruggarna med tanke på fågelfaunan är omväxlande till strukturen, genombrutna av vattenområden och har varierande vattendjup. Förbuskningen av maderna försämrar deras fågelvärde genom att de påskyndar uttorkningen och igenväxningen av naturtypen. Exempelvis brun kärrhök undviker vassruggar där det växer buskar och träd. När vattennivån stiger minskar bland annat mängden vitmossa och ökningen av träd och buskage bromsas upp. Dessutom ökar livsrummet för starr och gräs som trivs på fuktigare mark.

Stränderna i Mustfinnträskets Natura-område har tidigare skötts genom bete. Idag är den skötta ytan bara knappa 2 hektar. Största delen av häst- och fårbetena i området ligger på åkerskiften utanför Natu-

ra-området. Skötseln av de nuvarande områden som används för bete ska fortsättas. För att förbättra markerna kring sjöarna där rastande fåglar äter och livsmiljön för fåglar som kräver öppna strandängar har förslag lagts fram om att inleda beteshållning på nytt på ett område av ca 10 hektar. De betade lågvuxna strandängarna ökar också strändernas mångfald beträffande växtligheten och insektsarterna. På betesmarker och ängar där man på nytt avser att inleda betesgång ska träd och buskar röjas och vid behov vass och kaveldun slås. För att man ska kunna inleda skötseln krävs det emellertid för alla figurer en separat, mer detaljerad skötselplan för inhägnad, röjning och andra betesarrangemang. Också på objekt som får specialstöd är planen ett av villkoren för stödet. Dessutom kan man bedöma möjligheterna för bete noggrannare först när man ser effekterna av den höjda vattennivån. De onödiga diken som torkar ut svämängarna ska återföras i naturtillstånd antingen genom att man fyller ut dem eller genom att man låter diken utvecklas naturligt.

Istandsättning och skötsel av vattenområdet

Alla tre sjöar i Mustfinnträskets Natura-område har blivit grundare genom de sänkningar av vattenståndet som gjorts tidigare. Sänkningarna har med säkerhet också påverkat uttorkningen av svämängarna och igenväxningen av stränderna. Å andra sidan utvecklas eutrofa sjöar genom en naturlig process till

De tätt bevuxna vassmaderna är inte lämpliga som häckningsmiljöer för sjöfåglar eftersom de bildar en skarp gräns mot det öppna vattnet, och de små vikar och pölar som sjöfåglarna söker sig till saknas. Foto: Marjo Perkonja

Hästar betar på strandängarna i Lampisträskets östra ända. Foto: Marjo Perkonoja

madkärr utan öppet vatten. Eutrofieringen och igenväxningen har dessutom påverkats av utsköljningen av näringsämnen. Vattenkvaliteten har förändrats under de senaste årtiondena i takt med det grumligare vattnet, den ökade halten klorofyll a och syrebristen under vintern. De här förändringarna har på många sätt påverkat sjöarnas tillstånd genom att orsaka förändringar i bland annat vattenvegetationen, bottenfaunan, vatteninsekterna, fiskbeståndet och därmed säkert också i fågelfaunan. Igenväxningen har varit kraftig, särskilt i Mustfinträsket, och de öppna vatten som är så viktiga för fåglarna håller på att minska.

För att förbättra vattenkvaliteten måste man framför allt minska den yttre belastningen i hela Natura-områdets näavrinningsområden. Inte ens med effektiva iståndsättningsmetoder åstadkommer man någon permanent förändring om belastningen av näringsämnen och fasta partiklar som rinner ut i sjöarna är för stor. Olika åtgärder som särskilt siktar på en minskning av den spridda belastningen (jordbruket, skogsbruket och glesbygden) ska riktas mot de känsligaste områdena, såsom Natura-områdets näavrinningsområde (karta 3 på s. 8). Åtgärderna ska helst vara så kallat mångfunktionella, med vilka man förbättrar såväl vattnens ekologiska status och kvalitet som den biologiska mångfalden (tabell 7 på s. 49).

För skärgårdsområdet bör man utarbeta generalplaner för jordbruket i samarbete med lokalbefolkningen, med särskild betoning på skyddsområdena och Natura-områdena, såsom Mustfinträskets Natura-område. Vid sidan av minskningen av den yttre belastningen är de iståndsättningsmetoder som minskar den inre belastningen lika viktiga, exempelvis vårdfiske. I allmänhet är den bästa lösningen när det gäller iståndsättning av en eutrof sjö en kombination av olika iståndsättningsmetoder samt stegvis iståndsättning i flera skeden under några års tid.

Höjning av vattennivån

En höjning av vattennivån är en grundläggande vårdform för fågelsjöar. När vattendjupet ökar minskar växtligheten. Igenväxningen av sjön bromsas då upp och möjligheterna att utnyttja stränderna för rekreation förbättras. Syretillståndet i sjön under vintern kan också förbättras när vattenvolymen ökar. Den engångshöjning av vattennivån som rekommenderas för fågelsjöar är 20–30 cm (Mikkola-Roos 1995). Effekterna av höjningen syns först efter flera år, eller till och med årtionden. Däremot kan man redan efter några år se en förbättring i antalet rastande fåglar och i sjöfågelnas ungpåproduktion.

Vattenskadorna till följd av förändringen i vattenståndet är ersättningsbara. Det är ändå bra att notera att vilken som helst höjning av vattennivån som går att genomföra i varje fall är av den storleksklassen att sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område också efter höjningen är mycket grunda. Projektet att höja vattenståndet räcker inte ensamt till för att förbättra tillståndet, utan det behövs också andra åtgärder vid sidan om. Vattennivån höjs i en sådan skala att man inte kan konstatera ovan nämnda skador för markägare, och att man får ut så mycket nytta som möjligt för vatten och för de arter som lever där.

Avlägsnande av vattenvegetation

När vattenväxter täcker en stor del av sjöns yta förmår sjön också tåla en stor belastning av näringsämnen. Alggrumligheten ökar inte heller på ett avgörande sätt. Vattenvegetationen har också en viktig betydelse som platser där sjöfåglar kan äta, häcka och rasta och där djurplankton är skyddade från planktonätande fisk. Vattenväxterna erbjuder också skydd samt plats för födoanskaffning för fiskyngel och lekplatser för fullvuxna fiskar. Vid mynningarna av de diken som mynnar ut i sjön har vattenvegetationen en viktig roll som upptagare av näringsämnen.

Den ökade växtligheten och igenväxningen hör till de eutrofa sjöarnas naturliga utveckling, men på stränder som vuxit igen alltför mycket kan man genom att avlägsna vattenvegetationen förbättra livsbetingelserna för fåglar och fiskar, vattnets cirkulation och möjligheten att röra sig på sjön. Med den åtgärden strävar man efter att öka områdena med öppet vatten och hindra att vattenområdena växer igen eller åtminstone bromsa upp igenväxningen. Vattenkvaliteten kan inte förbättras enbart genom att man avlägsnar vattenvegetation, utan man måste i första hand komma åt orsakerna till att växtligheten ökar. Vattenvegetationen ska avlägsnas med eftertanke och målet ska inte vara att eliminera all växtlighet. Blandvegetation med flera arter är svårare att få bort än sådan som består av endast en art. Dessutom måste en tät vegetation röjas oftare än en gles.

Istandsättning av näringskedjan

I allmänhet minskar rovfiskarnas andel och mängden karpfiskar ökar när vattnets fosforhalt stiger och eutrofieringen i sjön framskrider. Man kan särskilt genom

Hur stor höjningen av vattennivån är kan man bestämma närmare bara genom mätningar i terrängen. Då gör man också prognoser av eventuella skador på grund av vattendränkta åkrar. Foto: Marjo Perkonoja

intensiv- och vårdfiske av karpdominerade fiskbestånd positivt påverka vattenkvaliteten samt sjöfåglarnas näringssituation och möjligheter att skaffa föda. Karpfiskarna och vattenfåglarna konkurrerar delvis om samma växtplanktonföda. Fiskarna äter också algätande vattenloppor och luckrar upp bottensedimentet när de letar efter föda. Till följd av detta ökar algerna och vattnet blir grumligare. Vattnets grumlighet och det försämrade siktdjupet leder till en minskning av de vattenväxter som duger som föda åt fåglarna och särskilt av dykändernas möjligheter att skaffa föda. I en eutrof sjö finns ofta mycket näringsämnen bundna i fiskbeståndet, och då kan man genom reduktionsfiske avlägsna de näringsämnen som belastar sjön.

I sådana sjöar som lider av en hög yttre belastning lönar det sig inte att inleda fiske förrän man fått bukt med den yttre belastningen, eftersom effekterna sannolikt blir små eller kortvariga (Sarvilinna & Sammalkorpi 2010). Det är inte heller förnuftigt att inleda intensivfiske om sjöns syretillstånd inte tillåter andra

fiskarter än ruda. Intensivfiske är inte en engångsåtgärd, utan det kräver vårdfiske med vilket man strävar efter att bevara en god status i sjön efter intensivfisket.

Utöver intensiv- och vårdfiske kan man med iståndsättning av näringskedjan omfatta bland annat utplantering av rovfisk, med vilket man stöder effekterna av intensivfisket. Det är möjligt att stärka rovfiskbestånden genom iståndsättning och vård ifall sjön endast är måttligt eutrofierad och fiskarna består av arter som duger som föda åt rovfiskarna, det vill säga mört, löja och abborre.

Övriga iståndsättnings- och skötselåtgärder

Jakt på små rovdjur

Främmande arter är arter som inte ursprungligen har hört hemma i vår natur, exempelvis trädgårdsväxter, odlingsrymlingar och vilt som har spridits till vårt land tillsammans med människor, antingen oavsiktligt eller med avsikt. Främmande arter som orsakar tydlig skada kallas skadliga främmande arter. I sin nya livsmiljö kan de här arterna som är främmande för naturen i Finland förändra miljön, göra det svårt för de ursprungliga arterna att klara sig och försämra den biologiska mångfalden.

I Mustfinnträskets Natura-område påträffar man bland de små rovdjuren enligt strategin för främmande arter (Jord- och skogsbruksministeriet 2012) den speciellt skadliga minken och den skadliga eller potentiellt skadliga mårhund. Minken jagar effektivt bland annat fåglar och den kan också ha en kraftig effekt på exempelvis grodor. Mårhund är framför allt en spridare av sjukdomar och parasiter, men den tävlar också i viss mån med räva och grävling. Den kan jaga grodor och dessutom lokalt påverka sjöfågelfaunan genom att ta ägg eller ungar.

Anläggning av våtmark

Genom att anlägga en våtmark kan man främja den biologiska mångfalden, i vissa fall minska näringsämnesbelastningen och balansera hydrologin i vattnen. Fågelfaunan och de ryggradslösa organismerna i vattnen drar speciellt nytta av våtmarkerna. Under torrare perioder kan man också utnyttja våtmarkerna för bevattning. Användningen av det näringsrika vattnet

för bevattning är effektiv återanvändning av näringsämnen. Man kan vid behov anlägga våtmarker vid mynningen av åkerdiken som rinner ut utanför Natura-området och i huvuddiken. Anläggningen av våtmarker kräver en separat åtgärdsplan, där man bedömer våtmarkens effekter på Natura-värdena (se kapitel Skötsel- och åtgärdsplaner samt behövliga lov på sidan 59).

Föreslagna skötselmetoder

Sanering av betesmarker

Svämängar som länge varit ur bruk ska iståndsättas innan det egentliga betet inleds. Särskilt när man sätter i stånd tät och högt bevuxna vass- och kaveldunsmader är det nödvändigt att till en början slå växtligheten 2–3 gånger under växtperioden. Man kan främja och påskynda svämängarnas lämplighet som betesmark genom att slå vassen om vintern och samla in slätteravfallet. Då kommer betesboskapen lätt åt att äta av de låga och smakrika skotten på våren utan att hindras av gamla vass- och kaveldunssnår. Det effektivaste skötselalternativet är att använda slätterkross under sensommaren, hösten eller vintern. Då kan man avlägsna hög växtlighet som försvårar betet och också skapa lämpliga förhållanden för vårens flyttfåglar. Slätterkrossmetoden kan inte användas samma år som vattennivån höjs eftersom en höjning av vattenståndet kan lyfta upp och föra den krossade växtmassan från svämängarna ut på det öppna vattnet.

Slätter och skörd av vassruggar medför många praktiska problem, av vilka det främsta är bristen på lämpliga skördemaskiner. Tunga lantbrukstraktorer på mjuka och sank svämängar kan till och med orsaka problem på vintern eftersom vassruggarna oftast inte fryser till ordentligt. Därför har man vid många havsstränder i södra Finland använt specialutrustning för sanering av betesmark, till exempel bandtraktorer av det slag som används för slalombackar. Bandtraktorerna kan arbeta på klart våtare och mjukare stränder än jordbrukstraktorerna. Faktorer som begränsar en maskinell borttagning av växtmassa kan också vara bristen på ett tillräckligt brett och bärande vägunderlag ned till stranden. Det behövs en tillfällig uppsamlings-/lastningsplats för den slagna växtmassan nära slätterområdet från vilken den kan transporteras vidare för eventuell behandling. Sådana platser finns sällan vid stränderna. En fördel hos slätterkrossmetoden

är att växtmassan inte behöver samlas ihop eftersom den krossas till så små hackelsebitar att den smälter in i terrängen på svämängen. Hackelsen orsakar heller inga skador när vattenståndet varierar. Dessutom komprimerar slätterhackelsen marken i viss mån, vilket underlättar den fortsatta skötseln.

Bete och/eller slätter

Det bästa skötselalternativet för strand- och svämängar är bete. Som skötselform kan betet ersättas av slätter. En väsentlig fördel med bete är att boskapen bryter sönder markytan med klövarna, vilket hindrar uppkomsten av en tät växtmonokultur och förbättrar fåglarnas möjligheter att livnära sig. Det nuvarande strandbetet ska fortsättas.

I planen har endast få nya områden anvisats för bete. Det vore emellertid önskvärt att också andra strandområden togs i bruk för bete efter möjlighet och existerande resurser. Före detta betesängar som lämpar sig för istandsättning är framför allt stränder som befinner sig intill eller nära betesmarker. Med hänsyn till fågelfaunan ska man i skötseln och planeringen sikta på så omfattande enhetliga öppna strandängar som möjligt. För att man ska kunna inleda betesgång krävs det emellertid en separat planering. Bland annat måste man beakta vassruggarnas fåglar i området och de naturtyper som förekommer och deras karaktär. Innan man sätter igång med istandsättningen ska man också se till att kontinuiteten i skötseln är tryggad, helst långt in i framtiden. En utvidgning av betet på sjöstränderna kan delvis försvåras av de små figurerna, den njugga tillgången på betesdjur och svårigheten att gå i bete på sankna mader. Man kan bedöma betesmöjligheterna noggrannare först när man ser effekterna av den höjda vattennivån.

Det bästa sättet är att först röja strand- och svämängarna maskinellt och därefter föra dit boskapen för att beta (se kapitel Sanering av betesmarker på s. 42). Betestrycket ska vara tillräckligt, annars förlorar man nyttan med den maskinella slättern av vassen. Betet måste sannolikt emellanåt också stödjas genom maskinell slätter, så att strandbetena till växtligheten hålls så öppna som möjligt. För att man ska kunna skapa de öppna områden där vadare och sjöfåglar livnär sig ska det betade området vara tillräckligt stort och sträcka sig fram till vattenbrynet. I Mustfinnträskets Natura-område är arealen av det betesområde som föreslås ca 10 hektar. Figurerna visas i kartbilagan 2 och noggrannare figur- och skötselupp-

Fåren klarar sig på mindre produktiva och små betesmarker. De är också lämpliga för skötsel av hagmark. Foto: Marjo Perkonoja

gifter i bilaga 1. På stränder med mjuk botten är lättare boskapsraser, såsom lantrasboskap, det bästa valet. Får och hästar betar helst på torrare ängar med hård botten.

I fall man sköter strand- och svämängar genom slätter ska tidpunkten för slättern vara så sen att de värdefullaste växtarterna har hunnit blomma och bilda frön. Vassen försvinner bäst om den slås innan vattennivån höjs. Vassruggarna går tillbaka när vassstråna som blivit under vatten inte kan transportera det livsviktiga syret till rotsystemet. Slätteravfallet ska alltid bortskaffas från området.

Röjning av träd och buskar

Röjningarna av träd och buskar hör till saneringen och skötseln av betesmarkerna. Ett centralt drag med tanke på de öppna madernas naturtillstånd och de betade strandängarna är bland annat deras öppenhet. De öppna madfigurerna har i sitt nuvarande tillstånd knappast alls förbuskats och det finns inte heller behov av röjning. Eventuell kommande igenväxning av de öppna maderna ska emellertid följas upp, och om de börjar förbuskas ska man börja röja buskar och trädplantor inom några år. Det kan då och då behövas röjning av träd och buskar också på de betade områdena såvida inte boskapen kan hålla busktillväxten i styr.

De träd och buskar som växer på de öppna maderna och på strandängarna erbjuder också utkiksplatser och skydd mot insyn för de kråkor och rovdjur som äter fågelägg. Också därför är det viktigt att bibehålla öppenheten. Av samma orsak ska man också röja träd och buskar från dikesrenarna. Foto: Marjo Perkonoja

På betesmark med trädbestånd är syftet med skötseln att bevara en livsmiljö där det förekommer öppna ängsfläckar mellan trädbestånden. När man gallrar bland träden ska man undvika gallring med jämna avstånd och lämna kvar träd av olika ålder och art. Vid avverkningarna ska man spara flerstammiga och/eller höga lövträd samt murkna rotstående träd, torrakor, och lågor. Träd som har landskapsmässig betydelse ska inte fällas, inte ens döda sådana. Det är också rekommendabelt att lämna träd och buskar kring gamla lövträd och kring ihåliga och murkna träd. Dessutom är det bra att röja livsrum för ljuskrävande busk- och trädarter, såsom en. På hagmark rekommenderas lövträd, tall och en. På en representativ hagmark täcker träden högst en tredjedel av ytan. Man kan spara en del av busksnären som skydd för betesdjuren.

I planen har bete föreslagits såväl på lundfigurer som på Lampisträskets norra strand och på den lilla fläcken lövsumpskog som på några lundområden och en lövsumpskogsfigur vid Mustfinträsket. På figuren med lövsumpskog ska man inte röja mer än vad som

behövs för att boskapen ska kunna röra sig. På figuren ska klibbalarna, eventuella gamla överståndare, ihåliga träd och murkna träd sparas. På de lundfigurer som ska betas bör man vid avverkningarna sträva efter en hagliknande struktur.

Trädbeståndet ska helst röjas stegvis på de figurer som ska saneras. Man ska särskilt på trädrika figurer undvika att fälla alla träd på en gång, och i stället röja stegvis under flera års tid. En engångsröjning lyckas om man kan ordna effektivt bete eller slåtter på området sommaren efter röjningen. Annars måste det röjda området slås och underhållsröjas genom att avlägsna sly under flera års tid. Asp och gråal som bildar rikligt med rotskott ska gärna ringbarkas 3–5 år innan de fälls. Med ringbarkning hindrar man tillväxten av en tät asp- eller aldunge från rotskotten av de fällda träden. När man röjer ska man särskilt se till att spåren efter röjningarna blir så små som möjligt. I allmänhet är vintern den bästa tiden för röjning. Den stör då inte exempelvis fåglarnas häckning och markytan håller bättre. Röjnings- och avverkningsresterna ska alltid bortskaffas.

Avdikningen förändrar den naturliga vattenhushållningen i maderna. Foto: Arto Kalpa

Utfyllnad eller uppdamning av diken

I sjöområdet finns diken som är förenade med planeringsområdet eller med odlingar, vägar och bebyggelse utanför det. Underhållet av dem är på många ställen nödvändigt, bland annat för att garantera möjligheter att odla åkrarna eller för att underhålla vägarna. Å andra sidan torkar de här dikena som korsar Natura-området sumpskogarna samt svämängarna och vassruggarna, vilket ökar igenväxningen och vassruggarnas utbredning.

De onödiga diken som torkar ut svämängarna och sumpskogarna ska återföras i naturtillstånd antingen genom att man fyller ut dem eller genom att man låter dikena utvecklas naturligt. Dikena kan också fungera som övervintringsplatser för åkergrödan och dikesrenarna kan vara viktiga livsmiljöer under sommaren. I svenska undersökningar solade sig grödorna om hösten på dikenas sydsluttningar innan de gick i dvala eller om våren när de hade stigit upp på land. I allmänhet leker åkergrödan dock inte som den vanliga

grodan i pölar eller dikesbottnar som emellanåt torkar in (Jokinen 2012).

För utfyllnad och uppdamning av dikena måste man göra en separat åtgärdsplan där man beaktar dikenas förbindelse med odlingar samt säkerställa att igentäppningen inte leder till att åkrarna vattendränks eller till skada för de åkergrödor som lever i området. Utfyllnaden och uppdamningen ska göras så att man undviker de perioder då fåglarna flyttar och häckar. En lämplig tidpunkt för de här arbetena är mellan den 1 oktober och den 31 mars. Utfyllnaden ska göras med marksubstans från dikesrenarna eller genom att dämna upp exempelvis med sten.

Höjning av vattennivån, dammbyggnader och utloppsdiken

En höjning av vattenståndet i sjöarna har föreslagits som ett medel att bevara naturen i Mustfinträskets Natura-område (Lampolahti & Lampolahti 1990,

Vattenståndet i Mustfinnträsket har tidigare reglerats med en plankdam i utloppsdiket, men idag är dammen i mycket dåligt skick och fyller inte längre sitt syfte. Foto: Pasi Salmi

Den reglerbara dammen i Lampisträskets utlopp är svår att få syn på bland den täta växtligheten. Foto: Pasi Salmi

I Gräggböleträskets utlopp finns en grunddam och en fisktrappa i betong som byggdes i början av 1990-talet. Vattenståndet i sjön följer dammhöjden. Foto: Pasi Salmi

Lampolahti 1991). En expert kan utarbeta en detaljerad åtgärdsplan för höjningen av vattenståndet i Mustfinnträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket. Innan den egentliga planen för en höjning görs ska man utreda de nuvarande vattenstånden i förhållande till nivåerna enligt de gällande tillstånden samt i detalj de eventuella verkningar en höjning av vattennivån kan ha på sjöarnas naturvärde och på jordbruket i närheten. Mätningarna av vattenståndet kan göras på ett enkelt sätt genom att man avväger vattenståndet vid hög- och lågvatten eller genom att man placerar fasta vattenståndsmätare i sjöarna. Vattenståndsmätarna kan vara fasta mätare, peglar, som man avläser eller automatmätare. Man började kontrollera vattenståndet i alla tre sjöar sommaren 2013. Vattenhöjningen genomförs vanligen med hjälp av en damm som byggs vid sjöns utlopp och håller det önskade avrinningsberoende vattenståndet i sjön.

Dammarna i alla tre sjöar ska konditionsgranskas och deras funktionalitet ska bedömas. Det finns behov av istandsättning åtminstone av dammarna i Mustfinnträsket och Lampisträsket. Man bör också bedöma fisktrappan i dammen i Gräggböleträsket. För att vattnet vid högvattenföring ska kunna kontrolleras så att översvämningsskador på odlingar och byggnader undviks måste utloppsdikena i alla tre sjöar hållas i skick. En del av utloppsdikena är uppslammad, uppgrundad och har vuxit igen.

Igenväxningen har särskilt i Mustfinnträsket pågått länge, och dess öppna vattenyta har krympt mest av de tre sjöarna (se tabell 1 sidan 10). När man planerar en höjning av vattenståndet eller en reparation av dammen i Mustfinnträsket ska man i första hand reda ut möjligheterna att reparera den nuvarande plankdammen, bedöma eventuella behov av ändringar och vad ett tillstånd kräver. Om man genom att reparera dammen inte uppnår målet att höja fågelbeståndets värde ska man utreda möjligheten att bygga en ny fast bottendamm i utloppsdiket samt dess effekter på Natura-områdets naturvärden. När man reparerar den gamla dammen eller bygger en ny ska man bland annat beakta fiskarnas möjligheter att passera.

Genom en höjning av vattenståndet kan man enkelt öka vattenmängden och ytan öppet vatten, men en höjning räcker i allmänhet inte ensam till att stoppa igenväxningen. Växtligheten minskar inte nödvändigtvis i samband med höjningen. Dessutom ökar nedbrytningen av den del av växterna som blir under vattenmängden tillgängliga näringsämnen för växter och alger, vilket i värsta fall påskyndar igenväxningen.

Ett problem med att höja vattenståndet är att den naturliga översvämningstrytmen försvagas eller elimineras, eftersom man i planerna för höjningen ofta för att motverka vattenskador strävar efter att minska översvämningarna (t.ex. genom att gräva ett utlopps-dike), trots att de är ett viktigt element för fåglarna under flytten och för att bromsa upp igenväxningen av stränderna. När man planerar höjningen ska man se till att tillåta en tillräcklig variation i vattenståndet, så att igenväxningen inte ökar. Variationerna i vattenstånd hjälper att bevara mångfalden i växtligheten på stränderna och bromsar bland annat vassruggarnas utbredning. En naturlig variation i vattenståndet med vår- och höstfloder skapar lämpliga marker för vadare och sjöfåglar att äta på.

Arbetena för iståndsättning av vattenområden hör till åtgärder som lyder under vattenlagen. En höjning av vattennivån kräver alltid tillstånd enligt den nya vattenlagen ifall vattnen har uppnått naturtillstånd eller därmed jämförbart tillstånd. Då torde också en reparation av dammen kräva ett nytt tillstånd. En höjning av medelvattenståndet kräver alltid ett tillstånd enligt vattenlagen av Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Behandlingen av tillståndet tar ca 8–12 månader. En av förutsättningarna för att tillstånd ska beviljas för projekt för att höja vattenståndet är ett skriftligt samtycke från så många markägare att deras sammanlagda ägarandelar är minst tre fjärdedelar av den markareal som hamnar under vatten. Ett alternativ är att den sökande har äganderätt eller permanent nyttjanderätt till mer än hälften av de områden som hamnar under vatten.

En bedömning enligt 65 § i naturvårdslagen, en så kallad Natura-bedömning, ska göras i beredningen och beslutsfattandet beträffande projekt och planer för att man ska kunna garantera att de naturvärden på grund av vilka ett visst område föreslagits för Natura 2000 eller som redan införlivats i nätverket inte på ett betydande sätt försämras. Skyldigheten att göra en bedömning uppstår om ett projekt i sig eller i samverkan med andra projekt som påverkar Natura-området sannolikt på ett betydande sätt minskar de naturvärden som utgör urvalskriterium. I oklara fall ska den som genomför projektet göra en behovsprövning, en Natura-förhandsbedömning, som stöd för det beslut som konstaterar om det finns behov eller inte av en Natura-bedömning.

Avlägsnande av vattenvegetation

Arealen av öppet vatten kan utvidgas genom slåtter, notdragning eller harvning beroende på den växtart man vill ha bort. Genom att avlägsna vattenväxter med luftskott (helofyter), med undervattensblad och med flytblad kan man också dämpa igenväxningen. Den bästa tidpunkten för slåtter är normalt från mitten av juli till mitten av augusti, när växternas näringsinnehåll är som störst i skotten och som minst i rötterna. Man ska emellertid undvika störningar kring sångsvanens och tranans boplatser och i åkergrodans livsmiljöer och i närheten av dessa ända till slutet av augusti. Vid dikesutloppen ska man undvika att ta bort alltför mycket av vattenväxterna eftersom växtligheten tar upp näringsämnen. Dessutom ska man innan man börjar avlägsna vattenvegetationen utreda om styvnate, som är en undervattensväxt och nationellt nära hotad men lokalt utrotningshotad, förekommer i sjöarten. Vid inventeringen 1991 (Kotiluoto 1992) påträffades arten i alla tre sjöar men 2013 hittades styvnate bara i Lampisträsket.

Slåtter är lämplig för att minska växter med luftskott, såsom vass och kavedun. Tillväxten av växter med luftskott bromsas bäst när man skär av skotten ordentligt under vattenytan och upprepar detta under 2–3 år. Om man också höjer vattennivån i en igenväxande sjö lönar det sig att slå växterna med luftskott innan. Man kan också skära växtligheten efter att vattennivån höjts ifall sjön är för grund före höjningen. Till följd av slåttern kan växterna ersättas av en annan art. Det är vanligt att växter med luftskott ersätts av flytbladsväxter (t.ex. gul näckros och gäddnate) och undervattensväxter (t.ex. ålnate och hornsärv). Vattenmossorna kan också bli allmännare efter slåtter om de har vuxit på området eller i närheten.

Flytbladsväxter kan också slås, men de växer ofta tillbaka på grund av sin kraftiga och näringshaltiga rotstock. Ett effektivare sätt att eliminera flytbladsväxter är att ta bort rotstockarna om hösten. Det lönar sig inte att slå undervattensväxter för de förökar sig via bitar av skotten, och slåtter kan ytterligare påskynda tillväxten av dem. För avlägsnande av undervattensväxter som växer fritt passar harvning eller notdragning, som används för röjning av fiskevatten. Notdragningen är emellertid en arbetsam och långsam metod. I områden där det växer rikligt med flytbladsväxter med fäste i botten ska man inte dra not eftersom de växter som fastnar i nätet ökar frisättningen av näringsämnen när de lossnar från botten. Innan man tar bort undervat-

Det slagna växtavfallet ska alltid transporteras bort från vattenområdet, så att de näringsämnen som växterna innehåller inte kommer åt att eutrofiera sjön. Foto: Pasi Salmi

tensväxterna måste man också utreda den sällsynta styvsnatens nuvarande förekomst i sjöarna.

Det finns flera olika slags anordningar för att slå vattenväxter med. De billigaste och lättaste är skärblad som fästs vid sidan av en båt. Det finns också skärare och uppsamlingsanordningar som kan fästas i fören. I större båtar kan man också installera lyftanordningar. Små slättermaskiner kan emellertid inte skära i tät växtlighet och inte heller i växtbestånd som försumpats från botten till yta eller sådana som växer på ett flytande torvbälte. Användningen av effektivare, men större maskiner kan försvåras av deras krav på ett vattendjup på minst en halv meter. Stora stenar på grunt vatten kan skada skärbladen och försvåra bärgningen. Dessutom måste man hitta en säker och bärande plats för sjösättningen av maskinen, dit man också kan komma med lastbil. Det här kan vara svårt på mjuka och sankt svämningar och i de omgivande lövsumpskogar och lundar som är känsliga för slitage.

Innan slätterarbetet inleds måste man ha klart för sig var slättermaskinen ska sjösättas, var slätterav-

fallet ska lyftas upp och det bärgade växtmaterialet komposteras eller annars slutförvaras. Bortskaffandet av slagen växtmassa från vattnet innebär ofta ett flerdubbelt arbete i förhållande till slättern/harvningen/notdragningen. Redan på en liten yta samlas det tiotals kubikmeter eller tiotusentals kilogram växtmassa, som ska vidarebehandlas på ett korrekt sätt.

Genom systematisk slätter är det möjligt att förbättra livsbetingelserna för fågelfaunan. Det är dock inte motiverat att försöka skapa stora enhetliga slätterytor, utan fläckarna av växtlighet och öppet vatten bör fördela sig ganska jämnt över hela sjön. Slätter av vass och kavelund ska planeras i täta och omfattande enhetliga vassruggar och kavelundsbestånd eller i områden där de öppna vattenområdena håller på att växa igen. Existerande separata områden med öppet vatten kan också förenas till större områden. Dessutom kan man slå slingrande passager och pölar i de igenvuxna vassruggarna för att öka kantområdena, som bildar populära skyddsplatser för fåglar. Man kan också slå passager i vattenväxtligheten för att förbätt-

ra vattenflödet. Det kan leda till att den syrebrist som förekommer i täta växtbestånd minskar.

Eventuellt avlägsnande av vattenvegetation ska alltid planeras i detalj med hänsyn till de skyddade arter (bl.a. styvnate) och naturtyper som finns i området samt i samarbete med myndigheterna. Allra först lönar det sig att skaffa skriftligt samtycke av ägarna för avlägsnande av vattenvegetation och för att samla upp och förvara växtavfallet. Platser för lyftning och sjösättning, passage och uppsamlingsplatser kräver också tillstånd av markägaren. Endast småskaligt (i praktiken slätter med lie kring egen brygga på en yta av 0,1 ha) avlägsnande av vattenväxter får göras utan tillstånd. Också då ska man anmäla om saken en månad på förhand hos ELY-centralen i Egentliga Finland och till ägaren av vattenområdet. För avlägsnande av omfattande vattenvegetation (maskinell flytande utrustning) krävs alltid tillstånd, som man söker hos Regionförvaltningen i Södra Finland. Dessutom är det enligt fridlysningsbestämmelserna för inrättade naturskyddsområden förbjudet att ta eller skada växter och växtdelar. Därför kräver avlägsnande av växtlighet och slätterkrossning på inrättade naturskyddsområden undantagslov av ELY-centralen i Egentliga Finland (se kapitel Skötsel och styrning av användningen på s. 61).

Intensiv- och vårdfiske

Med vårdfiske, särskilt intensivfiske av karpfiskar, strävar man efter att återställa livsbetingelserna för fåglarna på sjöarna och samtidigt också rekreativvärde och vattenkvaliteten. När karpfiskarna som bökar på botten blir färre, minskar också den inre belastningen. Dessutom försvinner också näringsämnen som bidrar till eutrofieringen med den fiskbiomassa som tas ut. När de små karpfiskarna minskar växer djurplanktonet i storlek och kan mer effektivt beta växtplanktonet och vilket exempelvis kan göra problemet med blågrönbakterierna mindre. Samtidigt blir vattnet klarare.

Innan man börjar intensivfiska ska man göra en istandsättningsplan för flera år. Som grund för istandsättningsplanen ska man ha uppgifter bland annat om sjöns nuvarande status, vattenkvaliteten fiskbeståndets struktur samt om tillrinningsområdet och dess egenskaper. Eftersom intensivfiske inte är en engångsåtgärd, utan man ska vara beredd på att bevara det uppnådda fiskbeståndets tillstånd genom fortsatt

Tabell 7. Extra behov av vattenvårdsåtgärder i den inre skärgården i Skärgårdshavets delområde 2010–2015. (Systemet för förvaltning av miljödata Herta, 11/2009).

Sektor/Åtgärder	Skärgårdshavets delområde/inner-skärgården
Jordbruket	Extra behov
Växttäckte (om vintern)	10 256 ha
Kontroll av näringsämnesutsläpp	48 830 ha
Våtmarker	30 st
Reglerande täckdikning	200 ha
Utbildning och rådgivning	165 st
Skogsbruket	
Intensifierat vattenskydd med istandsättande utdikning	12 st
Intensifierad vattenskyddsplanering	670 ha
Bekämpning av erosionsrisk i skogsbruket	18 st
Utbildning och rådgivning	
Avloppsvatten från gles- och semesterbebyggelse	
Utbildning och rådgivning	500 st
Istandsättning, reglering och utbyggnad av vattnen	
Övriga istandsättningsåtgärder	10 st

vårdfiske under minst tre påföljande år, måste också finansieringen vara klar för flera år framåt.

Målet för intensivfisket ska alltid sättas i förhållande till sjöns yta och vattnets fosforhalt. I de eutrofa sjöarna i södra Finland, vilkas fosforhalt är under 50 µg/l, är ett förnuftigt fångstmål ca 50–100 kg/ha per år. Om fosforhalten är 100 µg/l kan man sikta på 150–200 kg per år (Sarvilinna & Sammalkorpi 2010). Dessutom måste man ha mottagnings- och slutförvaringsplatsen klar för sig. Fisket ska planeras så att åtgärderna inte stör fåglarnas häckning och för fisket ska man använda öppna ryssjor eller motsvarande fångstredskap i vilka fåglar inte kan fastna.

Om provfiske på sjöarna visar att rovfiskarnas andel i sjöarna är liten kan man försöka stärka rovfiskbeståndet genom utplanteringar. Innan man börjar plantera ut fisk måste man utreda det aktuella rovfiskstillståndet i sjön och följa upp syrehalten. I alla tre sjöar förekommer det syrebrist under vintern, så det är inte lönt att plantera ut rovfisk för närvarande. Utplanteringar av rovfisk blir aktuella när man har fått kontroll på den yttre och den inre belastningen och de vintertida syrehalterna är tillräckligt höga för rovfiskarna. Utöver utplanteringar kan man genom istandsättning av livsmiljöerna sträva efter att stärka rovfiskbeståndet exempelvis så att man skapar förutsättningar för gädda att fortplanta sig effektivare. Genom att slå

öppningar och passager i den grundaste kanten av täta vassruggar kan man få mer strandlinje som lämpar sig för gäddyngel.

Intensiv- och vårdfiske samt eventuella utplanteringar av rovfisk i sjöarna kräver en separat åtgärdsplan där man bland annat bedömer vårdfiskets effekter, mål och metoder samt effekterna på området naturvärden. För att man ska kunna följa upp intensiv- och vårdfiskena är det dessutom nödvändigt att föra bok över fångstmängderna och fångstens innehåll. På basis av uppföljningen och erfarenheterna kan man bedöma både hur effektivt fisket varit och vilka behoven av utveckling det finns. Intensiv- och vårdfiske samt utplantering av rovfiskar kräver alltid tillstånd av innehavaren av fisketillstånd i vattenområdet. Med tanke på naturvärdena är utgångspunkten för en fiskeriekonomisk iståndsättning att återställa och underhålla den ursprungliga/naturliga fisk- och kräftstammen. Ifall man planterar ut en fisk- eller en kräftart eller en stam i vattenområdet som inte har funnits där förut, eller om man omplanterar fisk eller kräftor i området måste man få tillstånd av närings-, trafik- och miljöcentralen.

Åtgärder på tillrinningsområdet

Iståndsättnings- och skötselarbetena kan inte ensamma vare sig bromsa eller hindra eutrofieringen och igenväxningen av vattenområdena på lång sikt. Markanvändningen på tillrinningsområdet har en avgörande betydelse för belastningen av näringsämnen och fasta partiklar i Mustfinnträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket och därmed också för hur långvariga effekter iståndsättnings- och skötselåtgärderna har. Näringsämnena och de fasta partiklar som dikena transporterar påverkar utgrundningen och igenväxningen av sjöarna och vattnens tillstånd.

I vattenförvaltningsplanerna har åtgärderna indelats i nuvarande praxis och extra åtgärder. Nuvarande praxis betyder i regel lösningar för vattenskyddet som redan hade tillämpats eller för vilka det fanns en lagstadgad skyldighet eller de höll på att genomföras 2009. Närmare definitioner av åtgärderna enligt nuvarande praxis och hur vattenvårdsåtgärderna bestäms finns i publikationen Förvaltningsplanen för Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde till 2015.

I planeringen av vattenvården har Mustfinnträskets Natura-område inte behandlats som en egen vattenförekomst utan området ingår i ett större delområde

som omfattar hela Skärgårdshavet. Tabell 7 visar åtgärderna för vattenvården inom jordbruket, skogsbruket, glesbebyggelsen och iståndsättandet av vattnen i Mustfinnträskets Natura-område. Det finns inte några generalplaner för jordbruket i området med avseende på den biologiska mångfalden eller vattenvården. Man kan emellertid rikta vattenvårdsåtgärder mot så kallade känsliga områden, såsom Natura-området, eller mot de mest belastande områdena. I det här hänseendet kan de extra vattenvårdsåtgärder som har föreslagits för Skärgårdshavets delområde vid behov riktas mot Mustfinnträskets Natura-område eller dess tillrinningsområde.

Enligt en mellanundersökning av de genomförda åtgärderna 2012 pågår en stor del av de extra åtgärderna i tabell 7 fortfarande. Beträffande glesbebyggelsen har den rådgivande utbildningen och projekten genomförts fullständigt. I skogsbruket är vattenvården fortfarande i sin linda, enbart utbildning och rådgivande tjänster har riktats till skogsägarna. Inom Skärgårdshavet har åtgärderna för att iståndsätta vattnen inte riktats mot Pargasområdet, men fyra objekt har åtgärdats på andra håll i Skärgårdshavets delområde.

Som allmänt mål för åkerodlingen i Egentliga Finland med tanke på vattenvården har man satt ett växttäckte vintertid på 70 procent. Åkerarealen i tillrinningsområdet är drygt 100 ha. Växttäcktet vintertid på tillrinningsområdet är för närvarande uppskattningsvis i medeltal 60–67 procent av den totala åkerarealen. Växttäcktet under vintern varierar årligen beroende på odlingsväxterna, odlingscykeln och marknadsläget. Inom Skärgårdshavet har behoven av de skyddszoner som satts som mål uppfyllts, men de har inte uppfyllts i Mustfinnträskets Natura-område. Åtgärderna för att minska utsläppen av näringsämnen är fortfarande i sin linda. Miljörådgivningen i jordbruket har skötts genom projekten TEHO och Järki, men endast en bråkdel av målen har uppnåtts. Utöver detta beslöt man vid planeringsgruppens möte att föreslå tre våtmarker i Mustfinnträskets Natura-områdets tillrinningsområde.

Artskydd

Åtgärderna för att skydda arter gäller i främsta hand fågelfaunan, åkergrodan och knottblomstret i området. Arterna skyddas med iståndsättnings- och skötselarbeten samt genom att man värnar om naturtillståndet och styr användningen. Övriga specialåtgärder inom artskyddet är att genom aktiv jakt minska antalet små rovdjur som är främmande för Finlands natur.

Man kan också tänka sig andra motsvarande åtgärder som tydligt förbättrar livsbetingelserna för de arter som ska skyddas. Det kan exempelvis vara fråga om att skydda fågelbon för boskap som trampar omkring på bete och att bygga holkar och underlag för bon. Fågelbräden och andra sätt att mata små fåglar om vintern kan också tillåtas. Man ska noggrant bedöma effekterna av åtgärder som siktar på att skydda andra motsvarande arter på områdets natur och användning innan åtgärderna vidtas.

Åkergroda

Åkerrodans livsmiljöer med näromgivningar ska bevaras i naturtillstånd. Arten undviker täta och höga bestånd av vass eftersom de inte är lämpliga som lekplatser och miljöer för larvernas utveckling. Populära lekplatser är låg gräs- och starrvegetation samt vatten som öppnar sig mot söder och där det ofta växer glest med vass. Man ska också se till att åkerrodans lekplats har en förbindelse med stranden. Åkerrodan söker föda vid stranden nära lekplatsen. Den övervintrar vid källor och i strandvatten i närheten av lekplatsen, vilket man ska beakta när man behandlar stränderna vid lekplatsen. Ifall åkerrodornas förekomstområden i framtiden börjar växa igen kan man försöka öppna vattenvegetationen genom att slå upp små pölar och slingrande gångar av öppet vatten i vassruggarna och kavedunsbestånden. Slättern ska utföras först på vintern. Sådana små skyddade vikar är också lämpliga som mat- och viloplats för sjöfåglar. Det här kräver en separat åtgärdsplan. Skötselåtgärderna och uppföljningen ska utföras av ELY-centralen i Egentliga Finland eller enligt en plan som godkänns av ELY-centralen i Egentliga Finland.

Knottblomster

Knottblomstret är en liten och låg orkidé med gröna blommor, som trivs på kalkhaltiga, fuktiga och näringsrika växtplatser. Arten är mycket sällsynt och man känner bara till några få växtplatser i södra Finland. Under de senaste årtiondena har knottblomstret gått tydligt tillbaka. Arten hotas bland annat av utdikningar, av förnyelse- och skötselavverkningar i skogarna och av att växtplatserna växer igen. På figuren med klibbalsmad i Mustfinnträskets södra ända finns en växtplatsobservation av knottblomster från början av 1990-talet. Även om arten inte påträffades vid in-

Åkerrodan känns lätt igen under lekperioden på det bubblande låtet. Längre ifrån kan låtet påminna om en liten skällande hund. Foto: Miljöförvaltningens bildbank, Juhani Terhivuo

venteringen hösten 2011 kan man inte bedöma att den har försvunnit på grund av artens biologi.

Artförekomsten ska kartläggas och man ska vid behov fatta ett beslut om fridlysning av arten, som kräver särskilt skydd, och göra en skötselplan. Knottblomstrets växtplats och den omedelbara omgivningen ska lämnas utanför kraftiga avverkningar, markbearbetningar och utdikningar, och växtplatsens vattenushållning ska inte heller ändras på annat sätt. Knottblomstret kan emellertid ha dragit nytta av skogsbete, för arten växer ofta på ställen där något djur har bökat om med sina klövar eller en traktor på ett litet område har vänt på torven eller brutit sönder markytan (Ryttäri 1997).

Styvnate

Styvnate är en sällsynt undervattensväxt vid stränder. Den är en sötvattensart som trivs i mycket svagt basiska eller i neutrala vatten med källpåverkan. Styvnate har också vissa näringskrav. I Vesijärvi i Hollola, som numera är ganska grumlig, vet man att arten växer på ett djup av 15–230 cm. I den klara sjön Särkijärvi i Tohmajärvi ligger växtplatsen ytterligare en meter djupare än i Vesijärvi. På vissa platser har växten ansetts vara en relativ nykomling eftersom den har påträffats i sjöar vars vattennivå i likhet med Gräggböleträsket har sänkts. Styvnate lider bland annat av nedsmutsningen och eutrofieringen av vattnen och av förändringarna i vattenstånd (Uotila 1997).

I Kotiluotos (1992) inventeringar förekom styvnate i alla tre sjöar. I Gräggböleträsket växte arten allmänt och ganska rikligt bland gropnaten. Den förekom också allmänt och ganska rikligt i Lampisträsket under gädd- och gropnaten på västra stranden av den nordöstra vikbotten. Däremot var arten i Mustfinnträsket mycket knapp och sällsynt. På Maristos växtlistor 1941 finns styvnate inte omnämnd. Natura-naturtypsinventeringen 2012 omfattade inte inventeringar av vattenvegetationen.

Förekomsten av styvnate kartlades separat sommaren 2013 under en endagskartläggning i terrängen. Styvnate hittades inte i Gräggböleträsket. Under kartläggningen upptäcktes att nästan hela sjöbotten är täckt av tjock lös dy och nästan död. Tidigare hade man konstaterat att sjön är så gott som syrefri om vintrarna. I Lampisträsket hittade man styvnate i den lilla viken i sydost. Floran av undervattens- och bottenbladsväxter i viken var riklig. Styvnate torde inte vara särskilt rikligt förekommande i sjöarna i Mustfinnträsket. Artens nuvarande förekomst i sjöarna borde utredas, så att man kan ta hänsyn till den i sjöarnas kommande användning och skötsel. Slätter av vattenvegetationen ska exempelvis inte riktas mot arten och eventuella muddringar inte företas på artens förekomstområde.

Jakt på små rovdjur

Jakten på små rovdjur, särskilt mink och mårhund, ingår i den verksamhet som siktar till att förbättra livsbetingelserna för fågelfaunan i Mustfinnträskets Natura-område och skydda fåglarna. Man bör uppdatera metoderna att eliminera arterna och tillämpa dem enligt de färskas riksomfattande erfarenheterna.

Jakt på små rovdjur med fälla ska utföras i samarbete med kunniga jägare som har lokalkännedom och jakträtt i området. Jakten ska koncentreras till våren och till de våtmarksområden som är viktigast med avseende på fågelbeståndet och de rovdjur som har etablerat sig i omgivningarna. De individer som har byggt sina bon här hotar mest sjö- och måsfåglarnas bon. Jakten ska också vara kontinuerlig, för det flyttar in nya individer i området i stället för dem som avlägsnats. Hur effektiv jakten med fälla är beror i hög grad på hur jakten lyckas i att eliminera gamla individer som fortplanter sig och som bättre än de unga och oerfarna kan undvika fällorna.

Jaktsällskapen har bedrivit jakt på små rovdjur kring alla tre sjöar, men det räcker inte till för närvarande. För att kunna ordna en mer omfattande effektiv

jakt måste man utarbeta en ordentlig jaktplan i samarbete med naturskyddsmyndigheterna, Finlands viltcentral och på lokal nivå med markägarna och jaktsällskapen. Viltförvaltningen bör uppmuntras att intensifiera jakten på mink och mårhund också utanför skyddsområdena.

Det är många utmaningar och problem förknippade med organiserandet av jakten på små rovdjur. Den nuvarande jaktlagen kräver att också små rovdjur ska jagas enligt principen om hållbart utnyttjande. Dessutom måste man beakta att honor av mink och mårhund med ungar är fridlysta under tiden 1.5–31.7. I fråga om en skadlig främmande art ska man kunna avvika från principen om hållbart utnyttjande. Likaså bör det vara möjligt att avvika från bestämmelserna om jakt- och fridlysningstider, när det är fråga om en skadlig främmande art. Det här kräver emellertid en utveckling av lagstiftningen.

Skydd av kulturvärden

Det finns inga historiska byggnader eller fornminnen på det planerade området som är avsedda att skyddas. Skötselåtgärderna på sjöstränderna är en fortsättning på den traditionella användningen av området, eftersom de flesta trädfattiga svämängarna tidigare har varit strandängar som hållits öppna genom slätter eller bete. Skötselåtgärderna harmonierar med områdets historia och beteskultur och garanterar för sin del att landskapet hålls öppet.

Prioritering av skötselåtgärderna

Prioriteringen av bevarandet av naturvärdena i Mustfinnträskets Natura-område och av skötselåtgärderna börjar med att man minskar belastningen i tillrinningsområdet orsakad av människor och återställer det naturliga hydrologiska tillståndet. Den viktigaste restaureringsåtgärden är att höja vattennivån. Det kräver tillstånd och att markägarna i området organiserar sig. De åtgärder som gäller den egentliga vattenmiljön ska vidtas i bredare skala först när man har lyckats minska den yttre belastningen enligt målen för vattenvårdsplanen. Övriga naturvårdande åtgärder, såsom viltvård, avlägsnande av främmande arter och skötsel av strandområdena (bl.a. bete och slätterkross av vassruggarna) sätts igång enligt den lokala aktiviteten och hur man får finansiering. Slätter av vattenvegetationen kan utföras i Gräggböleträsket. Alla skötselåtgärder kräver noggrannare åtgärdsplaner.

Användningen av naturen

Friluftsliv

För att man ska kunna bevara naturvärdena är det viktigt att lokalbefolkningen är medveten om naturvärdena i Mustfinnträsketin Natura-område. Det hjälper om invånarna tycker att naturen kring sjöarna är viktig och värdefull och kan njuta av den.

Idag utnyttjas området ganska lite för rekreation och besöks mest av lokalbefolkningen. Bland annat begränsas fågel- och övriga exkursioner i sjöområdet av att det saknas ett fågeltorn och av att fågelfaunan har gått tillbaka. Tidigare användes sjöarna av skolorna i undervisningen, men numera görs skolutflykterna till Lenholms naturskyddsområde i Pargas (uppgift av planeringsgruppen), där det också finns servicestrukturer till stöd för exkursioner och friluftsliv. Rekreationen i området kan emellertid fås att öka i framtiden genom naturvårdsåtgärder och en höjning av fågelvärdet. Därför är det viktigt att det också finns delar av Mustfinnträsketin Natura-område där människor kan njuta av naturen.

Byggandet av eventuella friluftsleder/stigar eller andra servicestrukturer måste planeras i detalj. De kräver också en separat åtgärdsplan och en bedömning bland annat av hur de ska underhållas. Vid sidan av rekreationen ska man i planen beakta de syften som är förknippade med bevarandet av landskapet och den biologiska mångfalden i Natura-området, eftersom förutsättningen för allt rekreatjonsbruk är att det inte står i konflikt med syftena för skyddet av området. Utöver naturskyddsprinciperna måste utvecklingen av servicestrukturer basera sig på efterfrågan och en bedömning av hur efterfrågan utvecklas.

De nuvarande fridlysningsbestämmelserna på de privata naturskyddsområden som har inrättats i området begränsar inte allemansrätten. Enligt fridlysningsbestämmelserna är det förbjudet att plocka och skada

växter och växtdelar inom alla skyddsområden. Tillstånd att bygga leder och strukturer på privata naturskyddsområden ska sökas hos ELY-centralen i Egentliga Finland.

Fiske, vistelse på sjöarna och jakt

I de naturskyddsområden som har inrättats i Mustfinnträsketin Natura-område (karta 4 på s. 12) regleras fisket av fridlysningsbestämmelserna och fiskelagen. Fridlysningsbestämmelserna begränsar inte mete och vistelse på sjöarna enligt allemansrätten. Fisket på sjöarna är numera ganska småskaligt och det orsakar inte störningar som på ett betydande sätt kan påverka syftena i habitat- respektive fågeldirektivet.

I Mustfinnträskets Natura-område regleras jakten både av jaktlagen och av fridlysningsbestämmelserna för de inrättade naturskyddsområdena (karta 4). Det är tillåtet att bedriva jakt och viltvård enligt jaktlagen i hela Natura-området. En del av markägarna har avstått jakträtten till de lokala jaktsällskapen.

Jaktlagen kräver att jakt bedrivs enligt principerna om hållbart utnyttjande och så att viltstammarna inte äventyras och naturen inte skadas. De fridlysningsstider som fastställs i jaktförordningen tryggar fåglarnas vårflytt till häckplatserna samt häckningen och ungararnas tillväxt. De nuvarande fridlysningsbestämmelserna i naturskyddsområdena begränsar inte jakten under rasttiden vid fåglarnas höstflytt.

Frågan om bestämmelserna om jakt och vistelse i fridlysningsbesluten är tillräckliga med tanke på skydds-syftena torde kunna få ett svar först genom en senare uppföljning (se kapitlet Uppföljning och forskning på s. 57). Jakten på små rovdjur och behovet av den har behandlats i kapitlet Jakt på små rovdjur på s. 52.

Mustfinnträskets Natura-område som mål för naturturism och undervisning

Det finns varken naturturismföretag, servicestrukturer eller parkeringsområde i området. Området kan ändå i framtiden utnyttjas enligt principerna för hållbar naturturism. Tidigare var sjöarna också ett undervisningsmål för skolorna i trakten, men utnyttjandet för naturturism och undervisning försvåras ändå av markägoförhållandena eftersom det inte finns kommunalt eller statligt ägda marker eller vatten i området. Om man i framtiden vill styra användningen av området mot mer utvidgad rekreation och bygga serviceutrustning, kräver det en separat åtgärdsplan och samarbete med markägarna. Utöver rekreationen måste man i planeringen beakta syftena med att bevara landskapet och den biologiska mångfalden i Natura-området och göra en bedömning av ansvaren och kostnaderna för att underhålla servicestrukturerna. Dessutom ska undantagslov för att bygga stigar och strukturer i de inrättade naturskyddsområdena sökas hos ELY-centralen i Egentliga Finland (se kapitel Skötsel och styrning av användning på s. 61).

Övrig användning av området

Skogsbruk i de inrättade naturskyddsområdena

I samband med beslutet om inrättande av varje naturskyddsområde har man beslutat om skogshanteringen. Skyddsområdet som omfattar Lampisträsket och nästan hela Gräggböleträsket följer gränserna för programmet för skydd av fågelsjöar, och fridlysningsbestämmelserna i skyddsbeslutet tillåter avverkning av träd och bortförsel av stambestånd (karta 5) på området. I skyddsområdet förekommer Natura-naturtyperna lund och lövsumpskog på små områden, och skyddsnivån för dem får inte försämrats. Lövsumpskogarnas fortbestånd kräver regelbunden ytvattenpåverkan och över huvud taget ostörd vattenhushållning. Väsentliga drag är också lövträdsdominansen och beståndsstrukturens naturliga tillstånd, det jämnt fuktiga mikroklimatet och de förhäskade myrtyperna som uttrycker ytvattenpåverkan. Centrala drag med tanke på lundarnas naturtillstånd är trädbeståndens naturliga struktur, de grova och gamla träden och den rikliga

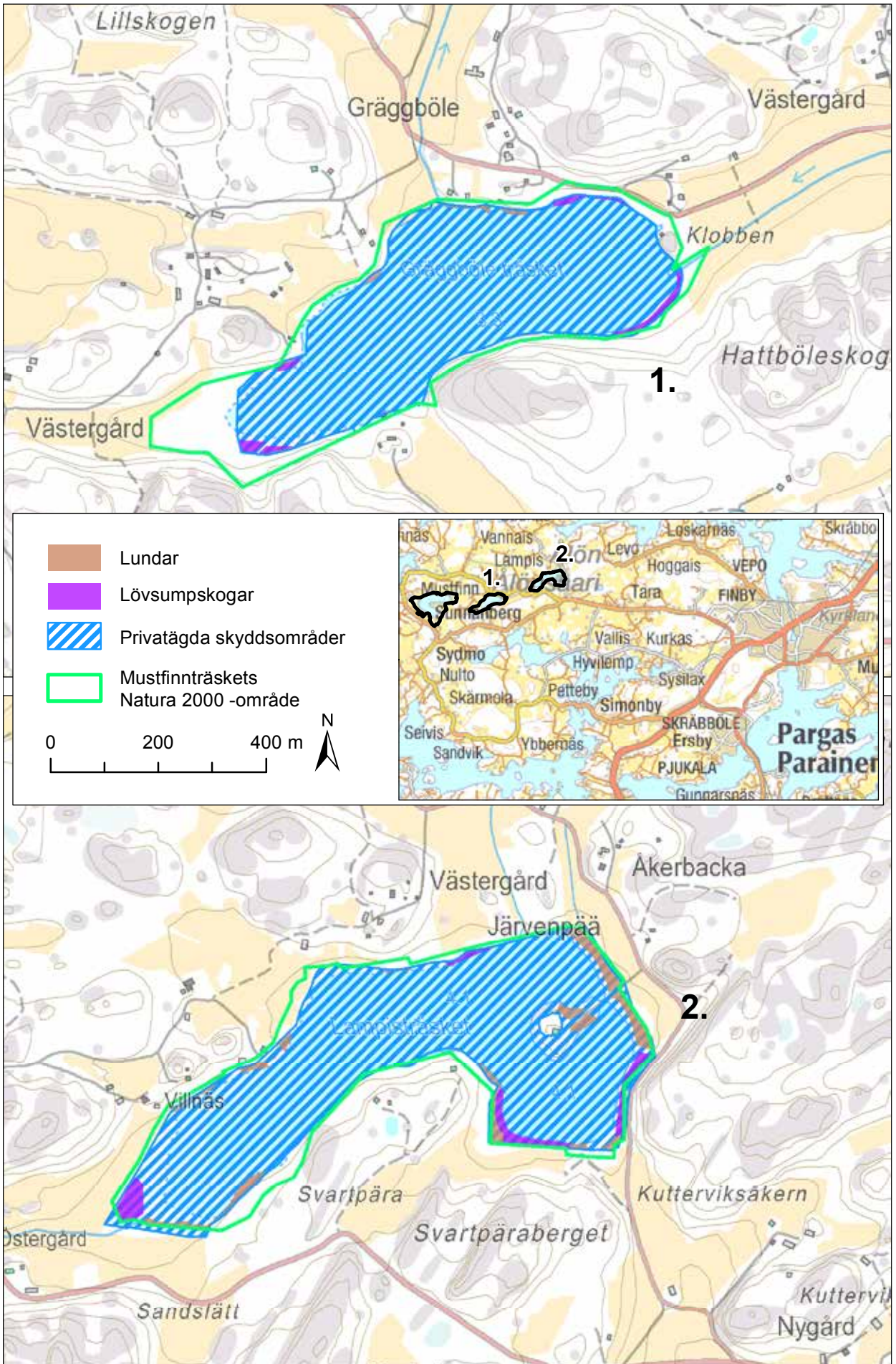
förekomsten av murkna träd. Skogsvårdsåtgärderna ska anpassas så att de leder till att skyddsnivån för området enligt de här naturtypernas krav bevaras och förbättras. Det existerande fridlysningsbeslutet kan inte i det här avseendet garantera områdets naturvärden. På det här skyddsområdet bör man fastställa avverkningarna av träd noggrannare så att de inte hotar vare sig utvecklingen av en ny trädgeneration, kontinuiteten av murkna träd eller skyddsnivån för områdets naturtyper och arter (se kapitel Bedömning av skyddsläget på s. 60). Före detta ska man kontakta ELY-centralen i Egentliga Finland om de planerade avverkningarna i området.

Fridlysningsbestämmelserna för de naturskyddsområden som har inrättats kring Mustfinnträsket antingen förbjuder eller begränsar skogsavverkning. Skogsavverkning i skyddsområdet på sjöns västra strand är totalt förbjuden. Däremot tillåter fridlysningsbestämmelserna uttagning av träd för husbehov på lägenheten Nyäng på sjöns sydvästra strand och vedtagning av en mängd på 15 m³ för husbehov på lägenheten Pekkola 2 (karta 6 på s. 56). På de här två skyddsområdena har man inte bedömt att uttagning av träd/vedtagning för husbehov äventyrar skyddsnivån för naturtypen och arterna. Den talldominerade plätten i mitten av naturskyddsområdet på Träskesholmen omges huvudsakligen av lundar. På lundfigurerna kräver finansieringsbestämmelserna att man vid avverkningar bevarar de murkna träden och trädbestånd på minst 220 m³. De murkna träden räknas med i de 220 kubiken träd som ska bevaras. Avverkningar av trädbestånden måste godkännas av ELY-centralen i Egentliga Finland

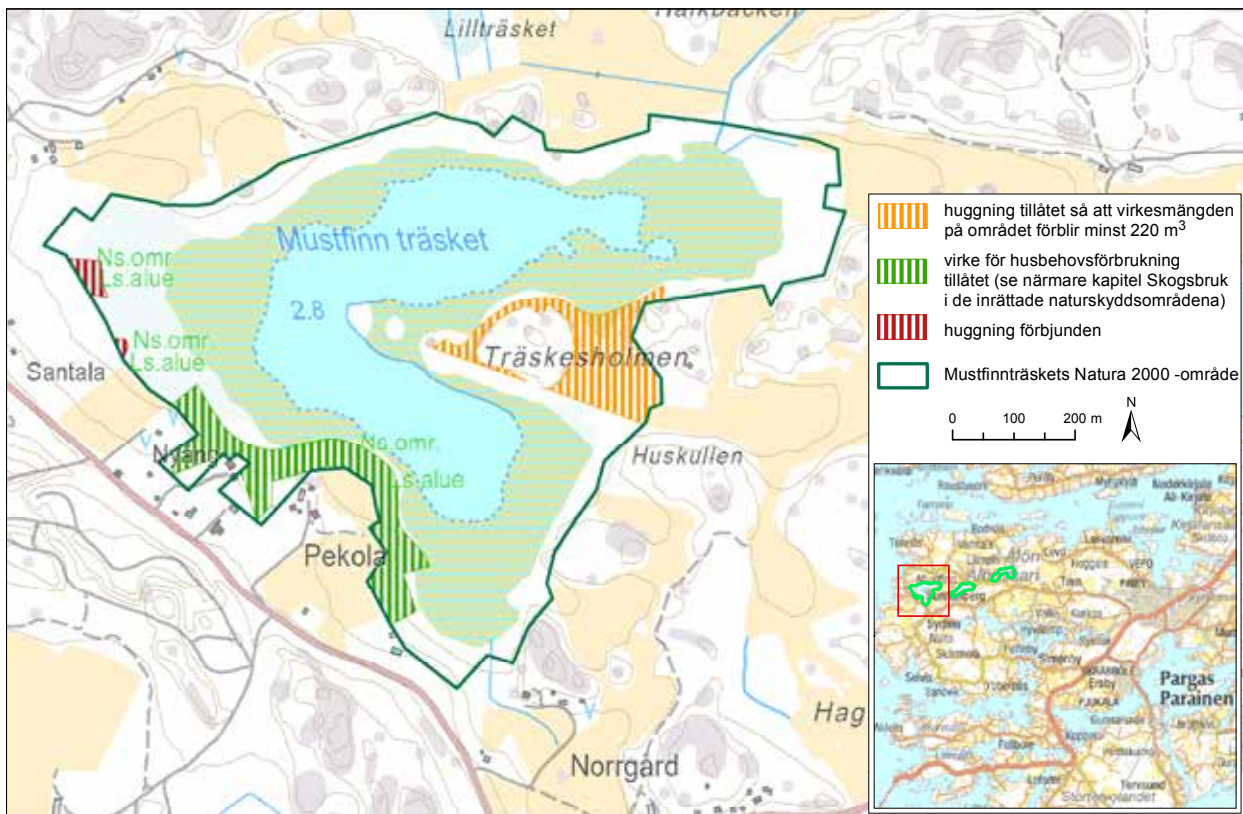
Skogsbruk i ännu oskyddat Natura-område

Skyddet är ännu inte genomfört i alla strandskogsområden som kantar Mustfinnträskets och Gräggböleträskets västra sida. Utanför skyddsområdet vid Lampisträsket kvarstår också små skogsfigurer. På alla dessa platser förekommer Natura-naturtyperna lövsumpskog och/eller lundar, vilka ska beaktas i skogsvården. Enligt skogslagen ska man lämna in en anmälan om skogsanvändning hos Skogscentralen när man planerar skogsavverkningar.

Eftersom naturvärdena i Natura-området inte får försämrats på ett betydande sätt måste man också innan man inleder avverkning för husbehov kontakta skogsvårdsföreningen, Skogscentralen eller ELY-cen-

Karta 5. Privatägda skyddsområden som är belägna på Mustfjärns träsket samt lundar och lövsumpskogen på området.

Karta 6. Privata skyddsområden på Mustfinnträskets Natura-område och åtgärder som är tillåtna enligt skyddsbestämmelserna.

tralen i Egentliga Finland för undvikande av oklarheter. Man får inte heller utanför Natura-områdets gränser företa sådan avverkning eller andra åtgärder som negativt påverkar de fuktiga strandskogarna och svämängarna i Natura-området.

Jordbruk och bevattningsvatten

Skötsel- och användningsplanen påverkar varken åkerodlingen eller djurhållningen. Åkrar som har en benägenhet att vattendränkas eller översvämmas passar som skyddszoner eller betesmark. När man leder vattnet i avsikt att använda det för bevattning ska man iakttä bestämmelserna i vattenlagen.

Underhåll av diken

I området finns diken som är förenade med planeringsområdet eller med odlingar, vägar och bebyggelse utanför det. Underhållet av dem är på många ställen nödvändigt, bland annat för att garantera möj-

ligheter att odla åkrarna eller för att underhålla vägarna. Å andra sidan torkar de här diken som korsar Natura-området svämängarna och vassruggarna, vilket ökar igenväxningen och vassruggarnas utbredning. Nödvändiga åtgärder för iståndsättning av diken med tanke på torkbehovet är tillåtna när de följer fridlysningsbestämmelserna för de inrättade skyddsområdena. Enligt den nya vattenlagen måste man anmäla till ELY-centralen om utdikningar om de inte är obetydliga. Obetydliga utdikningar är täckdikning av ett litet åkerskifte och utdikning av en liten bit skog. Man måste också göra anmälan ifall det dike som ska utdikas eller iståndsättas har hunnit återgå till naturtillståndet eller till ett därmed jämförbart tillstånd (5 kap. 6 § i vattenlagen). Diken som torkar ut svämängarna i Natura-området och som inte är nödvändiga för områdena högre upp ska däremot inte underhållas (se kapitel Utfyllnad eller uppdämning av diken på s. 45).

Iståndsättningsröjningarna av de diken som finns och behövs ska utföras med naturenliga torkmetoder, med vilka man samtidigt kan främja vattenskyddet i jordbruket. Med en slingrande fåra med översvämningsterrasser kan man bättre hålla kvar de fasta par-

tiklar och näringsämnen som förs av vattnet än med en rak och naken fåra (SYKE 2008).

Existerande bryggor, båtplatser och badstränder

En allmän princip för båthamnar och båtliv på sjön är att den störning och den förändring av stränderna de orsakar inte ökar i området. De existerande bryggorna, båt- och badplatserna kan underhållas enligt fridlysningsbestämmelserna för de inrättade skyddsområdena. Det är möjligt att muddra båtarnas förtöjningsplatser och de små farleder som leder till dem (en massvolym under 500 m³) utan det tillstånd som vattenlagen kräver. Enligt vattenlagen ska man emellertid också anmäla om de här arbetena till ELY-centralen i Egentliga Finland och till stadens miljömyndighet samt till vattenområdets ägare minst en månad innan de inleds. Muddringar av en volym på 500 m³ eller större kräver alltid tillstånd enligt vattenlagen av Regionalförvaltningsverket i Södra Finland.

Eftersom åkergrodan använder alla tre sjöar som fortplantningsplatser ska alla muddrings- och slåtteråtgärder i sjöarna godkännas av ELY-centralen i Egentliga Finland. Det är förbjudet att förstöra eller försämra artens fortplantningsplats enligt naturvårdslagen. Åkergrodan övervintrar och leker i strandvattnen och i källor i närheten av lekplatsen, men i övrigt antas de tillbringa hela sommartiden på land. Slätter av växtligheten om sommaren som görs på lekplatsen, eventuellt med tunga maskiner, innan ynglen har gått i land kan döda grodyngel som lever bland vattenvegetationen eller utsätta dem för jagande fiskar. Likaså utgör sommarslätter på land en risk för de vuxna individerna. Eventuell slätter i området och istandsättning av strandängarna ska ske på vintern (november–mars). Den säkraste tidpunkten för muddringar torde vara i augusti–september, när det inte längre finns larver i vattnet och de vuxna individerna inte ännu har grävt ned sig i bottendyn för att övervintra. Man får dock inte stänga av förbindelsen från lekplatsen till stranden eller torka ut stränderna och svämängarna.

Övriga muddringar, som inte riktar sig mot åkergrodans livsmiljöer, ska utföras under tiden 1.10–31.3 för att skadorna på sjöarna och deras användning samt på fågelfaunan ska vara så små som möjligt. Muddringsmassorna får inte läggas på hög i vattenområdet eller i Natura-området. Dessutom måste man se till att massorna inte kommer åt att glida ned i vattnet.

Uppföljning och forskning

Bevarandet av områdets naturvärden kräver regelbunden uppföljning, som också omfattar uppföljning av effekterna av naturvårdsarbeten och användning. Genom regelbunden uppföljning tryggar man naturens och arternas status, och att skötseln bidrar till att de utvecklas i positiv riktning. Med stöd av resultaten från uppföljningarna kan man uppdatera skötsel- och användningsplanen eller vid behov vidareutveckla planeringen av området. Man kan exempelvis först genom att följa effekterna av vattenståndshöjningen i Mustfinnträsket bedöma om man behöver öka vattendjupet och den öppna vattenytan, exempelvis genom att muddra upp små pölar, för att trygga sjöns naturvärden. Genomförandet av skötsel- och användningsplanen följs upp i mellanutvärderingar med 5–6 års mellanrum och i samband med uppdateringen av skötsel- och användningsplanen (planperioden är ca 15 år).

För uppföljningen svarar Forststyrelsen i samarbete med ELY-centralen i Egentliga Finland. Naturtypernas och arternas tillstånd följs upp vid Forststyrelsen enligt gällande anvisningar. Uppföljningen av naturtyper och arter görs enligt Miljöministeriets anvisningar. Beträffande naturtyperna granskas främst arealer och representativitet. I allmänhet ska man i fortsättningen också ta med en bedömning av användningen och dess effekter i uppföljningen. Effekterna av jakt, vistelse på sjön och friluftsliv på områdets natur ska regelbundet följas upp och bedömas.

För planeringen av skydd och skötselåtgärder finns det ganska bra, men inte i alla avseenden helt täckande baskunskap om Mustfinnträskets Natura-område. Det behövs fortfarande grundläggande forskning om naturvärdena och arterna i området. Syftet är att främja forskning som ökar kunskapen om naturen och dess tillstånd i området samt också i allmänhet kunskapsområdet om motsvarande livsmiljöer och arterna i dem. För verksamheten måste man emellertid be om tillstånd av den myndighet som ansvarar för naturskyddet och naturligtvis också av markägaren.

Uppföljning av växtligheten

Förändringar i växtligheten ska följas upp samtidigt och intimt sammankopplat med utredningarna av fågelbeståndet. Med hjälp av utredningarna kan man beakta eventuella hotade och sällsynta växter vid skötselarbetena. Man ska fästa särskild uppmärksam-

het på effekterna av en höjd vattennivå på naturtyperna och arterna. Vattenvegetationen (bl.a. styvna-te) ska också utredas innan man inleder åtgärder för skötsel och iståndsättning. Då kan man bättre planera iståndsättningen. Förekomsten av knottblomster på Mustfinnträskets västra strand ska utredas.

Uppföljning av fågelfaunan

Utöver de traditionella uppföljningarna av häckfåglar ska man vid fågelräkningarna också koncentrera sig på att utreda vilka fåglar som rastar under flyttperioden. En detaljerad och noggrann uppföljning av förändringarna i fågelbeståndet ger mer information om hur iståndsättningarna och skötseln samt styrningen av användningen har lyckats. Man ska regelbundet följa upp häckfåglarna och de rastande fåglarna i området med 5–10 års mellanrum.

Däggdjur, fiskar och blötdjur

En däggdjursutredning av arter i habitatdirektivet och av nationellt hotade arter ska göras i Mustfinnträskets område. Det är fråga om bland andra fladdermöss, uter och flygekorre.

Uppgifterna om fiskbestånd är tillräckliga för närvarande. Effekterna av vårdfiske på Natura-området ska följas upp genom vattenkontroller.

Uppföljning av vattenkvalitetens ekologiska status och hydrologi enligt vattendirektivet

Det förekommer inte någon heltäckande uppföljning av vattenkvaliteten och den biologiska statusen i sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område. Man borde ta vattenprov och göra bottendjursundersökningar med 5 års mellanrum i Mustfinnträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket. Bottendjursundersökningar ger viktig information om sjöfåglarnas födosituation.

Jakt på sjöfågel och små rovdjur samt uppföljningar av fångsten

De eventuella effekterna på fågelbeståndet av jakt på små rovdjur och sjöfåglar ska följas upp. Fångst-uppgifter ska samlas om de sjöfåglar och små rovdjur som fångats. Endast med tillräcklig fångststatistik kan man anpassa jakttrycket i området rätt för sjöfåglarnas och de små rovdjurens del. Utifrån intensiteten i jakten på sjöfågel kan man bedöma om man med nuvarande jaktpraxis kan garantera livscykeln under ett helt år för de fåglar som häckar och rastar (också på hösten) i området. För de små rovdjurens del är syftet att beskriva och bedöma variationerna i områdets rovdjursstam som en bakgrundsfaktor för förändringarna i fågelbeståndet.

Uppföljningssystem för skötselåtgärder

För att kunna bedöma läget beträffande skötselåtgärderna ska man utarbeta ett klart och tydligt uppföljningsprogram inom vars ram man kan bedöma hur målen uppnåtts. Man ska lägga särskild vikt på uppföljningen av åtgärder på jordbruksområden (bete, skyddszoner, våtmarker). För närvarande finns det inget enhetligt system med vilket man kan bedöma hur mycket av områdena som "sköts på riktig" och på vilken nivå skötseln i verkligheten befinner sig.

Skötsel- och åtgärdsplaner samt behövliga lov

De anvisningar för skötsel och användning som föreslås i den här skötsel- och användningsplanen är funktionsprinciper av allmän natur som gäller omfattande områden. Därför kräver en del av de skötselåtgärder som ska vidtas i området separata skötsel-/åtgärdsplaner, som utöver detaljerna i arbetena ska innehålla en bedömning av effekterna på områdets naturvärden, särskilt på de naturtyper och arter på grund av vilka området hör till nätverket Natura 2000. Genomförandet av planerna kräver både godkännande av ELY-centralen i Egentliga Finland och tillstånd av markägaren.

De åtgärder som ska presenteras i planen är:

- planering av naturvärden i skyddsområdena (arter och naturtyper)
- planer för skötsel av vårdbiotoper (skötselplan)
- slätter av vattenvegetation
- muddringar
- jaktplan för små rovdjur (bredbasig)
- intensiv- och vårdfiske samt utplantering av rovfisk
- fiskekonomiska iståndsättningar
- höjning av vattennivån
- våtmarksbyggande
- utfyllnad eller uppdamning av diken
- planer för skötsel av arters livsmiljöer
- friluftsleder och servicestrukturer

Skötsel- och användningsplanen upphäver inte de anmälningsplikter, tillståndsbehov eller andra myndighetsbeslut som krävs för skötsel- och iståndsättningsåtgärder, om lagen kräver dem. Dessutom kräver de projekt och planer som planeras i Natura-området eller i dess närhet så kallad behovsprövning av en Natura-bedömning samt en Natura-bedömning (se kapi-

tel Uppskattning av effekterna, behov och grunder på s. 63), där man bedömer effekterna av de planerade åtgärderna på tillståndet i naturtyperna och arternas livsmiljöer. Bedömningen ska göras av den som står för projektet eller planen. Det här gäller också skötseln av områdena, trots att avsikten med den uttryckligen är att förbättra förhållandena i samband med skyddet av områdena eller att främja deras skötsel. Då är det ofta tillräckligt med en behovsprövning där man påvisar den positiva verkan åtgärderna kommer att ha på tillståndet och skyddsvärdena i området. Om de planerade skötselåtgärderna med sannolikhet på ett betydande sätt skulle försämra de naturvärden som ligger till grund för skyddet, eller om deras effekter inte säkert kan påvisas, ska man göra en Natura-bedömning av skötseffekterna som är noggrannare än en behovsprövning.

På naturskyddsområdena krävs också de anmälningskyldigheter, tillståndsbehov mm. som nämns i föregående avsnitt samt en Natura-bedömning. Dessutom kan vissa åtgärder vara förbjudna genom fridlysningsbestämmelserna i naturskyddsområdet. Då kräver skötselåtgärderna undantagslov av ELY-centralen (se kapitel Skötsel och styrning av användningen på s. 61).

Bedömning av skyddsläget

Avgörande för bedömningen av om skyddet är tillräckligt i relation till skyddssyftena är de grunder på vilka man har beslutat att området ska skyddas. Syftet med programmet för skydd av fågelsjöar är att bevara området så naturenligt som möjligt. Att Mustfinnträsket hör till nätverket Natura 2000 kräver att man på ett tillräckligt sätt bevarar de naturtyper och arters livsmiljöer som ligger till grund för skyddet av Natura 2000-området och tillräckligt motverkar de störningar som arterna utsätts för. Syftet med programmet för skydd av fågelsjöar är i sin tur att bevara området så naturenligt som möjligt.

Skötsel- och användningsplanen fungerar som en samlande anvisning och ett bedömningsdokument som ligger till grund för att man ska kunna verka i området så att naturvärdena tryggas. Därför är det också motiverat att bedöma hur områdets nuvarande skyddsstatus och sätten att tillämpa skyddet i Natura-området garanterar naturvärdena i området. När man bedömer om skyddet är tillräckligt enligt syftena är det avgörande på vilka grunder området har anvisats skydd.

Sätt att förverkliga skyddet av Natura-området

Enligt syftena med nätverket Natura skyddas Mustfinnträskets Natura-område med stöd av naturvårdslagen. Sättet att skydda området är tillräckligt för att trygga naturvärdena. Både i Gräggböleträskets västra del, på tre fastigheter och i en del av Mustfinnträskets vattenområde och strandskogar är skyddet fortfarande ofullbordat. I övrigt anses skyddet av Mustfinnträskets Natura-område vara klart.

ELY-centralen i Egentliga Finland har som främsta syfte att inrätta naturskyddsområden på frivillig basis i de mark- och vattenområden vid Mustfinnträsket som hör till programmet för skydd av fågelsjöar och till nätverket Natura 2000 och i vilka skyddet fortfarande är oavgjort. Med fridlysningsbestämmelser som tar inrättandet av kommande naturskyddsområden till beslut ska man se till att syftena i habitat- och fågeldirektivet och den skyddsnivå de förutsätter uppnås.

Fridlysningsbestämmelser för inrättade skyddsområden

Alla skyddsområden som inrättats i området befinner sig på privat mark. Skyddsområdena är inrättade 2007, 2008 och 2013. Det nuvarande skyddsbeslutet, som omfattar området kring Lampisträsket och största delen av området kring Gräggböleträsket, kan inte till alla delar med avseende på skogshanteringen trygga naturvärdena i Natura-området (se karta 5 på s. 55). Det nuvarande gällande fridlysningsbeslutet tillåter skogsavverkning och bortförsel av stambestånd. I skyddsområdet förekommer emellertid Natura-naturtyperna lund och lövsumpskog, och skyddsnivån för dem får inte försämrats.

I det här avseendet bör de nuvarande syftena med skyddet omvärderas. En eventuell ändring av fridlysningsbestämmelserna kräver förhandlingar mellan ELY-centralen i Egentliga Finland och markägarna. Ändringarna gäller dock bara en liten yta.

Skötsel och styrning av användningen

Genom nätverket Natura 2000 tryggas naturvärdena i Mustfinnträsket med stöd av naturvårdslagen. Det innebär att naturskyddsområdena inrättas i området.

Naturskyddsområdena kan vara i privat ägo eller så kan de köpas upp för staten. De åtgärder som kan tillåtas i skyddsområdena fastställs i fridlysningsbestämmelserna för privata skyddsområden och av ordningsreglerna för skyddsområden på statlig (av Forststyrelsen förvaltd) mark. Övervakningen av skyddsbestämmelserna för skyddsområden på privat mark inom området hör enligt lagen till ELY-centralen i Egentliga Finland. Avsikten är att den här planen ska följas i skötseln och användningen av området, också av de inrättade skyddsområdena. De skötselplaner som eventuellt ska utformas för området och som behövs för miljöstödet specialstöd för jordbruk ska likaså följa innehållet i den här planen.

Det finns redan tidigare inrättade naturskyddsområden i området vilkas fridlysningsbestämmelser ska beaktas när man verkar inom dessa områden. Om de iståndsättnings- och skötselarbeten som är under planering är förbjudna åtgärder enligt områdets fridlysningsbestämmelser ska man göra en skriftlig ansökan om undantagslov. Eventuella lov att avvika från fridlysningsbestämmelserna för naturskyddsområden inrättade på privat mark beviljas av ELY-centralen i Egentliga Finland. En plan ska bifogas ansökan där de planerade åtgärderna samt åtgärdsområdets position och omfattning framgår. Undantagslov kan beviljas om verksamheten med tanke på områdets skötsel och användning är motiverad eller om den i övrigt är motiverad med hänsyn till syftena med skyddet av området. ELY-centralen i Egentliga Finland ger mer information om frågor kring ansökan om undantagslov. Bland de iståndsättnings- och skötselarbeten som presenteras i den här planen kräver slätter av vattenvegetationen, slätter och slätterkrossning av vassrug-

garna, höjning av vattennivån samt röjning av träd och buskar att man ansöker om undantagslov hos ELY-centralen i Egentliga Finland. Röjningen av träd och buskar kräver undantagslov på vissa av naturskyddsområdena. På andra är röjningar tillåtna redan i fridlysningsbestämmelserna.

I skötseln och användningen av området ska de gällande planerna beaktas. Deras innehåll har fastställts så att de styr markanvändningen i området särskilt innan skyddsområden inrättas (kapitel Planer och byggnader på s. 33). Skötsel- och användningsplanen står inte i konflikt med innehållet i planerna.

Iståndsättning och skötsel

I egenskap av medlemsland i Europeiska unionen är finska staten skyldig att bevara och vårda naturvärdena i Natura 2000-områdena. För skötseln i praktiken av de statliga markerna och de privata naturskyddsområdena i Natura-området ansvarar Forststyrelsen i samarbete med markägarna och andra instanser. För innehållet i fridlysningsbestämmelserna för naturskyddsområden på privat mark och för styrningen av skötseln och användningen av dessa svarar ELY-centralen i Egentliga Finland. För att man ska uppnå målen i skötsel- och användningsplanen krävs det samarbete mellan alla instanser.

I fråga om skyddet, skötseln och uppföljningen av fågelbeståndet ska man samarbeta inte bara med naturvårdsmyndigheterna utan också med Åbo ornitologiska förening och med viltvårdsföreningen. Jakt på små rovdjur är ett sådant skötselarbete som bäst och naturligast sköts av de lokala jägarna.

Uppföljning och forskning

Uppföljningen av naturen i området, även av istandsättningen och skötseln med effekter, och forskningen hör till Forststyrelsen och ELY-centralen i Egentliga Finland. Arbetsfördelningen mellan uppföljning och forskning görs enligt riksomfattande riktlinjer och principer, och den kräver dels samarbete mellan Forststyrelsen och ELY-centralen och dels kontakter med övriga forskande instanser. Jakten på små rovdjur sköts bäst av de lokala jägarna.

Uppföljningen av Natura 2000-naturtyper och -arter ska göras enligt Miljöministeriets anvisningar. Beträffande naturtyperna granskas främst arealer och representativitet. Uppföljningen av vårdbiotoper görs enligt uppföljningsanvisningarna för vårdbiotoper (Raatikainen 2009). Numera görs inte den här uppföljningen.

Det pågår inga forskningsprojekt i Natura-området för närvarande. En förbättring av fågelsjövärde höjer emellertid områdets värde som ett möjligt objekt för undervisning och forskning.

Kostnader och resurser

I den här skötsel- och användningsplanen har vi gått in för att grovt bedöma kostnaderna för naturvården (tabell 8) i Mustfinnträskets Natura-område med näromgivning (betyder här det närmaste tillrinningsområdet, karta 3, s. 8). Det är svårt att bedöma och allokerat kostnaderna närmare på grund av de finansieringsmedel som används för skötselarbetena. I kostnadsbedömningarna har vi varit tvungna att nöja oss med en bedömning av storleksklass. Kostnader har presenterats för åtgärder som förbättrar naturvärdena i jord- och skogsbruksområden och för andra naturvårdande åtgärder (bl.a. slåtter, röjning) samt också för de vattenvårdande åtgärder som inte har tagits upp i vattenförvaltningsplanerna och som har kommit fram i arbetet med skötsel- och användningsplanerna. Kostnaderna för de åtgärder som presenteras i planen ges som årskostnader, som har uppkommit i form av investerings- och brukskostnader för skötsel och istandsättning. I den här skötsel- och användningsplanen har vi inte beaktat kostnader i samband med planeringen av skötselåtgärderna.

Kostnadsförslagen för de vattenskyddslösningar som föreslagits under planeringen av vattenvården i Natura-området presenteras närmare i Förvaltningsplanen för Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets

vattenförvaltningsområde och i åtgärdsprogrammet för ytvatten i Egentliga Finland.

Kostnaderna ska uppdateras närmare under genomförandefasen. Kostnaderna för skötseln av Mustfinnträskets Natura-område kommer i medeltal att vara ca 38 100 € per år under de följande 15 åren. Närmare beräkningar enligt åtgärd visas i tabell 8. Åtgärderna ska genomföras kostnadseffektivt. Uppföljningen i området gäller insektarterna, fågelbeståndet, växtligheten, vattenkvaliteten och bottenfaunan. Kostnaderna för de här uppföljningarna är av storleksklassen 30 000 €. Staten svarar i huvudsak för kostnaderna.

Tabell 8. Investeringskostnader för skötsel och istandsättning i Mustfinnträskets Natura-område under planeringsperioden, kostnader för användning och underhåll per år och årskostnad (summan av brukskostnaderna och investeringsannuiteten)

Åtgärder	Mängd/antal	Investeringar under planeringsperioden (€)	Bruks- och underhållskostnader per år	Årskostnad (€)
Jord- och skogsbruk				
Röjning av träd och buskar	11 ha		780 €/ha	8 580
Anläggning av bete	10 ha	1 050	57 €/ha	1 620
Bete	16 ha	-	325 €/ha	5 200
Våtmarker	2 st	9 000	450 €/ha	2 634
Uppdämning av diken	10 st		310 €/st	3 100
				21 134
Eliminering av främmande arter				
Jakt på små rovdjur	8 fällor	510	450 €	4 128
				4 128
Istandsättning av vatten				
Avlägsnande av vattenvegetation	4,9 ha		870 €/ha	4 263
Reduceringsfiske	40 ha		150 €/ha	6 000
Höjning av vattennivån	3 sjöar	30 000	200 €/st	2 552
				12 815
Sammanlagt				38 077

Effekter av de planerade åtgärderna

Uppskattning av effekterna, behov och grunder

Grunderna för och bakgrunden till bedömningen av effekterna av skötsel- och användningsplanerna samt till deras innehåll finns i naturvårdslagen och i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (SOVA). För naturvärdenas del baserar sig bedömningen av effekterna främst på innehållet i 65 § i naturvårdslagen, som ska tillämpas på objekten i nätverket Natura 2000. Enligt 3 § i SOVA ska miljökonsekvenserna av planen utredas och bedömas i tillräcklig utsträckning men enligt lagen kräver planen inte någon separat miljöbedömning enligt en bestämd form. Den här planen påverkar framför allt naturens tillstånd, men den har också ekonomiska och sociala konsekvenser.

Enligt 65 § i naturvårdslagen gäller:

”Om ett projekt eller en plan antingen i sig eller i samverkan med andra projekt eller planer sannolikt betydligt försämrar de naturvärden i ett område som statsrådet föreslagit för nätverket Natura 2000 eller som redan införlivats i nätverket, för vars skydd området har införlivats eller avses bli införlivat i nätverket Natura 2000, ska den som genomför projektet eller gör upp planen på behörigt sätt bedöma dessa konsekvenser. Detsamma gäller ett sådant projekt eller en sådan plan utanför området som sannolikt har betydande skadliga verkningar som når området. Den ovan avsedda bedömningen av verkningarna kan också utföras som en del av det bedömningsförfarande som avses i 2 kap. i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (468/1994).”

I bedömningen av planens effekter på naturvärdena är det motiverat att också beakta och bedöma

dess verkningar på nationellt hotade arter eftersom det finns bestämmelser om skydd av dessa arter i vår nationella lagstiftning.

Effekter på naturen

Syftet med planen är att trygga, bevara och förbättra områdets naturvärden och att harmoniera dem med olika användningar av området. Åtgärderna i planen har bedömts efter hur de kan förhindra och eliminera problemfaktorer i områdets natur (kapitel Faktorer förknippade med bevarandet av natur- och användningsvärdena - uppskattning av markenvändningen på s. 36) Naturvärdena tryggas huvudsakligen genom att man värnar om områdets naturtillstånd, men för en del av området har istandsättningsarbeten och regelbundna skötselåtgärder planerats. De förbättrar också områdets landskaps- och rekreationsvärden.

En ökning av områdena med öppet vatten och av vattendjupet förbättrar bl.a. fiskarnas livsmöjligheter och samtidigt också fiskemöjligheterna. Genom istandsättningsåtgärder skapar man förhållanden för ett mångsidigare och antalsmässigt större bestånd av häckande arter. Då stiger också områdets värde speciellt som fågelåskådningsobjekt.

Områdets användarmängder kan öka när dess attraktion som friluftsområde växer. Det här kan leda till en ökad störning på djurlivet, särskilt under häckningstiden. Andra eventuella negativa konsekvenser är slitage och nedskräpning av naturen. En bedömning av hoten och tillståndet kräver regelbunden uppföljning, med vilken man kan uppskatta förändringarna i och utvecklingen av naturvärdena i området. Uppföljningen är särskilt viktig för att man ska kunna bedöma effekterna av istandsättning och skötsel. Användningen av området (bl.a. jakt) och följderna av den ska följas

upp för att man grundligt ska kunna bedöma dem och vilka eventuella förbättringar som behövs i styrningen.

Arter i fågeldirektivet samt naturtyper och arter i habitatdirektivet

Mustfinnträsket är på förslag att tas upp i nätverket Natura 2000 både på basis av naturtyperna enligt habitatdirektivet och som ett särskilt skyddsområde för fåglar. Därför ska skötsel- och användningsplanens effekter på de naturtyper enligt habitatdirektivet som förekommer i området och på de arter enligt bilaga I i fågeldirektivet som förekommer här bedömas. Fågeldirektivet förutsätter skyddsåtgärder också med tanke på regelbundet förekommande flyttfågelarter, när det är fråga om häcknings-, ruggnings- och övervintringsområden samt rastplatser som ligger utmed deras flyttrutter.

Arter i fågeldirektivet

Enligt Natura-databasen förekommer det 12 fågelarter som nämns i fågeldirektivets bilaga I i Mustfinnträskets Natura-område (tabell 9).

Naturtyper i habitatdirektivet

Enligt Natura-datablanketten för objektet förekommer det tre naturtyper i området som är omnämnda i habitatdirektivet (tabell 10). Av naturtyperna i området prioriteras lövsumpskogarna. Enligt en färsk utredning av Natura-naturtyperna förekommer det i Mustfinnträskets Natura-område också övergångsmyrar och strandmyrar samt små fuktiga högörtängar som hör till de naturtyper som ska skyddas enligt habitatdirektivet. De olika naturtypernas förekomst i området samt skillnaden mellan deras nuvarande tillstånd och Natura-databasen beskrivs närmare i kapitlet Naturtyper på s. 29.

Arter i habitatdirektivet

I Natura-databasen tar inte upp arter enligt bilagorna i habitatdirektivet. Enligt senare gjorda undersökningar påträffar man åkergroda och groda bland habitatdirektivets arter kring alla tre sjöar.

Tabell 9. Fågelarter i Mustfinnträskets Natura-område som nämns i bilaga I i fågeldirektivet (Sydvästra Finlands miljöcentral 1998).

Gråspett	Silvertärna	Svarthakedopping	Mindre flugsnappare
Fisktärna	Grönben	Spillkråka	Brun kärrhök
Trana	Småfläckig sumphöna	Törnskata	Rovfågel

Tabell 10. Naturtyper i Mustfinnträskets Natura-område. Naturtyper som primärt ska skyddas är utmärkta med en asterisk *.

Kod	Naturtypens namn
3150	Naturligt eutrofa sjöar
9050	Lundar
9080	Lövsumpskogar*

De föreslagna åtgärdernas effekter på naturvärdena i Mustfinnträskets Natura 2000-område

Tyngdpunkten i skötseln av området ligger på ökad öppenhet genom en höjning av vattennivån, slätter av vattenvegetationen samt av vassruggarna och kaveldunen i madområdena, bete på strand- och svämängarna samt avverkning och buskröjning i liten skala.

I planeringen av vattenvården prioriterades de vattenberoende naturtypernas och arternas krav när man fastställde målen för vattenvårdens tillstånd och planerade vattenskyddsåtgärder. För de eutrofa fågelsjöarna i sydvästra Finland sattes miljömålen inte lägre, trots att anvisningarna för vattenvården möjliggjorde det. I det här avseendet sattes god ekologisk status som mål för alla fågelsjöar, också beträffande vattnets fysikalisk-kemiska kvalitet, vilket innebär en minskning av näringsämnesbelastningen med minst en tredjedel jämfört med tillståndet 2007. Effekterna av de vattenskyddsåtgärder som föreslås i vattenförvaltningsplanerna på Skärgårdshavets delområde förbättrar vattenkvaliteten och vattnets ekologiska status i Mustfinnträsket, Lampisträsket och Gräggböleträsket. Hejdad eutrofiering och lägre halter av näringsämnen i vattnen ökar mångfalden i vattennaturen i Mustfinnträskets Natura-område särskilt beträffande planktonarterna och bottenjuren. Förändringarna avspeglas i födoväven också på fågelfaunan och dess mångfald, särskilt på sjöfåglarna.

Effekterna av planen och de åtgärder som föreslås kan till vissa delar vara svåra att bedöma noggrant eller de kan trots en bedömning avvika från de nu bedömda effekterna. Effekterna av åtgärderna på de naturvärden som ligger som grund för skyddet av Mustfinnträskets Natura 2000-område måste utredas separat i samband med en mer detaljerad planering av åtgärderna.

Arter i fågeldirektivets bilaga I och regelbundet förekommande flyttfåglar samt hotade och nära hotade arter

I tabell 9 finns en förteckning på de 12 arter som nämns i bilaga I i fågeldirektivet och som enligt Natura 2000-databasen ligger som grund för skyddet av Mustfinnträskets Natura 2000-område. En del av arterna på datablanketten häckar i Natura-området, en del besöker det regelbundet under flyttperioderna och ytterligare en del påträffas där oregelbundet eller sporadiskt. Som regelbundet förekommande flyttfåglar nämns på datablanketten gråhäger, tornfalk, rödbena och skogsduva.

Enligt fågelutredningen 2011 är vigg, brunand, trastsångare och en hemligstämplad rovfågel hotade häckande arter i området. Med undantag av trastsångaren hör arterna också till de rastande fåglarna i området. Övriga hotade rastande arter är stjärtand, bivråk, brushane, backsvala och gulärta. Av de hotade arterna är också en hemligstämplad rovfågel, bivråk och brushane arter i bilaga I i fågeldirektivet. Nära hotade arter är småfläckig sumphöna, rödbena, drillsnäppa, rosenfink och grönsångare.

Höjning av vattennivån: En höjd vattennivå är till fördel om man vill bevara och öka mångfalden i fågelfaunan, växtligheten, fiskbeståndet och bottenfaunan samt med tanke på vattenkvaliteten. För vidare, sjöfåglar och måsfåglar erbjuder de öppna stränderna och ökningen av det öppna grunda vattnet goda häck-, rast- och matplatser. När vattennivån höjs ökar mängden vatteninsekter som utgör viktig föda för andfåglarnas ungar. Dessutom kan de allt våtare maderna för sin del hindra rovdäggdjur att komma åt fåglarnas bon. Av de häckande arterna antas särskilt trana och småfläckig sumphöna dra nytta av åtgärden. Den bruna kärrhöken som numera livnär sig på sjön har också nytta av en höjd vattennivå eftersom arten häckar i vassruggar som växer i vatten och undviker sådana som växer på torr mark. Det finns positiva erfarenheter av att höja vattennivån exempel-

vis från Kanteleenjärvi i Pukkila, där den häckande bruna kärrhöken återvände genast när vattennivån hade höjts (Lammi 2006). Om en höjning av vattennivån minskar bottenvegetationen i vattenområdet kan vigggen gå tillbaka eftersom den söker föda på botten. Fåglar som häckar på öppna lågvuxna strandängar, såsom gulärta och ängspiöläcka, kan lida av en höjd vattennivå om deras häckängar vattendränks på grund av höjningen. Vattenståndets effekter på fåglarna kan bedömas först i en noggrant detaljerad åtgärdsplan, där man beaktar effekterna av höjningar av vattennivån till olika vattenstånd på naturtyperna och på fåglarnas livsmiljöer.

Reduktionsfiske av karpfisk: Reduktionsfiske av karpfisk förbättrar vattenkvaliteten i sjöarna och minskar den inre belastningen. Av arterna i bilaga I i fågeldirektivet livnär sig fisktärnan, som är en av arterna som häckar på sjöarna, på fisk. Eftersom vårdfiske minskar mängden småfisk i sjöarna är det viktigt att fastställa fångsteffektiviteten för att man ska kunna trygga tillgången på föda för de fågelarter som livnär sig på fisk. Reduktionsfiske är inte annars till skada för fågelfaunan, om man bara tar hänsyn till fåglarna vid valet av fångstmetoder, -tidpunkter och -platser.

Bete och slätter/slätterkrossning av betesmarker: De som drar nytta av bete och slätter/slätterkrossning av betesmarkernas växtlighet är bland annat de arter som häckar i området, trana, sångsvan, fisktärna och grönbena samt de som rastar och äter i området, roskar, stjärtand, vigg, svartsnäppa, glutt-snäppa och rödbena. Bland tättingarna på öppna marker drar bland annat gulärtan nytta av en lägre växtlighet och större öppenhet. Det är emellertid viktigt för fågelfaunan att boskapsbetet eller den maskinella skötseln sträcker sig ända till vattenbrynet. En ökning av fågelmängderna förbättrar också rovfåglarnas möjligheter att livnära sig på sjöarna. Eftersom bete torde öka mängden insekter har också skogsfåglarna lättare att hitta föda.

Av arterna i området häckar den bruna kärrhöken och den fläckiga sumphönan i vassbestånd och på mader som hör till övergångs- och strandmyrarna. Bland andra kräver också trast- och rörsångaren mer omfattande och kraftigare vassruggar för sin häckning. Dessutom rastar, äter och ruggar fåglarna i vassruggarna. Särskilt simänderna sover gärna i vassruggarnas gömslen. Många insekter trivs också i vassruggarna och livnär sig på vassen eller använder den som skydd. Insekterna i vassruggarna är i sin tur en viktig födokälla för många fiskar och fåglar. Trastsångaren kan på kort sikt lida av att vassen/vatten-

För många hackspettar är de murkna träden i skogarna livsviktiga, eftersom de livnär sig på insekter som särskilt lever i murkna träd. Foto: Marjo Perkonaja

vegetationen slås. På lång sikt drar arten dock nytta av åtgärderna eftersom de underhåller en lämplig livsmiljö för den. Livsmiljöer av det slaget håller sig inte i området i den nuvarande omfattningen utan skötsel. Dessutom kommer man att låta en del av vassrugarna i området utvecklas naturligt för mer krävande vassruggsfåglar.

Värnande om naturtillståndet i strandskogarna:

Hackspettarna är skogsarter som gynnas av att gamla lövträd sparas och att mängden döda träd ökar i strandskogarna. De söker inte föda på fågelsjöarna, men använder strandskogarna som mat- och häckplatser. Skogsduvan är också en skogsfågel, men den söker föda på åkrarna. För tättingarna i strandskogarna är det också till fördel att man bevarar lundområdena och livsmiljöernas mångfald. I områdets skogar har endast bete och gallring av trädbeståndet anvisats. Vid avverkningarna ska man emellertid prioritera lövträden och spara de murkna träden. Någon ny form av rekreation har inte föreslagits i området, så planens verkställande påverkar inte skogsfåglarna.

Röjning av buskar och avlägsnande av träd:

Öppenhet i strandängar och mader ökar möjligheterna för vadarfåglarna att häcka och livnära sig. Av de häckande arterna drar törnskatan nytta av att träd och buskar avlägsnas från de öppna maderna eftersom den trivs i solig och varm, öppen och halvöppen terräng. Dessutom undviker den sådana platser där det förekommer betydande botjuvar såsom skator och kråkor. De värdefullaste arterna bland buskagens tättingar är sångarfåglarna. Röjningen och avlägsnandet av buskage från de öppna maderna, som föreslås i skötsel- och användningsplanen, minskar bara obetydligt mängden lämpliga livsmiljöer för de här arterna. Förändringen är så liten att man inte kan anse skadan vara betydande för tättingarna i buskagen. De buskmader som passar arterna bevaras i naturtillstånd och dessutom finns det lämplig livsmiljö i närheten av Natura-området.

Jakt på små rovdjur: Syftet med jakten på små rovdjur, särskilt mink och mårhund, är att garantera fåglarna häckningsro och främja ungrproduktionen i Mustfinnträskets Natura-området. Med jakten på små rovdjur förbättrar man häckningsresultatet för sjö- och måsfåglar och därmed mångfalden bland områdets fåglar eftersom de små rovdjuret är en vanlig orsak till att bland andra den bruna kärrhöken, svarthakedoppingen, tranan och fisktärnan misslyckas i sin häckning. Andra arter som gynnas av jakten på små rovdjur är sångsvan, gräsand, bläsand, snatterand, skedand, kricka, brunand, vigg, knipa och sothöna. Jakten på små rovdjur har också positiv verkan på de fågelarter som livnär sig och rastar i området. Jakten på små rovdjur främjar utöver de nuvarande arterna också tillväxten av stammar av eventuella nya häckfåglar.

Avlägsnande av vattenvegetation: Genom att avlägsna vattenvegetation med jämna mellanrum kan man åstadkomma områden med öppet vatten, nödvändiga för sjöfåglarna. Avlägsnande av vattenvegetation förbättrar också områdets landskapsmässiga värden.

Alla skötselåtgärder (slätter, inhägnad av betesmarker, röjning av träd och buskar samt reparation/nybyggnad av dammarna) ska förläggas till en sådan tidpunkt att den orsakar så liten skada som möjligt på områdets natur. Arbetet kan vid behov inledas under sensommaren och det ska vara färdigt före fåglarnas vårflyttnings- och häckningsperiod. När man bygger en damm ska man särskilt se till att bevara häckningsron för de fåglar som häckar i närområdet.

Naturtyper och arter i habitatdirektivet

Naturvårdsarbetena i området är fokuserade på att öka arealen öppet vatten samt att bevara och iståndsätta sväm- och strandängarna. I regel ska skogarna och lövsumpskogarna bevaras i naturtillstånd. Effekterna av de i planen föreslagna skötsel- och iståndsättningsåtgärderna på naturtyperna och arterna är i regel positiva. Alla åtgärder som minskar mängden näringsämnen och fasta partiklar som sköljs ut i sjöarna förbättrar sannolikt naturtypernas tillstånd i Mustfinnträskets Natura-område.

Lundar och lövsumpskogar: Bevarandet av naturtillståndet underhåller största delen av skogsnaturtyperna i området och de kräver knappast vare sig skötsel eller iståndsättning enligt nuvarande kunskap. För att de representativa klubbals- och glasbjörksmaderna ska fortbestå måste de översvämmas. En höjning av vattennivån har alltså sannolikt positiva verkningar på lövsumpskogarna i området. Däremot tar en alltför stor och permanent höjning av vattenståndet död på träden i lövsumpskogen, som då sannolikt skulle ersättas av en mad med starrväxter. Dessutom ökar en igentäppning eller uppdämning av dikena lövsumpskogarnas representativitet när vattnet fördelar sig jämnare på madområdena.

En del av lundområdena kan skötas genom bete och röjningar. När trädbeståndet gallras och betet kommer igång klarar sig de ljuskrävande arterna i lundens undervegetation allt bättre. Bete och trädröjning har också föreslagits på figuren av blåbärstyp på Träskesholmen, som för närvarande inte fyller något kriterium på naturtyp enligt Natura 2000. Den lilla sumpskogfiguren på Lampisträskets norra strand har senast betats i mitten av 2000-talet. Betet förändrar ändå inte väsentligt den nuvarande lövsumpskogsnaturtypen om man bara låter bli att avlägsna trädbeståndet. Betet kan leda till att det uppstår öppningar i sumpskogens bottenkikt.

Övergångsmyrar och strandmyrar: Den största effekten av en höjning av vattennivån riktar sig sannolikt mot de öppna mader som gränsar till öppet vatten, där en del hamnar permanent under vatten. Svämängarnas yta minskar sannolikt när vattennivån höjs, men växtligheten kan också undergå en kraftig förändring. En del av förändringarna kan ske snabbt, men det tar sannolikt flera år innan växtligheten stabiliseras. Efter att vattennivån har höjts upphör sannolikt vassruggarnas och kaveldunsbeståndens utbredning i den kant av maden som gränsar till öppet vatten. Särskilt kaveldunet kvävs snabbt när rotsystemet inte får syre

(Pusa 2009). Vassen kan växa i ett vattendjup på upp till 2,5 meter, men det mest gynnsamma vattendjupet uppskattas vara 0,1–0,8 meter (Ikonen & Hagelberg 2008). Däremot kan slätter av vassruggarna före höjningen av vattennivån snabbt ta kål på vassen eftersom de vasstrån som hamnar under vatten inte kan transportera syre till rötterna. En höjning av vattennivån minskar också trädens och buskarnas tillväxt samt mängden vitmossa på de öppna maderna. Å andra sidan minskar sannolikt mängden starr när vattnet svämmar över på de lågvuxna starr- och gräsdominerade maderna kring Lampis- och Gräggböleträsket. Starrer ersätts av växter med luftskott, bland annat kaveldun. Det öppna vattnet växlar om med luftskottsväxterna och bildar mosaikartade växtsamhällen som gynnar fåglar. På lägre delar torde madvegetationen småningom ersättas av vattenvegetation.

Mikkola-Roos (1995) har uppskattat att en rekommendabel engångshöjning av vattennivån är 20–30 cm. Då bedömer man att strandmyrarnas representativitet förbättras när ytvatteneffekten blir mer permanent. Däremot skulle en större höjning ganska säkert förstöra växtligheten (Mikkola-Roos 1995). En mer detaljerad uppskattning av de verkliga effekterna av en höjning av vattennivån på naturtyperna kan emellertid göras först utifrån åtgärdsplanen.

Utöver en höjning av vattennivån finns det förslag i planen på att återinföra bete för att hindra igenväxningen av stränderna. Slätter av vassruggar och kaveldun samt boskapsbete förändrar växtligheten på de föreslagna maderna, men de förändrar inte väsentligt de öppna madernas karaktär av försumpning. Alla åtgärder leder ändå till att vassen minskar på vassmaderna. Förändringarna i växtligheten försämrar naturtillståndet hos naturtypen, men när områdena blir starr- och gräsdominerade öppna mader med större artmångfald bland växterna förbättras övergångs- och strandmyrarnas representativitet och naturtypen blir mångsidigare. Vassruggs- och kaveldunsmaderna riskerar inte heller att försvinna från Mustfinnträskets Natura-område. Enligt planen kommer man att bevara omfattande vassruggsområden i naturtillstånd vid sjöstränderna. Arealen av de nya slätter- och betesmarkerna är omkring 5 hektar, vilket är ca 25 procent av den totala arealen av övergångs- och strandmyrar i Mustfinnträskets Natura-område.

Avlägsnandet av buskage och träd från de öppna maderna och från de dikesrenar som genomkorsar dem ökar naturtypens öppenhet. Det minskar buskarnas avdunstande verkan och förbättrar på det sättet fuktighetsförhållandena i naturtypen. Översvämning-

en av maderna förbättras eventuellt också. Dessutom ökar en igentäppning eller uppdämning av dikena madernas representativitet när vattnet fördelar sig jämnare över dem. Det finns inga förslag på skötselåtgärder för buskmaderna i planen.

Naturligt eutrofa sjöar: När vattennivån höjs blir nya strandområden permanent under vatten, vilket i allmänhet försämrar vattenkvaliteten tillfälligt genom att den mark som hamnar under vatten avger näringsämnen i vattnet. Höjningen av vattennivån och det påföljande större vattendjupet tillsammans med en mindre ljusmängd begränsar vattenvegetationens utbredning och igenväxningen av sjön. Allra tydligast tar det här sig uttryck i Mustfinnträsket, där vattnet är naturligt brunt på grund av humusmängden. En liten höjning av vattennivån hindrar sannolikt inte ljuset att tränga ned till undervattensväxten styvnate, som växer på botten av Lampisträsket med sina klarare vatten.

Å andra sidan kan ytan av öppet vatten också trots höjningen vara ganska oförändrad eftersom vattenvegetationen kan ta över på de grunda stränder som tidigare täcktes av mader. Luftskottsväxtlighetens utbredning mot öppet vatten upphör sannolikt. Sjöns ökade vattenvolym ökar fiskarnas livsrum och syretillståndet under vintern förbättras. Likaså förbättras områdets landskapsmässiga värden, rekreativvärden och möjligheterna att åka båt på sjön en aning.

Fuktiga högörtängar: Ett återställande av fuktighetsförhållandena och röjning av träd och buskar främjar utvecklingen av fuktiga högörtängar och mångfalden i de här naturtyperna. Bete ökar också naturtypens representativitet. En höjning av vattennivån kan omvandla en del av högörtängarna till strandmyrar, men samtidigt torde en del av den högre strandzonen förvandlas till högörtängar.

Åkergröda: Vid alla tre sjöar i Natura-området påträffas åkergröda, som dock inte nämns som skyddskriterium för Natura. Artens skyddsstatus är emellertid anmärkningsvärt stark och det ska beaktas när man vidtar åtgärder. Åkergrodan använder strandpölar, svämängar och andra låglänta näringsrika vattenområden som lekplatser. Enhetliga och stadiga vassruggar är inte artens bästa livsmiljöer, utan de behöver också öppnare sänkor och vattendränkta ängsfläckar. Slåtter och tunga maskiner på lekområdet om sommaren kan ta livet av ynglen som lever bland vattenvegetationen och öppna en väg för fiskar in i området. Därför ska man slå växtligheten ovan vatten om vintern. Åkergrodan väljer helst låga stränder och svämängar som lekplatser och den gynnas av vårflo-

dena (Jokinen 2012). När åkergrodan rör sig på land föredrar den växtäckta områden. Därför är exempelvis strandbete och växtäckta skyddszoner i stället för åkerodling till fördel för den. Det är faktiskt sannolikt att åkergrodan snarare drar nytta av skötselåtgärderna eftersom de ökar områdets mosaikartade mångfald, öppenhet och låglänta svämstränder. En mer detaljerad uppskattning av effekterna av en höjning av vattennivån på naturtyperna kan emellertid göras först utifrån åtgärdsplanen.

Jakten på små rovdjur och avlägsnandet av enstaka träd från svämängarna förbättrar åkergrodans och grodans livsmöjligheter vid sjöarna eftersom små rovdjur och kråkor använder grodor som föda. Avlägsnandet av fisk från sjöarna förbättrar också åkergrodans livsmöjligheter genom att jakttrycket från fiskarna under lek- och yngelskedet minskar.

Knottblomster: Det har tidigare vuxit knottblomster i trakten kring Mustfinnträsket, men numera känner man inte till några hotade arter i växtligheten vid någon av sjöarna. Inga skötselåtgärder har anvisats för knottblomster i skötsel- och användningsplanen. Förekomsten av arten och växtplatser som är lämpliga för den måste utredas för att man ska kunna planera och vidta de skötselåtgärder som arten eventuellt kräver.

Sammandrag

Den här skötsel- och användningsplanen har gjorts i syfte att trygga naturvärdena i Mustfinnträskets Natura-område. Skötseln och användningen har planerats främst med beaktande av fåglarnas livsbetingelser och i syfte att förbättra kvaliteten hos de skyddade naturtyperna. De maskinella åtgärder som har föreslagits i skötsel- och användningsplanen infaller inte under fåglarnas häckningsperiod och därför har eventuella störningar eller buller i samband med dem inte någon betydande verkan på arterna i vare sig bilaga I i fågeldirektivet eller i habitatdirektivet. Alla åtgärder som minskar mängden näringsämnen och fasta partiklar som rinner ned i de tre sjöarna i Mustfinnträskets Natura-område förbättrar sannolikt tillståndet på strand- och svämängarna, förhållandena för växterna och livsbetingelserna för de vattenberoende arterna.

Planen kräver inte någon officiell bedömning enligt 65 § i naturvårdslagen eftersom planen inte har påfallande skadliga konsekvenser för de naturvärden som ligger som grund för valet av Mustfinnträsket Natura-område. Tvärtom bidrar de till att bevara och förbättra värdena.

Åkergrödans fortplantningsområde i Gräggböleträsket. Foto: Marjo Perkonaja

Ekonomiskt-sociala konsekvenser

De skötselåtgärder och användningar som föreslås i skötsel- och användningsplanen har vidare konsekvenser, som traditionellt är förknippade med styrningen av användningsformerna. Utöver kostnaderna för genomförandet medför planen i någon mån ekonomisk nytta åt området.

De begränsningar av användningen som föreslås förändrar inte den nuvarande situationen eller användningen. Inga begränsningar som avviker från den nuvarande situationen har föreslagits. Områdets attraktion och rekreationsvärde ökar när man förbättrar och underhåller miljön i området.

Sysselsättning: De skötselåtgärder som föreslås i skötsel- och användningsplanen ökar sysselsättningen en smula. Speciellt ökar en utvecklad naturturism och naturvårdsföretagande (bl.a. vasskärning) i området sysselsättningen och företagandet. Åtgärderna kan också ha en negativ verkan på sysselsättningen,

om man föreslår begränsningar i de traditionella användningarna av området. Positiv och negativ verkan.

Utkomst: Kostnaderna enligt skötsel- och användningsplanen är särskilt riktade mot jordbruket och markägarna. Åtgärderna är emellertid frivilliga. Åtgärderna enligt planen kan delvis försämra invånarnas utkomst, men de olika stödsystemen för lantbruket minskar en orimlig koncentration av kostnaderna. Positiv och negativ verkan.

Hälsa: De åtgärder för skötsel och användning som föreslås i planen påverkar invånarnas hälsa positivt genom att naturvärdena och rekreationsmöjligheterna i området förbättras. Positiv verkan.

Samhällsstruktur: Samhällsstrukturen påverkas inte.

Boendemiljö: De åtgärder för skötsel och användning som föreslås i planen påverkar invånarnas trivsel positivt genom att rekreationsmöjligheterna ökar. Påverkan i positiv riktning.

Landskap: De åtgärder som gäller jordbruket och istandsättning som föreslås i planen påverkar landskapet positivt. Påverkan i positiv riktning.

Rekreativvärden: De åtgärder som föreslås i planen påverkar rekreativvärdena positivt. Påverkan i positiv riktning.

Tabell 11. Samhälleliga konsekvenser av de åtgärder som föreslås i skötsel- och användningsplanen. (++ = stor positiv verkan, + = positiv verkan, 0 = ingen verkan, - = negativ verkan, -- = stor negativ verkan).

Arbete och utkomst	Hälsa	Samhällsstruktur	Samhällsstruktur	Samhällsstruktur
+/-	+	0	+	+

Foto: Marjo Perkonaja

Bedömning och uppdatering av planens verkställande

Den här skötsel- och användningsplanen har utformats så att den kan iakttas under de följande omkring 15 åren. En vidare bedömning av hur planen verkställs ska företas på nytt om fem år och då ska man fokusera på hur målen har uppnåtts: beträffande miljöns tillstånd i området, hur styrningen tillämpas och fung-

erar, hur besökarantalen har utvecklats och slitaget på naturen och strukturen. Planen kan uppdateras då eller vid behov senare. Verkställandet av planen och Natura-området bedöms gemensamt av naturskyddsmyndigheterna och de lokala intressentgrupperna.

Foton: Marjo Perkonaja

Källor

X = använd som källa i skötsel- och användningsplanen

- X Ahtosaari, J. 2012: Koekalastustulokset. (Resultat av provfiske) Yrkesinstitutet Livia, Fiskeri- och miljöinstitutet
- X Airaksinen, O. och Karttunen, K. 2001: Natura 2000-luontotyyppiopas. 2 reviderade upplagan. Finlands miljöcentral. (svensk översättning av Åhman, M. och Stenberg, M.: Natura 2000 handbok över de finska naturtyperna, 1999.)
- X Blomqvist, B., Duncker, M. och Pettersson, K-O. 1994: Fåglar i Pargas
- X Finska Hushållningssällskapet 1978: Pargas naturinventering
- X Finlands miljöcentral 2008: Skötsel av bäckar vid lantbruksområden. Naturenlig dränering
- X Forststyrelsen 2010: Principerna för skydd och nyttjande av Söderskär i Borgå – Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie B 127. Forststyrelsen, naturtjänster
- Huovila, P. 2003: Konsekvenserna av delgeneralplanen för Älön för naturskyddsvärden hos Naturaobjekten. Bedömning enligt 65 § i naturvårdslagen
- X Ikonen, I. och Hagelberg, E. 2008: Etelä-Suomen ruovikkostrategia. Esimerkkeinä Halikonlahti ja Turun kaupungin rannikkoalueet (Vassruggsstrategier i Södra Finland. Kustområdena i Halikkoviken och Åbo stad som exempel). Sydvästra Finlands miljöcentral 2008
- X Jokinen, M. 2012: Viitasammakko *Rana arvalis* Nilsson, 1842. Esiselvitys, SYKE 2012 (Åkergroda *Rana arvalis* Nilsson, 1842. Förutredning, SYKE 2012)
- X Järvi, J. 1995: Paraisten Älön järvien linnustomuutokset 1968 - 91. Tutkielma. (Förändringar i fågelbeståndet vid sjöarna på Älön i Pargas 1968–91. Avhandling). Åbo universitet, biologiska institutionen
- X Kansallinen vieraslajistrategia (referat på svenska: Nationell strategi för främmande arter). Jord- och skogsbruksministeriet, Helsingfors 2012
- X Kotiluoto, R. 1992: Kolmen eutrofisen järven kasvillisuudesta Paraisilla. Pro gradu-tutkielma. (Om växtligheten i tre eutrofa sjöar i Pargas. Pro gradu-avhandling). Biologiska institutionen. Åbo universitet
- X Lammi, E. 2006: Kunnostustöiden vaikutus Pukkilan Kanteleenjärven kasvillisuuteen ja linnustoon. (sammandrag på svenska: Istandsättning av sjön Kanteleenjärvi i Pukkila – inverkan på fågelliv och vegetation) Nylands miljöcentrals rapporter 7/2006
- X Lampinen, M. och Alho, P. 2011: Länsi-Turunmaan Mustfinnträsketin alueen pesimälinnusto, levähtäjät ja viitasammakot 2011. (Häckande och rastande fåglar samt åkergrodor kring Mustfinnträsket i Västra Åboland 2011). Varsinais-Suomen luonto- ja ympäristöpalvelut
- X Lampolahti, J. och Lampolahti, J. 1990: Paraisten luontoinventoinnin 1990 loppuraportti Paraisten kaupungin ympäristönsuojelulautakunnalle (Slutrapport för naturinventeringen 1990 i Pargas till miljöskyddsnämnden i Pargas)
- X Lampolahti, J. 1991: Paraisten kaupungin ympäristönsuojelulautakunnalle, Lausunto Gräggböleträsketin, Lampisträsketin ja Mustfinnträsketin lintuvesiarvosta. (Till miljövärdnämnden i Pargas stad. Ett utlåtande om Gräggböleträskets, Lampisträskets och Mustfinnträskets värde som fågelsjöar.) Åbo den 29 november 1991
- X Leikola, N., Kokko, A., From, S. Niininen I. och Hokka V. 2006: Natura 2000 -alueiden valinta vesienhoidon järjestämisen suojelualueiden rekisteriin. Esitys pinta- ja pohjavedestä suoraan riippuvaisten luontotyyppien ja lajien kannalta tärkeimmistä Natura 2000 -alueista. (Val av Natura 2000-områden till registret för skyddsområden för vattenvärden. En presentation av de viktigaste Natura 2000-områdena med tanke på de naturtyper och arter som är direkt beroende av yt- och grundvatten.) Finlands miljöcentral/Naturenheten. 18.12.2006
- Linkola, K. 1911: Kasvillisuudesta eräässä Lounais-Suomen pikkujärvessä ja sen rannoilla (Om växtligheten i en liten sjö i sydvästra Finland och på dess stränder). Luonnon Ystävä 15: 22–28, 46–56
- Maristo, L. 1941: Die Seetypen Finnlands auf floristischer und vegetationsphysiognomischer Grundlage. Ann. Bot. Soc. Vanamo 15(5): 1-314
- X Mikkola-Roos, M. 1995: Lintuvesien kunnostus ja hoito (Istandsättning och skötsel av fågelsjöar). Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A Nr. 45
- X Miljöförvaltningens datasystem Hertta, Finlands miljöcentral
- X Mustonen, K. 2000: Pargas stad, delgeneralplanen för Älö: naturutredning. Suunnittelukeskus 2000
- X Pettersson, K-O. 1999: Älö naturinventering 1998
- X Pusa, T. 2009: Vesikasvien niittojen vaikuttavuus selvitys (Utredning av effekterna av slåtter av vattenväxter). Etelä-Savon ympäristökeskuksen raportteja 1/2009 (Södra Savolax miljöcentrals rapporter)
- Pääkkönen, E. 1978: Potamogeton-tyyppien järvien kasvillisuudesta sekä veden, rantakerrostumien ja kasvien kivennäisaineloudesta. Pro gradu-tutkielma. (Om växtlighet av typen Potamogeton i sjöar, samt om mineralhushållningen i vatten, randsediment och växter. Pro gradu-avhandling). Åbo universitet
- Raatikainen, K. (red.) 2009: Perinnebiotooppien seurantaohje. (Anvisning för uppföljning av värdbiotoper.) Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie B117
- X Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (red.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. (Hotbedömning av Finlands naturtyper.) Finlands miljöcentral, Helsingfors. Suomen ympäristö 8/2008. Del 1 och 2

- X Rassi, P., Alanen, A., Kanerva T. & Mannerkoski, I. (red.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000 (Hotade arter i Finland 2000) – Miljöministeriet & Finlands miljöcentral, Helsingfors.
- X Rytteri, T. 1997: Säaskenvalkku – knottblomster. I boken: Rytteri T. & Kettunen, T. (red.). Uhanalaiset kasvimme. Finlands miljöcentral och Kirjayhtymä Oy, Helsingfors
- X Saarilinn, A. och Sammalkorpi, I. 2010: Rehevöityneen järven kunnostus ja hoito (Istandsättning och skötsel av en eutrof sjö). Miljöguide 2010, Finlands miljöcentral
- X Sirkiä, P. 2007: Varsinais-Suomen sammakkoeläinselvitys 2007. Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri (Utredning av groddjur i Egentliga Finland 2007. Egentliga Finlands naturskyddsdistrikt)
- X Sulonen, T. 2012: Mustfinnträsketin Natura-alueen sudenkorentoselvitys 2012 (Utredning om trollsländor i Mustfinnträskets Natura-område 2012). Projektet VELHO, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland
- X Suistoranta, K. 1985: Paraisten historia (Pargas historia). Pargas stad
- X Suoranta, A. och Rautanen, H. 1980: Lintuvesi-inventoinnit Varsinais-Suomessa vuosina 1970–77 (Inventeringar av fågelsjöar i Egentliga Finland 1970–77). Turun Lintutieteellinen Yhdistys, Åbo ornitologiska förening
- X Sydvästra Finlands miljöcentral 1998: Mustfinnträsket. Datablanketter och kartor för Natura-området.
- X Uotila, P. 1997: Jouhivita – stynvate. I boken: Rytteri T. & Kettunen, T. (red.). Uhanalaiset kasvimme. Finlands miljöcentral och Kirjayhtymä Oy, Helsingfors

Allmän beskrivning av de områden som ska iståndsättas, syften med skötseln och föreslagna skötselåtgärder figurvis

Numreringen av skötselfigurerna, den allmänna beskrivningen av figurerna, syftet med skötseln och de föreslagna skötselarbetena baserar sig på en inventering av Natura-naturtypen för området (Kalpa 2012). Figurernas position och gränser visas i bilaga 2. Markägarförhållandena har inte beaktats vid planeringen av skötseln.

Vid sidan av en höjning av vattennivån, jakt på små rovdjur och iståndsättning av näringskedjan föreslås i skötsel- och användningsplanen också figurvis slåtter av vass och kaveldun, slåtterkrossning av vassrugg, röjning av träd och buskar samt bete. Övriga skötselåtgärder är att utreda möjligheterna att täppa till dikena och ifall möjligt täppa till dem i syfte att korrigera vattenhushållningen i lövsumpskogarna i de områden där de inte medför skada för jordbruket, bebyggelsen eller väghållningen. Av de föreslagna skötselåtgärderna kräver slåtter/slåtterkrossning av vass och kaveldun undantagslov av ELY-centralen i Egentliga Finland.

Tabell 12. Skala för bedömningen av Natura 2000-naturtypernas representativitet och naturtillstånd i växtlighetsfigurerna (Forststyrelsens 2007).

Representativitet	Beskrivning
10	Utmärkt (objektet motsvarar fullständigt definitionen, och där påträffas arter som är karaktäristiska för typen och andra särdrag)
20	God (objektet motsvarar definitionen, och där påträffas de mest väsentliga arter och särdrag som är karaktäristiska för typen)
30	Betydande (objektet motsvarar någorlunda definitionen och har vissa arter och särdrag som är karaktäristiska för typen)
40	Icke betydande (objektet är inte alls typiskt och där förekommer knappast alls arter och särdrag som är karaktäristiska för typen)

MUSTFINNTRÄSKET

Figur 1

Allmän beskrivning: Figuren är en klibbalsmad som tydligt domineras av klibbal eller till och med enbart består av klibbal. I undervegetationen påträffar man bland annat majbräken och älggräs. I den södra ändan av figuren finns en växtplats med knottblomster (*Malaxis monophyllos*), men det finns inga observationer av det på senaste tid.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lövsumpskogar (9080), representativitet 20

Mål för skötseln: Att bevara/återställa förekomsten av en art som kräver särskilt skydd och områdets mångfald

Föreslagna åtgärder: För att verifiera förekomsten av knottblomster ska ELY-centralen i Egentliga Finland kartlägga artens exakta förekomst och utifrån det utforma de nödvändiga skötselåtgärderna och ett beslut om skydd av arten som kräver särskilt skydd.

Figur 2 (ca 1 ha)

Allmän beskrivning: Figuren består av kavelduns- och vassmad samt av vassrugg som vattenvegetation. Vassruggarna som omger sjön består till största delen av tydlig mad, men vid kanten av öppet vatten också av vassruggsväxter som vattenvegetation. Vid kanten av öppet vatten kan man urskilja en kaveldunszon och närmare stranden en zon av vass.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Övergångsmyrar och strandmyrar (7140), representativitet 10

Mål för skötseln: Större areal öppet vatten och iståndsättning av svämängen för bete

Föreslagna åtgärder: Slåtter av kaveldun och vassruggar i vattenområdet samt slåtter eller slåtterkrossning av vass på svämängen. Slåtteravfallet ska bortskaffas från området. Att ta med figuren i den övriga beteshelheten efter saneringen. På den mjukbottnade och fuktiga svämängen passar lättare boskapsraser bäst, exempelvis

Figur 1. Foto: Marjo Perkonoja

lantrasboskap. Får och hästar betar helst på torrare ängar med hård botten. Betetrycket ska vara tillräckligt, annars förlorar man nyttan med den maskinella slåttern av vassen. Man blir mycket sannolikt tvungen att emellanåt stöda betet med maskinell slåtteri. Möjligheten att använda figuren som betesmark kan bedömas noggrannare först när vattennivån har höjts.

Figur 3 (ca 2,5 ha)

Allmän beskrivning: Vassruggsmad på Träskesholmens västra och sydvästra sida, som kantas av en smal remsa kaveldunsmad mot det öppna vattnet. På gränsen mellan madtyperna på Träskesholmens sydvästra sida finns en livsmiljö för åkergröda, som måste beaktas vid skötseln. Inne i figuren finns också två små lundplättar (figurerna 4 och 5).

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Övergångsmyrar och strandmyrar (7140), representativitet 10

Mål för skötseln: Att öka den öppna och lågvuxna livsmiljön genom slåtteri och bete av växtligheten på svämängen.

Föreslagna åtgärder: Slåtteri eller slåtterkrossning av vass och kaveldun på svämängen. Slåtteravfallet ska bortskaffas från området. Man ska undvika störningar i åkergrödans livsmiljö och i dess närhet till slutet av augusti. Den bästa tidpunkten för slåtteri/slåtterkrossning på figuren är vintern. Efter slåttern kan madområdet tas med i betet som en del i en större beteshelhet. På den mjukbottnade och fuktiga svämängen passar lättare boskapsraser bäst, exempelvis lantrasboskap. Betetrycket ska vara tillräckligt, annars förlorar man nyttan med den maskinella slåttern av vassen. Man blir mycket sannolikt tvungen att emellanåt stöda betet med maskinell slåtteri. Möjligheten att använda figuren som betesmark kan bedömas noggrannare först när vattennivån har höjts.

Figur 4 (ca 0,04 ha)

Allmän beskrivning: En liten lundplätt omgiven av vassrugg. Klippor och murken ved förekommer. Trädslagen är klibbal och glasbjörk. På figuren förekommer buskarna en och måbär. I undervegetationen med sina gläntor växer grenrör och hallon samt lite flenört.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lundar (9050), representativitet 20

Mål för skötseln: Att bevara det nuvarande tillståndet eller bete tillsammans med figurerna 2 och 3.

Föreslagna åtgärder: Kan användas för bete. Inget behov av skötsel ifall figuren inte används för bete.

Figur 5 (ca 0,08 ha)

Allmän beskrivning: En lundplätt invid öppet vatten, där en för Mustfinnträsket sällsynt strandlinje utan vassrugg förekommer på en sträcka av några meter i plättens västra spets. Härifrån öppnar sig de bästa vyerna åt olika håll mot sjöns öppna vatten och mot vassruggarna på den motsatta stranden mm. Trädslagen på plätten är klibbal och glasbjörk, buskar är måbär och en. Grenrör är den förhärskande arten i

undervegetationen, dessutom påträffas bland annat hallon.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lundar (9050), representativitet 20

Mål för skötseln: Att bevara det nuvarande tillståndet eller bete tillsammans med figurerna 2 och 3.

Föreslagna åtgärder: Kan användas för bete. Inget behov av skötsel ifall figuren inte används för bete.

Figur 6 Träskesholmen (ca 5 ha + en del som ligger utanför Natura ca 4 ha)

Allmän beskrivning: Betesområdet består av flera olika växttypsfigurer (se bilaga 3/1). Mitt på Träskesholmen finns en större talldominerad plätt, som främst består av lundartad mo av harsyra-blåbärstyp och till en mindre del av mo av blåbärstyp. Närmare 100 procent av träden är tall, med någon enstaka gran och en. Hallon är den dominerande buskarten, men också måbär och ros förekommer. Undervegetationen består av bland annat gräs, brudbröd, skelört, vitsippa, nejlikrot, skogssallat och skogsbräken samt nordbräken närmast på den lundartade delen vid kanten av figuren. Närmare mitten av figuren är vegetationen

Skötsel­figure­erna 4 och 5 i Must­finn­träsket. Foto: Marjo Perko­noja

kargare och domineras av blåbär och lingon. Utöver dessa finns det en öppnare, ängsartad, gräs- och enbevuxen glänta på figurens sydslutning, där också smultron och bockrot växer. På figurens huvudområde finns det sedan tidigare lite murken ved, men stormarna i slutet av december 2011 ökade mängden särskilt i figurens nordvästra del. Figuren motsvarar inte någon av Natura 2000-naturtyperna.

Den lundartade mofiguren övergår vid kanterna till en smal klibbals-glasbjörkslund, med en aning madkaraktär och tuvor. I undervegetationen växer bland annat svärdsliilja och fackelblomster. Kanten representerar Natura 2000-naturtypen Lundar (9050) och har god representativitet (20). Lundvegetationen fortsätter mot den östra Natura-gränsen och blir glasbjörksdominerad. Undervegetationen domineras av rörväxter. Representativiteten hos den här figuren är betydande (30) På en kulle mitt bland lundfigurerna förekommer det torr slutningslund, där det växer en enstaka eklana bland tallarna. I buskskiktet förekommer måbär, vinbär, en och ros. I undervegetationen växer bland annat blåsippan. Figurens norra del är mycket klippig och övergår i en lundartad mo. Slutningslundan har god representativitet (20) och den hör till Natura 2000-naturtypen lundar.

På de våtare delarna påträffas små ytor av klibbals- och glasbjörksmad, vars undervegetation bland annat består av kärrbräken. Maderna representerar Natura 2000-naturtypen Lövsumpskogar (9080). Glasbjörksmeden har betydande representativitet (30) och klibbalsmeden utmärkt (10). På den sydvästra sidan av glasbjörksmeden finns en liten starrmadsfläck, där det också växer låga videsnår. Starrmaden hör till Natura-naturtypen övergångs- och strandmyrar (7140) och har god representativitet (20).

Mål för skötseln: Istandsättning av området till hagartad betesmark och öppen betesäng

Föreslagna åtgärder: Ifall man får boskap på området bör träden gallras så att det blir hagartat med hänsyn till fridlysningsbestämmelserna i naturskyddsområdet. Gallringen ska göras gradvis under flera år. Röjningsavfallet ska föras bort så att det inte kommer åt att göda marken och täcka över annan växtlighet. Som betesdjur passar bland annat får. På den fuktiga starrmadsfiguren passar det bäst med getter, som också äter starrväxter. Getterna äter gärna också blad och bark från träden, och därför är de effektivare än får när det gäller att sköta förbuskade områden. Buskaget ska röjas från maden om boskapen inte får bukt med det.

Om man för hela området ansöker om ett avtal om jordbrukets specialstöd för främjande av naturens och landskapets mångfald kan man i betesområdet inkludera den bredvidliggande åkern och ängen som ligger utanför Natura-gränsen. Åkern ska emellertid betas på sitt eget skifte – man måste skilja åt åkern från ängen/hagen med ett stängsel.

Figur 7 (0,5 ha)

Allmän beskrivning: Fårbetad, ganska ljus och gles, åtminstone delvis lund av harsyratyp (OMaT), ställvis ändå ganska gräsbevuxen och något karg strandlund. Kring lundkullen på figuren är växtligheten frodigare. Trädslagen är asp, glasbjörk, tall och klibbal. I buskskiktet finns bland annat rönn, måbär, hägg och hasselbuske. Murken ved saknas i stort sett.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lundar (9050), representativitet 30

Mål för skötseln: Bevaras i sitt nuvarande tillstånd

Föreslagna åtgärder: Att fortsätta den nuvarande skötseln

Figur 8 (0,8 ha + en del som ligger utanför Natura ca 3,2 ha)

Allmän beskrivning: Betesområde som består av figurer med olika växtlighet. Figuren är huvudsakligen klibbalslund med inslag av mad. Till undervegetationen hör bland annat nordbräken, majbräken, nässla och harsyra. I buskskiktet finner man vinbär. Lunden representerar Natura 2000-naturtypen Lundar (9050) och har god representativitet (20). I det sydvästra hörnet domineras lunden av glasbjörk och har betydande representativitet (30). Den här delen har också delvis madkaraktär (här och där madväxter, men inte tydliga vattenytor ens under höstregnen). Utöver de rörväxter som dominerar växtligheten växer här också bland annat strandlysing eller videört, fackelblomster och kråklöver. Till figuren hör också en liten figur av klibbalsmad, där det också växer glasbjörk och bland annat kärrbräken och svärdsliilja. Träden och undervegetationen är koncentrerad till tuvor, i de vattenfyllda mellan- och flarkytorna finns knappt med växtlighet. Klibbalsmeden representerar Natura 2000-naturtypen Lövsumpskogar (9080) och har utmärkt representativitet (10).

Mål för skötseln: Bevaras i sitt nuvarande tillstånd

Föreslagna åtgärder: Att fortsätta den nuvarande skötseln. I lövsumpskogen ska man låta bli att avverka träd.

GRÄGGBÖLETRÄSKET

Figur 1 (0,2 ha)

Allmän beskrivning: Åker, där det växer gräs och som uppenbarligen alldeles nyligen betats av hästar (vid Naturas västgräns), och färskt höslätterområde (vid Naturas västnordvästgräns). Området har uppenbarligen tidigare varit ur bruk någon tid.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Figuren motsvarar inte någon av Natura 2000-naturtyperna

Mål för skötseln: Bete

Föreslagna åtgärder: Att fortsätta betet

Figur 2 (1,4 ha) och 2b (1,1 ha)

Allmän beskrivning: Figuren är en omfattande vassmad i sjöns grunda västra ända. Den dominerande arten är vass och under den växer åtminstone på glesare platser bland annat kräklöver. Vid vattenbrynet växer åtminstone en smal remsa kaveldun. Dessutom växer det kaveldun längs sjöns västra till nordöstra strand, som blandväxtlighet tillsammans med vass. På vassmaden har det vuxit upp träd och buskar norr om dikesfiguren 3 och kring den plats där dikesfigurerna 3 och 4 möts. Den öppna maden håller på att förskogas på det här stället (Figur 2b)

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Övergångsmyrar och strandmyrar (7140), representativitet 20

Mål för skötseln: Öppen svämäng

Föreslagna åtgärder: Slåtter/slåtterkrossning av vass och kaveldun. Slåttern/slåtterkrossningen kräver undantagslov av ELY-centralen i Egentliga Finland. Röjning av träd och buskar från figur 5b. Både slåtter- och röjningsavfallet ska placeras utanför Natura-området.

Figur 3 (0,8 ha)

Allmän beskrivning: Figuren består av en strandäng, en stenig kulle och ett åkerskifte som gränsar till Natura. På åkerskiftet och den lundartade kullen finns fårbeten. Strandängen som gränsar till vägen omges också av ett fårstängsel. Bete har emellertid inte förekommit på en tid eftersom det förutom tuvtåtel finns vissa högrörter, bland dem en och annan kärrsilja. Får gick också på bete hösten 2011 på andra sidan vägen, men den här figuren betades inte. På sjösidan kantas figuren av en buskig öppen mad.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Figuren motsvarar inte helt någon av Natura 2000-naturtyperna.

Mål för skötseln: Öppen betesäng

Föreslagna åtgärder: Bete och röjning av enstaka träd och buskar på den öppna maden. Röjningsavfallet ska placeras utanför Natura-området. Strandängen ska betas som ett eget betesskifte. På ängs/åkerområdet utanför Natura-gränsen där det växer tuvtåtel tar planen upp markägarens förslag att skapa en våtmark. När man tittar på kartan ser området ut att passa som våtmarksobjekt. Lämpligheten måste emellertid granskas på platsen. Dessutom måste man göra en noggrannare projektspecifik plan, som bland annat beaktar möjligheterna att genomföra projektet, kostnaderna och effekterna på Mustfinnträskets Natura-område. Ifall våtmarken orsakar verkningar på någon annan markägares område måste man skaffa de övriga markägarnas samtycke till projektet. Våtmarken får inte störa dräneringen av åkrarna i närheten eller orsaka annan skada i närområdet.

Den tall- och björkbevuxna kullen ingår i ett större fårbete. I undervegetationen påträffar man bland annat gröe. Foto: Marjo Perkonjoja

Området som har föreslagits bli våtmark. Foto: Marjo Perkonjoja

Figur 4

Allmän beskrivning: Figuren består av starrmad här och där kring sjön, på vilken det förekommer jämn och låg flaskstarrvegetation samt kråklöver. Kråklöver är den dominerade arten. Andra arter i området är brunven, madrör, ängsull, strandlysing, gråstarr, kärrsilja och spärrvitmossa. Några låga videbuskar växer glest på hela området. På figuren i sjöns västra ända, där den öppna maden övergår i glasbjörksmad, förekommer redan några enstaka träd.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Övergångsmyrar och strandmyrar (7140), representativitet 20

Mål för skötseln: Öppen mad, där det inte växer vare sig träd eller buskar

Föreslagna åtgärder: Røjning av buskar och träd. Røjningsavfallet ska placeras utanför Natura-området.

Figur 5 (0,3 ha).

Allmän beskrivning: Figuren är en eutrofierad gammal äng, som torde ha betats förr i tiden. Figuren gränsar till Mustfinnträskets Natura-område. I den sydöstra kanten av ängen växer det ståtliga gamla granar. Växtligheten i fältskiktet består av hundloka och smörblomma.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Figuren motsvarar inte någon av Natura 2000-naturtyperna

Mål för skötseln: Frisk gräsäng

Föreslagna åtgärder: Bete och/eller slåtter.

LAMPISTRÄSKET

Figur 1

Allmän beskrivning: Lampisträskets utloppsdike (3–5 m), på vars kanter det växer buskage och kavel-dun (på kråklövermadsområdet).

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Figuren motsvarar inte någon av Natura 2000-naturtyperna.

Mål för skötseln: Bevaras i sitt nuvarande tillstånd

Föreslagna åtgärder: Røjning av buskaget. Røjningsavfallet ska placeras utanför Natura-området.

Figur 2 (0,1 ha)

Allmän beskrivning: Gles och buskig klubbalslund, där det också växer glasbjörk. I undervegetationen förekommer bland annat rörväxter och älggräs. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lundar (9050), representativitet 30

Mål för skötseln: Att skötas som hagmark

Föreslagna åtgärder: Røjning av träd så att figuren blir hagartad, bete. Skötsel tillsammans med figurerna 3–8. Røjningsavfallet ska placeras utanför Natura-området.

Figur 3 (0,3 ha)

Allmän beskrivning: Kråklövermad, som kantas av kavel-dun mot det öppna vattnet. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Övergångsmyrar och strandmyrar (7140), representativitet 20

Mål för skötseln: Öppet strandbete

Föreslagna åtgärder: Bete. Skötsel tillsammans med figurerna 2 och 4–8.

Figur 4 (0,2 ha)

Allmän beskrivning: Något fuktig älggräsdominerad strandäng, där det också växer bland annat strandlysing och kärrsilja. På figuren växer också några enstaka klubbalar. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Fuktiga högörtängar (6430), representativitet 30

Mål för skötseln: Öppet strandbete

Föreslagna åtgärder: Bete. Skötsel tillsammans med figurerna 2–3 och 5–8.

Figur 5 (0,2 ha)

Allmän beskrivning: Klubbalslund (bredd 30 m), med undervegetation av älggräsdominerade högorter. Utöver älggräs påträffas åtminstone rörväxter, nässla, kärrsilja, skelört samt hägg och vinbär som buskar. Det finns knappt om murken ved. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lundar (9050), representativitet 30

Mål för skötseln: Att skötas som hagmark

Föreslagna åtgärder: Røjning av träd så att figuren blir hagartad, bete. Skötsel tillsammans med figurerna 2–4 och 6–8.

Figur 6 (0,1 ha)

Allmän beskrivning: Kråklövermad på 20 m bredd, intill vattenbrynet en smal kavel-dunsremsa. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Figur 8. Foto: Marjo Perkonoja

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Övergångsmyrar och strandmyrar (7140), representativitet 20

Mål för skötseln: Öppet strandbete

Föreslagna åtgärder: Bete. Skötsel tillsammans med figurerna 2–5 och 7–8.

Figur 7 (0,1 ha)

Allmän beskrivning: Övre delen älggräsdominerad ganska fuktig högörtäng, övriga arter bland annat strandlysing och kärnsilja. På den lägre bevuxna nedre delen påträffas brunven, trådtåg och gåsört. Dessutom växer det någon enstaka klibbal på figuren. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Fuktiga högörtängar (6430), representativitet 30

Mål för skötseln: Öppen strandäng

Föreslagna åtgärder: Bete. Skötsel tillsammans med figurerna 2–6 och 8.

Figur 8 (0,05 ha)

Allmän beskrivning: Klibbalsmad, till vars arter bland annat topplösa, vinbär, besksöta och fräkenväxter. Figuren var omskött ännu i mitten av 2000-talet.

Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Lövsumpskogar (9080), representativitet 30

Mål för skötseln: Området kan skötas genom bete

Föreslagna åtgärder: Bete.

Skötsel tillsammans med figurerna 2–7. Trädbestånd får dock inte avlägsnas från figuren. På figurerna ska man inte röja mer än vad som behövs för att boskapen ska kunna röra sig. Också då ska klibbalarna, eventuella gamla överståndare, ihåliga träd och murkna träd sparas.

Figur 9 (1,8 ha)

Allmän beskrivning: Figurerna är åkerskiften som betas av hästar. Åkerskiftena är belägna i omedelbar närhet av Mustfinnträskets Natura-område, på östra stranden av Lampisträsket.

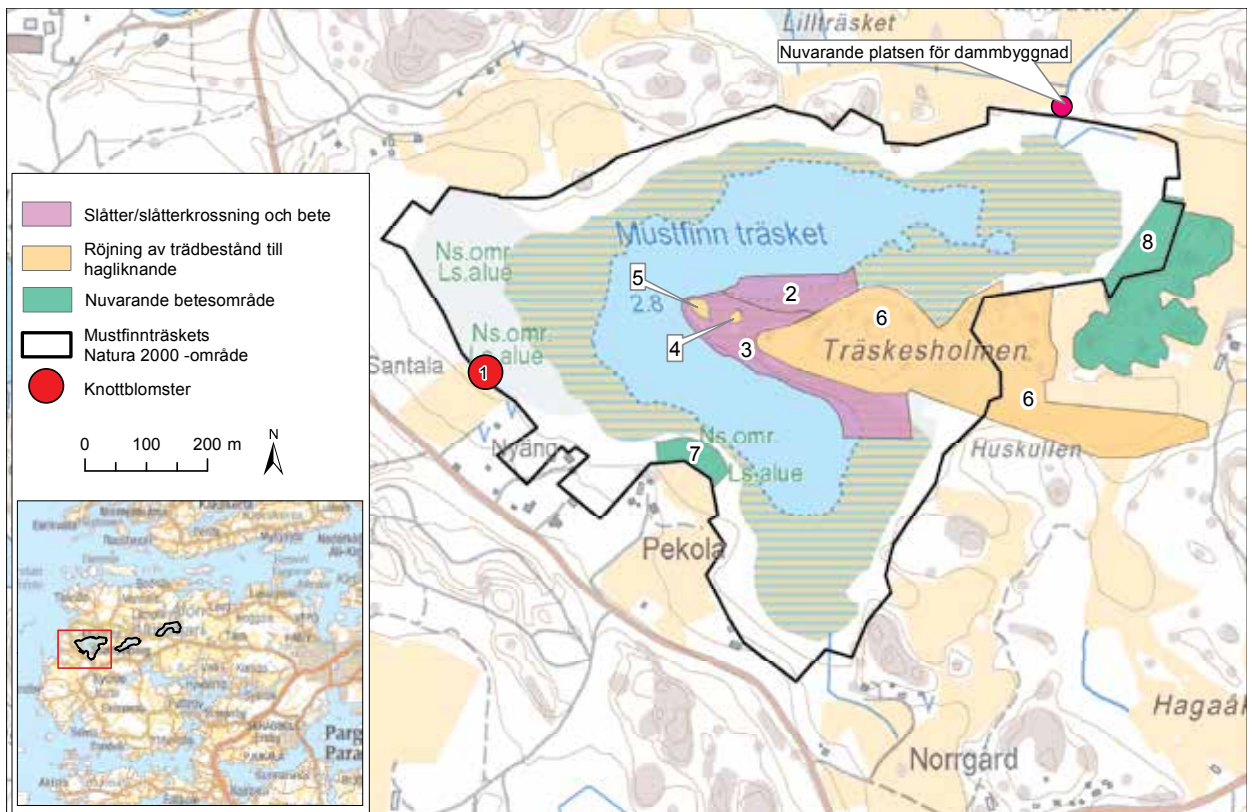
Den nuvarande Natura 2000-naturtypen: Figuren motsvarar inte någon av Natura 2000-naturtyperna

Mål för skötseln: Att förbättra levnadsmöjligheterna för fåglarna i de öppna miljöerna och Natura-områdets landskapsmässiga värden.

Föreslagna åtgärder: Fortsättning av den nuvarande skötseln, bete.

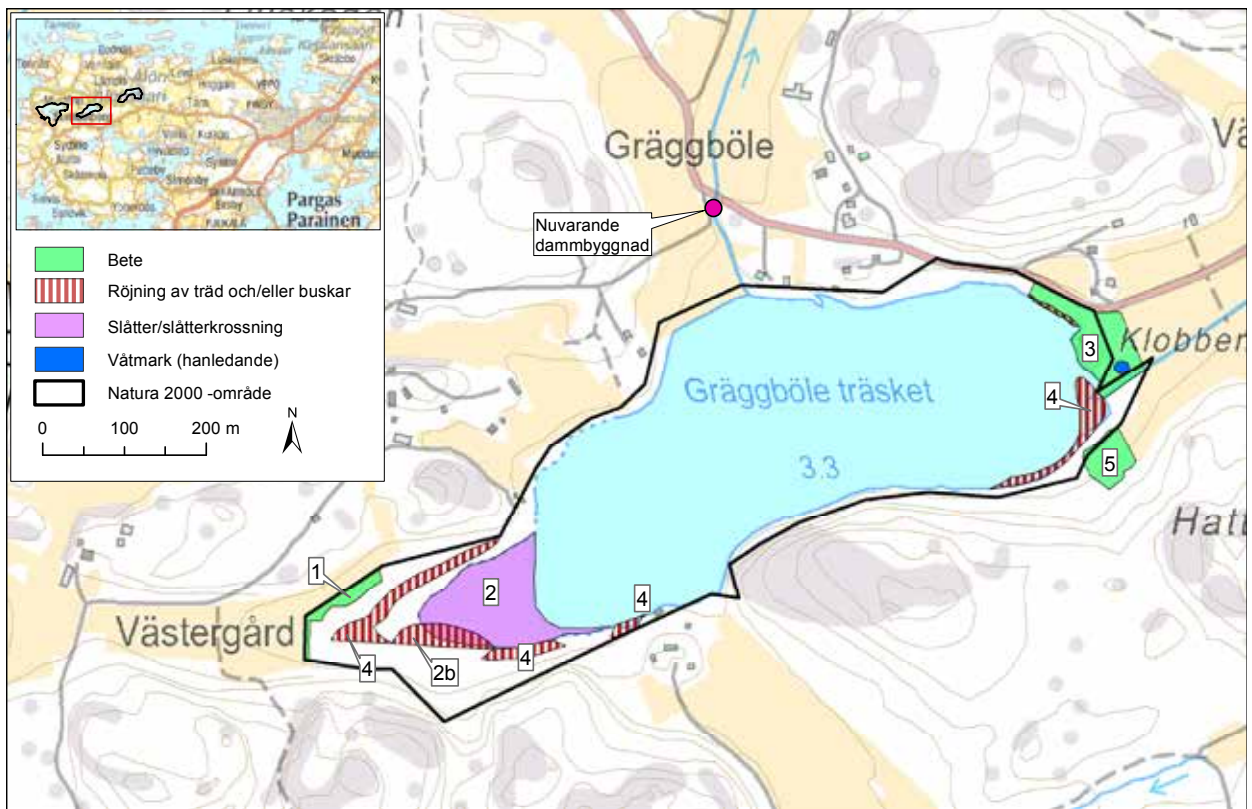
Position och gränser för skötselfigurerna vid Mustfinnträsket

Figurer med numreringen. Titta på bilaga 1.

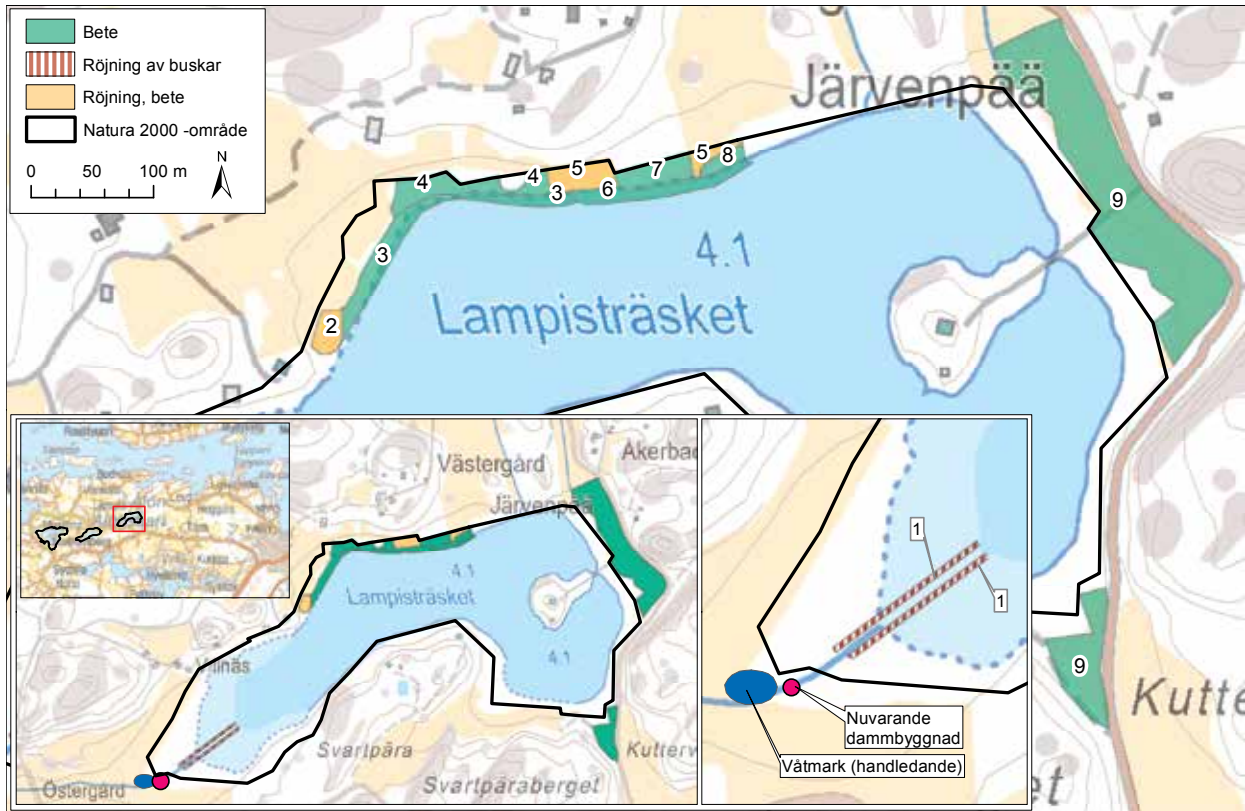
Position och gränser för skötselfigurerna vid Gräggböleträsket

Figurer med numreringen. Titta på bilaga 1.

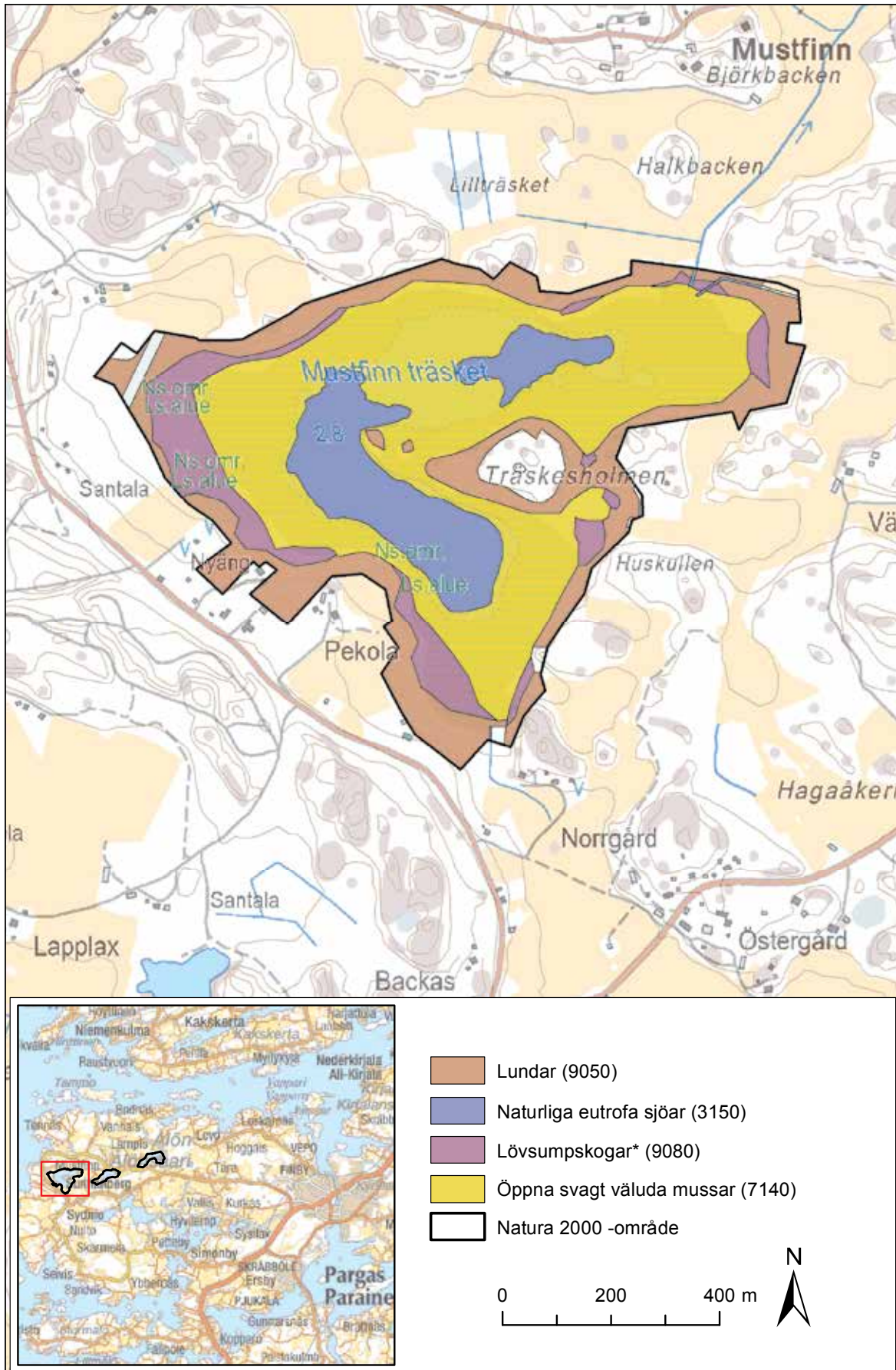
Position och gränser för skötselfigurerna vid Lampisträsket

Figurer med numreringen. Titta på bilaga 1.

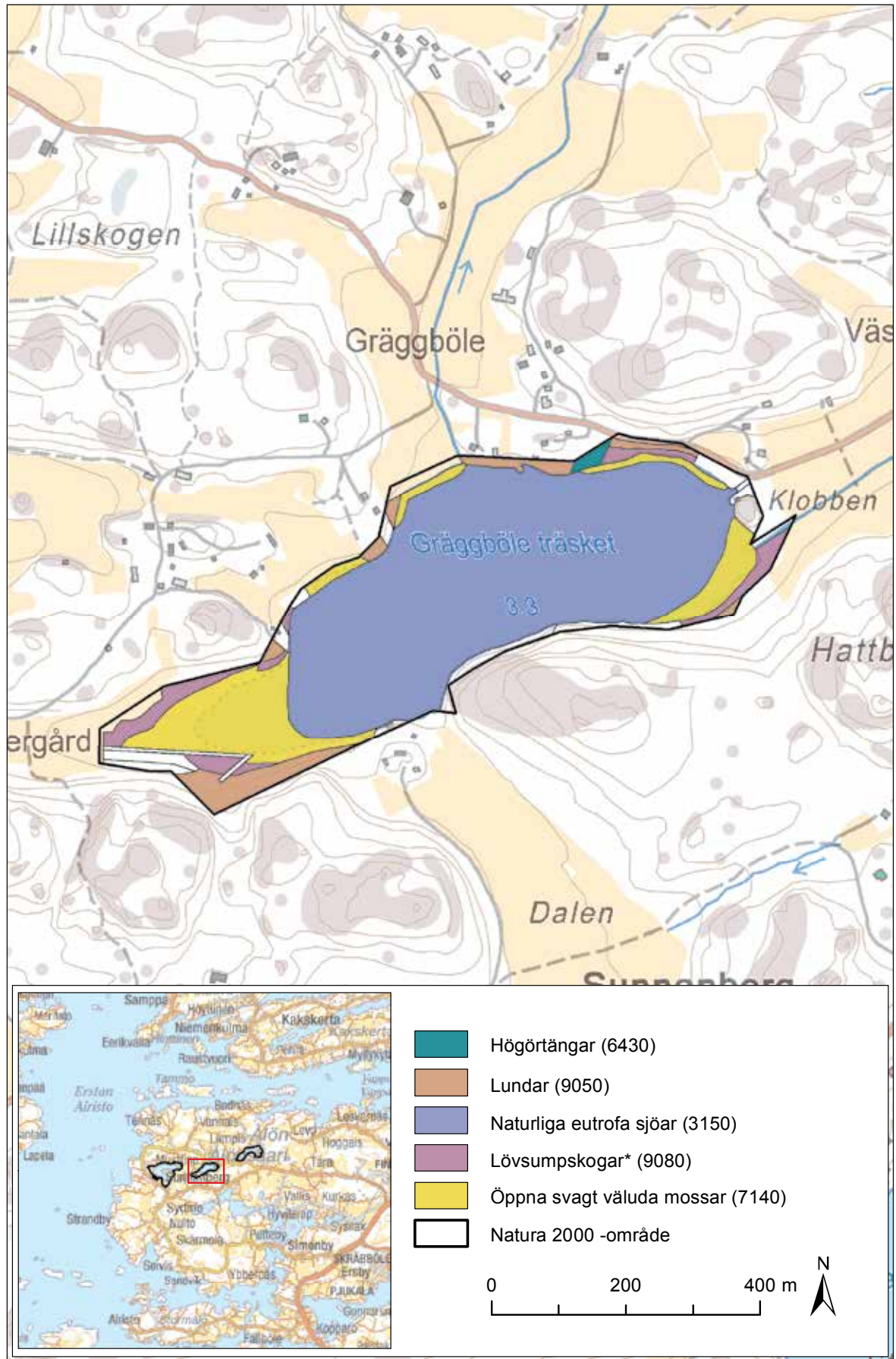
Position för Natura-naturtyperna vid Mustfinnträsket

* I tabellen betyder prioriterad naturtyp.

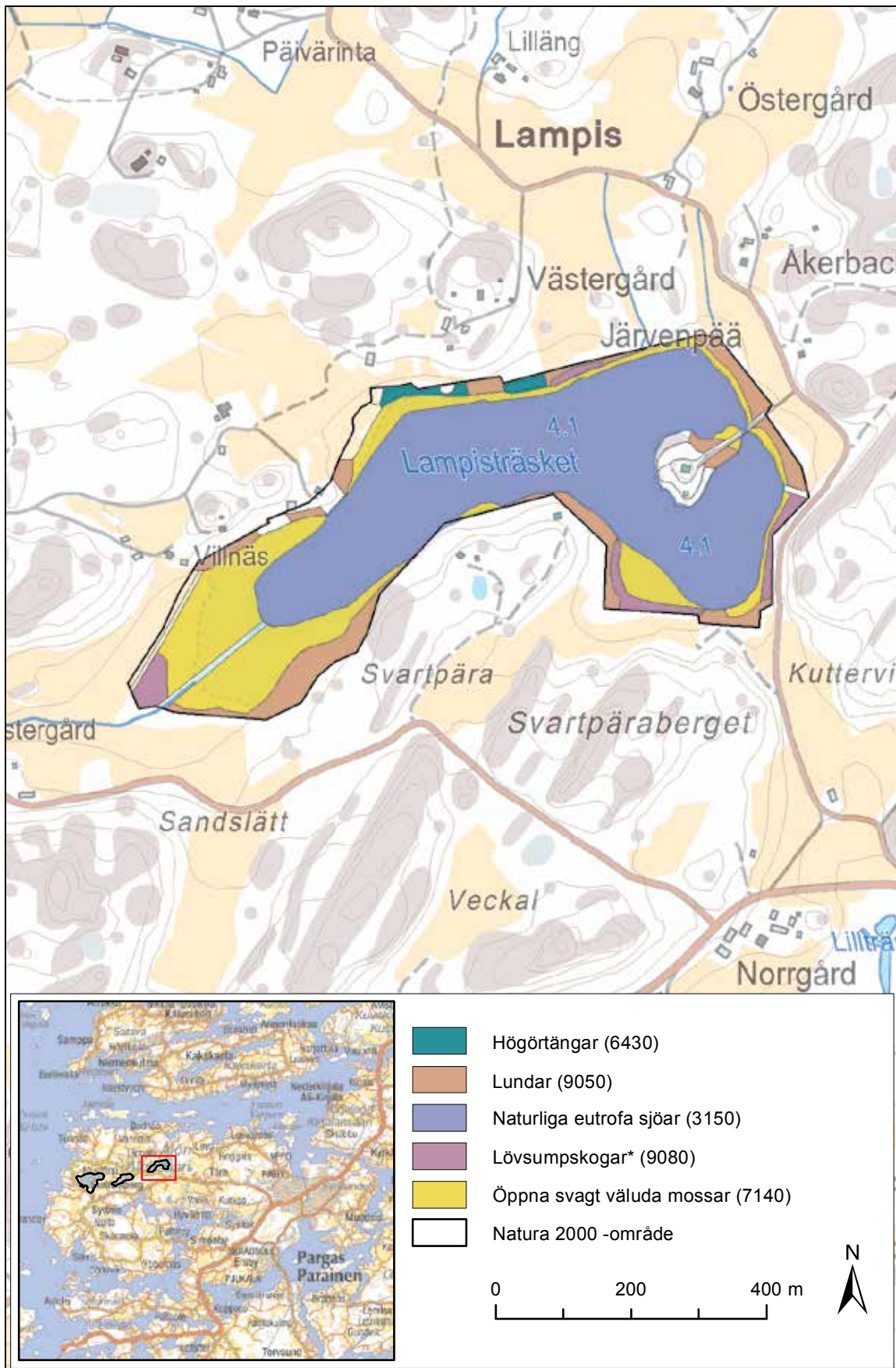
Position för Natura-naturtyperna vid Gräggböleträsket

* I tabellen betyder prioriterad naturtyp.

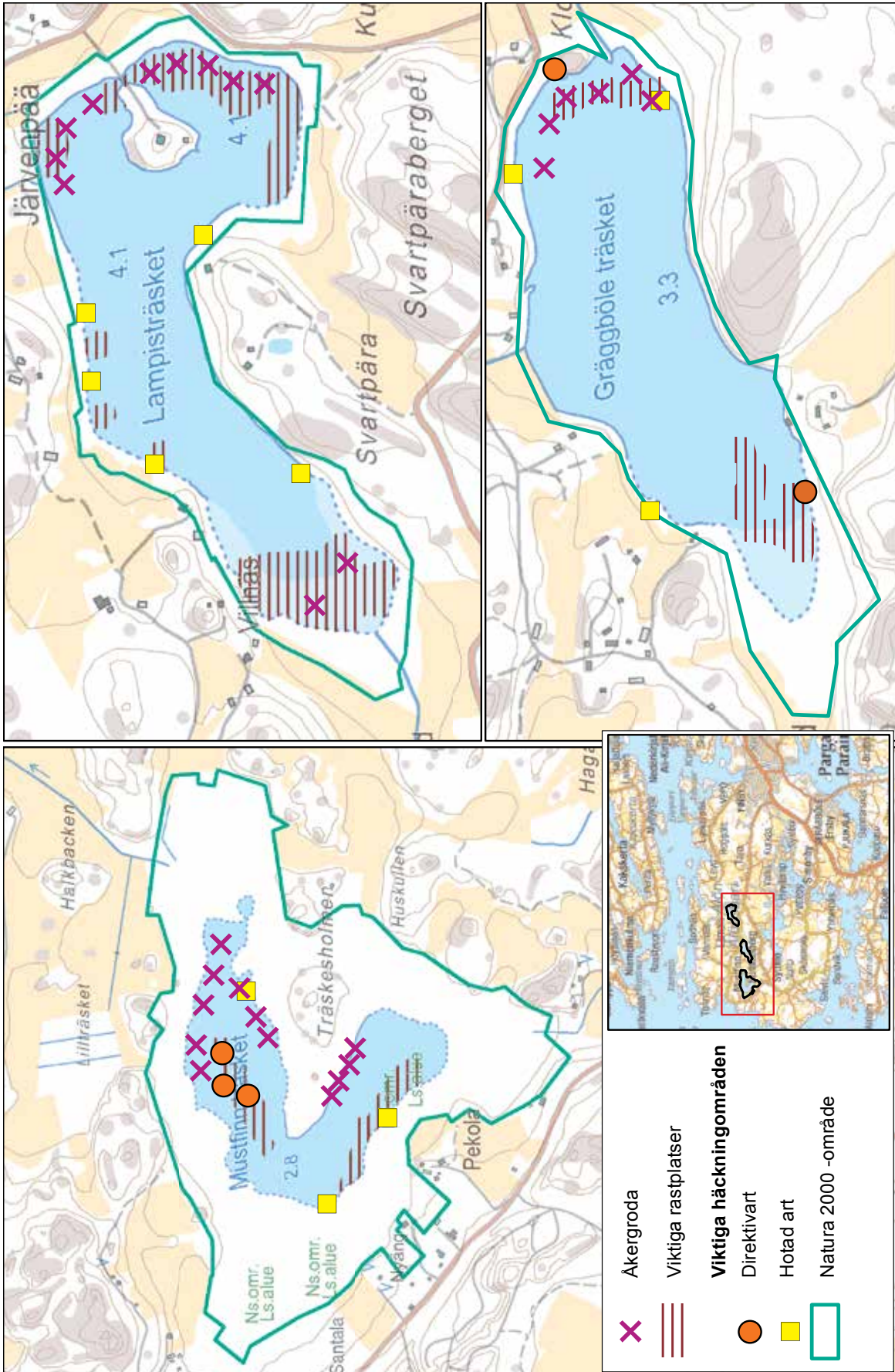

Position för Natura-naturtyperna vid Lampisträsket

* I tabellen betyder prioriterad naturtyp.

Fåglarnas viktigaste häcknings- och rastplatser samt observationsplatser för åkergroda vid sjöarna 2011

Sammandrag av utlåtandena om förslaget till skötsel- och användningsplan för Mustfinnträsket (21.6.2013)

Det fanns en möjlighet att ge respons på förslaget till skötsel- och användningsplan fram till den 21 juni 2013. Utlåtandetiden inleddes den 6 maj 2013. Utlåtande begärdes separat av följande aktörs- eller intressentgrupper:

Pargas stad
Forststyrelsen
Egentliga Finlands förbund
Skogscentralen Sydvästra Finland
Museiverket
Pargas naturskyddsförening
Pargas jaktvårdsförening
Ålön metsästajät- Ålö jägare r.y.
Vepo jaktlag
Åbolands fiskarförbund
MTK Pargas-Nagu
Åbo Ornitologiska Förening r.f.
Egentliga Finlands naturskyddsdistrikt
Markägarna i området

Utlåtandet hade begärts separat av planeringsgruppen (se sammansättningen i kapitel Beskrivning av planeringsprojektet), men om SAP fick också andra ge respons. Mötena för allmänheten om SAP och responsen på den annonserades i Turun Sanomat och Åbo Underrättelser. Planen skickades inte skriftligt utan den kunde läsas på ELY-centralens (Egentliga Finland) webbsidor för projektet VELHO. Dessutom presenterades planen under ett öppet möte på Pargas stadshus den 21 maj 2013.

Innehållet i utlåtandena har antecknats i tabellen nedan, där också ELY-centralens kommentar och hur utlåtandet påverkar plantexten har antecknats. Utlåtanden kom in från följande instanser: Pargas stad och Forststyrelsen. Nedan finns en grov förteckning över den väsentligaste responsen med svar från ELY-centralen i Egentliga Finland och ändringar som gjorts på basis av responsen. Dessutom gjordes tillägg och korrigeringar av bakgrundsuppgifterna på basis av responsen. Respons om samma sak från flera instanser har bara antecknats en gång. SAP = Skötsel- och användningsplan.

Innehållet i utlåtandena har antecknats i tabellen nedan, där också ELY-centralens kommentar och hur utlåtandet påverkar plantexten har antecknats.

Respons på SAP	Kommentar av ELY-centralen och föranledd åtgärd i sap
Variationen i vattennivån ska följas upp. Grunddammen i Mustfinnträsket bör byggas om och i de två andra sjöarna konditions- och funktionsgranskas.	I Mustfinnträsket, Gräggböleträsket och Lampträsket inleddes en uppföljning av vattennivån sommaren 2013. En mening om uppföljningen och om granskningen av dammarnas skick och funktion läggs till i planen. Utloppsdikeyna bör rensas på nytt för att förebygga översvämningsskador.
Slåtter av vattenvegetationen bör utföras kostnadseffektivt under rätt tid och massorna ska avlägsnas från sjön.	En mening om att åtgärderna ska utföras kostnadseffektivt läggs till i kapitlet Kostnader och resurser.
Röjning av strandområdena och bete är viktiga i bekämpningen av igenväxning.	Betets betydelse har betonats i planen, även om betesområdena är relativt små. Ingen ändring i planen.
Naturvårdsobjekten ska prioriteras och de objekt där det är allra viktigast att inleda skötseln för att trygga målen för planen ska pekas ut. Man ska inleda så snabbt som möjligt med de förmånligaste åtgärderna. Omfattande åtgärder försvårar finansieringen och de får inte hindra förmånligare åtgärder, som delvis kan vidtas på lokala initiativ.	Prioriteringen när det gäller bevarandet av naturvärdena i Mustfinnträskets Naturaområde och skötselåtgärderna börjar med att man minskar belastningen i tillrinningsområdet orsakad av människor och återställer det naturliga hydrologiska tillståndet. Den mest framträdande skötselåtgärden, en höjning av vattennivån, kräver tillstånd och att ägarna till vattenområdena organiserar sig. I fråga om de egentliga objektsrestaureringarna ska åtgärder som gäller naturtyperna eller vattenkvaliteten vidtas först när man har kunnat minska den yttre belastningen enligt målen i vattenvårdsplanerna. Övriga naturvårdande åtgärder, såsom viltvård, avlägsnande av främmande arter och skötsel av strandområdena (bl.a. bete) sätts igång enligt den lokala aktiviteten och hur man får finansiering. Slåtter av vattenvegetationen lönar sig åtminstone i Gräggböleträsket. Alla skötselåtgärder kräver en noggrannare åtgärdsplan innan arbetet inleds. Prioritering av vattenvården läggs till i texten.
Rekreatjonsbruket behandlas på ett något lättvindigt sätt i planen. Det bör framföras med mer pondus i SAP.	Utnyttjandet av Mustfinnträskets Natura-område för rekreation består enligt lokalinvånarna främst av jakt och fritidssysselsättning. Området är privatägt. Ingen ändring i planen.
Till åtgärderna i planen bör tilläggas uppgifter om ansvarsinstanserna.	Finska staten är skyldig att bevara och vårda naturvärdena i Natura 2000-områdena. För skötseln i praktiken av naturskyddsområdena i Natura 2000-områdena ansvarar Forststyrelsen i samråd med markägarna. Ingen ändring i planen.

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 116/2013				
Ansvarsområde Miljö och naturresurser				
Författare Marjo Perkonoja, Pasi Salmi		Publiceringsdatum November 2013		
		Utgivare / Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland		
		Projektets finansiär/uppdragsgivare		
Publikationens titel Mustfinträsketin Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma Mustfinträsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket (Skötsel- och användningsplan för Mustfinträskets Natura 2000 -område Mustfinträsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket)				
Sammandrag <p>Mustfinträskets Natura-område (FI0200108) ligger i västra delen av Ålön i Pargas stad i Egentliga Finland och består av tre små sjöar, eller träsk: Mustfinträsket, Gräggböleträsket och Lampisträsket. Området hör till Europeiska gemenskapens skyddsnätverk Natura 2000 både som ett särskilt skyddsområde för fåglar, eller SPA (Special Protection Area), och som ett SCI-område (Sites of Community Importance, område av gemenskapsintresse) enligt habitatdirektivet. Av den totala arealen på 113 hektar i Mustfinträskets Natura-område är omkring 77 hektar vatten. Sjöarnas tillrinningsområde är litet, ca 400 hektar.</p> <p>Områdets naturvärden är förknippade med den fågelfauna som häckar och vilar vid sjöarna samt de naturtyper och övriga värdefulla arter som förekommer där. Den största utmaningen när det gäller att bevara naturvärdena är den belastning som kommer från tillrinningsområdet, sjöarnas eutrofiering och igenväxning. Förr var sjöarna naturligt näringsrika natesjöar med klart vatten. Den sjunkande vattennivån under 1930–70-talen skyndade tillsammans med belastningen från tillrinningsområdet på försämringen av sjöarnas tillstånd. Numera förekommer det syrebrist i sjöarna under vintern.</p> <p>Som en del av det projekt för regional och lokal vatten- och naturvård i vattenområdena i sydvästra Finland (VELHO), som leds av ansvarsområdet miljö och naturresurser vid närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland (ELY-centralen) och stöds av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, lades en skötsel- och användningsplan upp med syfte att styra skötseln och användningen av området så att naturvärdena tryggas. Planen gjordes under ledning av ELY-centralen i Egentliga Finland. För planeringen tillsattes en planeringsgrupp bestående av representanter för olika myndighetsinstanser och användargrupper samt av markägare. Planeringsgruppen hade som mål att identifiera eventuella problem och konflikter relaterade till områdets skydd och användning, lösa dessa och medla mellan parterna.</p> <p>Skötsel- och användningsplanens giltighet är 15 år. Syftet med planen är att styra skötseln och användningen av området så att områdets naturvärden tryggas.</p>				
Nyckelord (enligt Allärs) Skötsel- och användningsplan, Natura 2000, Pargas, Mustfinträsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket, lundar, vattenkvalitet, eutrofiering, vattenvård, naturvård				
ISBN (tryckt) 978-952-257-915-7	ISBN (PDF) 978-952-257-916-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (tryckt) 2242-2846	ISSN (webbpublikation) 2242-2854
www www.ely-centralen.fi/publikationer www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-916-4		Språk Finska
Sidantal 90				
Beställningar Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland, PB 523, 20101Åbo, tel. 0295 022 500 (växel)				
Förläggningsort och datum Åbo 2013		Tryckeri Kopijyvä Oy		

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 116/2013				
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat				
Tekijät Marjo Perkonoja, Pasi Salmi		Julkaisu-aika Marraskuu 2013		
		Kustantaja /Julkaisija Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja		
Julkaisun nimi Mustfinnräsketin Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma Mustfinnräsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket (Skötsel- och användningsplan för Mustfinnräskets Natura 2000 -område Mustfinnräsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket)				
Tiivistelmä Mustfinnräsketin Natura-alue (FI0200108) sijaitsee Varsinais-Suomessa, Paraisten kaupungissa, Älönsaaren länsiosassa, ja se koostuu kolmesta pienestä järvestä: Mustfinnräsket, Gräggböleträsket ja Lampisträsket. Alue kuuluu Euroopan yhteisön Natura 2000 -suojeluverkostoon sekä linnuston erityissuojelualueena eli SPA-alueena (Special Protection Area) että luontodirektiivin mukaisena SCI-alueena (Sites of Community Importance). Natura-alueen pinta-ala on 113 hehtaaria, josta vesipinta-alaa on noin 77 hehtaaria. Järvien valuma-alue on pieni, noin 400 hehtaaria. Alueen luontoarvot liittyvät järvillä pesivään ja levähtävään linnustoon, alueella esiintyviin luontotyyppeihin ja muuhun arvolaajistoon. Luontoarvojen säilymisen merkittävämpänä haasteena on valuma-alueelta tuleva kuormitus, järvien rehevöityminen ja umpeenkasvu. Aiemmin järvet olivat kirkasvetisiä luontaisesti runsasravinteisia vitajärviä. Järvien vedenpinnan laskeminen 1930–70-luvuilla kiihdytti järvien tilan huononemista yhdessä valuma-alueelta tulevan kuormituksen kanssa. Nykyisin järvillä esiintyy veden talviaikaista hapettomuutta. Osana Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) vastuualueen johtamaa ja Euroopan maatalouden kehittämisen maatalousrahaston tukemaa vesien ja luonnonhoidon alueellinen ja paikallinen toteuttaminen Lounais-Suomen vesistö-alueilla -hanketta (VELHO) alueelle laadittiin hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka tavoitteena on ohjata alueen hoitoa ja käyttöä luontoarvojen turvaamiseksi. Suunnitelma tehtiin Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ohjauksessa. Suunnittelua varten perustettiin suunnitteluryhmä, joka koottiin eri viranomaistahojen ja käyttäjäryhmien edustajista sekä maanomistajista. Suunnitteluryhmän tavoitteena oli tunnistaa alueen suojeluun ja käyttöön liittyvät mahdolliset ongelmat ja ristiriidat, ratkaista ja sovittaa niitä. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman aikajänne on 15 vuotta. Suunnitelman tavoitteena on ohjata alueen hoitoa ja käyttöä niin, että alueen luontoarvot turvataan.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Hoito- ja käyttösuunnitelma, Natura 2000, Parainen, Mustfinnräsket, Gräggböleträsket, Lampisträsket, lehdot, vedenlaatu, rehevöityminen, vesienhoito, luonnonhoito				
ISBN (Painettu) 978-952-257-915-7	ISBN (PDF) 978-952-257-916-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkkojulkaisu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-916-4	Kieli Suomi	Sivumäärä 90
Julkaisun tilaukset Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, PL 523, 20101 Turku, puh. 0295 022 500 (vaihe).				
Kustannuspaikka ja -aika Turku		Painotalo Kopijyvä Oy		

RAPPORTER 116 | 2013
SKÖTSEL- OCH ANVÄNDNINGSPÅN FÖR
MUSTFINNTRÄSKETS NATURA 2000-OMRÅDE
MUSTFINNTRÄSKET, GRÄGGBÖLETRÄSKET, LAMPISTRÄSKET

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland

ISBN 978-952-257-915-7 (tryckt)

ISBN 978-952-257-916-4 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (tryckt)

ISSN 2242-2854 (webbpublikation)

URN:ISBN:978-952-257-916-4

www.ely-centralen.fi/publikationer | www.doria.fi/ely-keskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin